

Hanna-Kaisa Turja (toim.)

VÄYLIÄ ETEENPÄIN!

Uusia suuntia ja väyliä toiselta
asteelta korkealle

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Hanna-Kaisa Turja (toim.)

VÄYLIÄ ETEENPÄIN!

**Uusia suuntia
ja väyliä toiselta asteelta
korkea-asteelle**

Hanna-Kaisa Turja (toim.)

VÄYLIÄ ETEENPÄIN!

Uusia suuntia ja väyliä toiselta asteelta korkea-asteelle

Humanistinen ammattikorkeakoulu

© tekijät ja Humanistinen ammattikorkeakoulu 2017

Ulkoasu ja taitto: Emilia Reponen

Kuvat:

s.21,24,28,54,58,65,70,83,98: Emilia Reponen

s.42: Piia Perttilähti

Kansi ja muut: Pixabay ja StockSnap.io

ISBN 978-952-456-283-6 (verkkojulkaisu)

ISSN 2343-0664 (painettu)

ISSN 2343-0672 (verkkojulkaisu)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisu, 44.

Sisällys

Tapio Huttula

OSAAMINEN JA OSALLISUUS KANSAKUNNAN PERUSTANA.....	8
---	---

OSA 1: TIETOA – VÄYLÄN MERKKIEN ASETTELU..... 11

Outi Mäkelä

VÄYLIÄ ETEENPÄIN -HANKKEEN TAUSTAA JA TAVOITTEET	12
---	----

Jukka Määttä

OPINTOVÄYLIEN RAKENTAMINEN AVOIMEN AMMATTIKORKEAKOULUN KAUTTA.....	16
---	----

Tarja Nyman & Marika Stam

OPISKELIJAVALINNAT VÄYLÄOPINNOISSA.....	21
---	----

Tarja Nyman, Sanna Lukkarinen & Annikki Kluukeri

MITEN VÄYLÄT ON HUOMIOITU UUSISSA OPETUSSUUNNITELMISSA JA TOTEUTUSMUODOISSA.....	24
---	----

Liisa Martikainen & Outi Mäkelä

VÄYLÄOPINNOT OPINTOJEN EDISTÄJINÄ	27
---	----

OSA 2: TAPAUSKUVAUKSIA – NAVIGOINTIA VÄYLILLÄ..... 41

Outi Mäkelä & Sirpa Lyytinen

KOHTI TULKIN AMK-TUTKINTOA	42
----------------------------------	----

Johanna Henriksson & Titta Pohjanmäki

MEDIA-ASSISTENTISTA KULTTUURITUOTTAJAKSI – HUMAKIN JA OMNIAN VÄYLÄOPINNOT	47
--	----

Reijo Viitanen

VÄYLÄ AMMATTIYHDISTYSKOULUTUKSESTA AMMATTIKORKEAKOULUUN.....	54
---	----

Sanna Lukkarinen

NUVA-VÄYLÄ HUMAKIN JA JÄMSÄN AMMATTIOPISTON YHTEISTYÖNÄ.....	58
---	----

Johanna Henriksson & Titta Pohjanmäki

KUN VÄYLÄ EI VEDÄ – KUVAUS VÄYLÄN SUUNNITTELUSTA PAASIKIVI-OPISTON KANSSA.....	65
---	----

Tarja Nyman

MONIKULTTUURISEN

VAPAAEHTOISTOIMINNAN KOULUTUS 70

Sanna Lukkarinen, Titta Pohjanmäki & Hanna Putkonen-Kankaanpää

VÄYLÄOPISKELIJAN VALMENNUSILMUKAT 72

OSA 3: VÄYLÄTARINOITA – LOKIKIRJAT KERTOVAT 78

Hanna Putkonen-Kankaanpää ja Ilona Seppänen

ENSIN OPINTOJA HUMAKIN AVOIMESSA

AMMATTIKORKEAKULUSSA, SITTEN

TUTKINTO-OPISKELIJANA..... 79

Hanna Putkonen-Kankaanpää

AVOIMEN AMMATTIKORKEAKOULUN OPINNOILLA AUKESI

TIE MUUHUN VIITTOMAKIELIALAN KOULUTUKSEEN 83

Hanna Putkonen-Kankaanpää ja Johanna Eskelinen

KUUROJEN KANSANOPISTON VIITTOMAKIELILINJALTA

VAUHTIA HUMAKIN VIITTOMAKIELEN JA TULKKAUKSEN

KOULUTUKSEEN 88

Hanna Putkonen-Kankaanpää

HUMAKIN AVOIMEEN AMMATTIKORKEAKOULUUN

VÄYLÄ-OPINTOIHIIN 93

Sanna Lukkarinen

TYÖN OHELLA KAKSI TUTKINTOA – Arja Marjonen valmistuu

yhteisöpedagogiksi kolmessa vuodessa..... 97

Eveliina Lindstedt & Sanna Lukkarinen

NUVA-VÄYLÄ

– Minä matkalla ammattilaiseksi/Eveliina Lindstedt 101

Tuomas Söyrinki & Sanna Lukkarinen

NUVA-VÄYLÄ

– Minä matkalla ammattilaiseksi/Tuomas Söyrinki 101

Outi Mäkelä

VÄYLÄ VIE JA VÄYLÄ TUO 102

Tapio Huttula

OSAAMINEN JA OSALLISUUS KANSAKUNNAN PERUSTANA

Ihmisen elämä rakentuu erilaisille valinnoille, kohtaamisille ja tapahtumille sekä elämässä oppimiselle. Niiden seurauksena olemme siinä missä olemme, niiden myötä meistä tulee se mikä olemme. Samalla tapaa kansakunta on jatkumo eli aiempien valintojen, ratkaisujen, ihmisten ja heidän tavoitteidensa summa. Ymmärtääkseen mikä tai mitä on, täytyy ymmärtää mistä on tulossa, ja millaisille ratkaisuille nykyisyys perustuu. Suomen itsenäistymisenkään ei tapahtunut hetkessä. Siihen johtanut kehitys on monien päästösten summa.

Näin Suomen juhluvuoden kunniaksi on hyvä pohtia osaamisen ja osallisuuden merkitystä. Suomen kehitys itsenäiseksi kansakunnaksi vaati monia vaihteita ja vei aikaa. Olennaisia rakennuspuita olivat kansallisen identiteetin, kielen ja yhteisen ajattelun rakentuminen. Tämä kaikki tapahtui vähitellen.

Samalla tapaa kuin ihminen on jatkumo, on myös kansakunta ja sen itsenäisyys on jatkumo. Suomen historiallisen kehityksen kansakunnaksi voi sanoa rakentuneen kansalaisten osaamiselle ja sivistykselle. Kun pohdimme tätä kehitystä, olemme myös Väyliä eteenpäin -hankkeen ytimessä. Hankkeen peruskysymys on, miten varmistamme kaikille, eri taustoista ja elämäntilanteesta riippumatta, mahdollisuuden kouluttaa ja sivistää itseään, päästä elämässään ja opintielään eteenpäin.

Sivistyksellä ja koulutuksella oli keskeinen merkitys kansakunnan rakentamisessa. Kansakunta ja aktiivinen kansalainen ei synny tyhjästä. Kansallisuudella herätyksellä ja kansalaisyhteiskunnan synnyllä oli merkittävä rooli kehityksessä. Kansallinen herätys edellytti kansalaisyhteiskunnan syntyä, joka puolestaan edellytti valveutuneiden kansalaisten ja kansalaisaktiivisuuden nousua. 1800-luvun loppupuoli olikin suuret kansanliikkeiden aikaa.

Tarvittiin kansansivistysaatetta, suomalaisuusaatetta, herätysliikkeet, raittiusliike, osuustoimintaliike, palokunta-aate ja työväenliike. Kansa todella oli liikkeessä ja liikkeissä noina vuosina. Niiden myötä syntyi kansalainen, joka ajatteli, että hän voi itse vaikuttaa asemaansa, kehittää omaa elämäänsä ja elinpiiriään. Ajatus kansalaisyhteiskunnasta palautuu yksilöön, kansalliseen. Vasta koulutuksen ja itseymmärryksen kasvun kautta oli mahdollista syntyä ajatus kansakunnasta. Elleivät itseymmärrys, kieli ja kulttuuri sekä identiteetti rakennu ja kehity, eivät myöskään valtiolliset rakenteet ja usko asiaan riitä. Näissä kaikissa koulutus ja sivistys ovat aivan keskeisiä tekijöitä.

Kansanliikkeet mursivat yhtenäiskulttuuria ja luokkayhteiskuntaa, jossa eri väestöryhmillä oli ollut erilainen – epätasa-arvoinen asema. Herätysliikkeen penkissä aatellinen ja talonpoika esimerkiksi istuivat ensimmäisiä kertoja tasavertaisina toimijoina rinta rinnan. Kansanliikkeiden yhteisvaikutuksesta

aktiivisten subjektien piiri laajeni – jotta tämä kehitys voi tapahtua tarvittiin kansansivistysaatetta ja edistysnäkemystä, ajatusta siitä, että ihminen voi omilla toimillaan kehittää itseään ja yhteiskuntaansa. Kansakoulun perustaminen 1866 oli merkittävä päätös.

Kansanopistoliike oli vastaus kansan syvien rivien sivistystason nostamiselle. Ne olivat sivistyksen majakoita pääosin kaupunkien ulkopuolella. Opistot tarjosivat mahdollisuuden itsensä kehittämiseen kansakoulun käyneille. Monille maalaisväestön jäsenille ne olivat myös väylä korkeampaan sivistykseen. Niillä oli olennainen merkitys itsenäistyvän talonpoikaiston ja kansakunnan osallisuuden laajentamisessa.

Edelleen kansanopistot toimivat koulutusjärjestelmää täydentävinä erilaisille ja eri elämäntilanteissa oleville ryhmille. Niillä on myös olennainen merkitys omaehtoisen osaamisen kehittämisen tarjoajina.

Suomalaisuuden piiri laajenee maamme kansainvälistyessä ja monikulttuuristuessa. Suomen visio rakentuu edelleenkin osaamisen kehittämiseksi, uskolle yksilön aktiivisuuteen ja rooliin subjektina – toimijana. Toimijuus taas edellyttää kansalaisyhteiskunnan kehittymistä niin, että se kykenee vastaamaan uusiin globaaleihin kysymyksiin. Kansalaisaktiivisuus ja demokratia ovat välineitä, joilla toimijoiden erilaiset tarpeet ja näkemykset sovitetaan yhteen jatkossakin - myös suomalaisuuden piirin laajetessa ja erilaistuessa.

Sillat yli kuilujen

Katkeamattomien koulutuspolkujen rakentaminen ja uusien väylien rakentaminen erilaisessa elämäntilanteessa oleville on tämän päivän kansalaisyhteiskunnan rakentamista. Tässä mielessä Väyliä eteenpäin -hanke sopii hyvin kansakunnan juhluvuodelle. Tänä päivänä peruskoulutuksesta toiselle asteelle ja toiselta asteelta korkea-asteelle siirtymisen vaikeudet ovat koulutusjärjestelmämme suurimpia ongelmia. Yksilön kannalta siirtymävaiheen epäonnistuminen lisää vaaraa syrjäytyä kokonaan koulutuksesta ja työelämästä. Eri syistä ilman jatkokoulutusta jäävien nuorten määrä lisääntyy koko ajan. Samalla on lisääntynyt koulutuksen kohtaanto-ongelma, eli sen hakijajoukko määrä, joka ei pääse haluamiinsa opintoihin ja pyrkii vuodesta toisen jälkeen. Korkeakoulut pyrkivät vastaamaan toisen nivelvaiheen haasteisiin mm. erilaisilla väyläopinnoilla yhteistyössä toisen asteen oppilaitosten kanssa.

Koulutus ja sitä kautta kertyvä osaaminen on yksilön kannalta välttämätön väline toimia yhteiskunnassa aktiivisena kansalaisena ja työelämän toi-

mijana. Samalla se tarjoaa mahdollisuuden osallisuuteen ja toimijuuteen. Juuri tästä on kyse, kun halutaan koulutuksen sujuvuus jatkuvan oppimisen maailmassa. Nivelkohdissa vaikeuksissa olevien nuorten taustat vaihtelevat suuresti. Ammatillista väylää kulkevilla nuorilla on mahdollisuus jatko-opintojen ohella siirtyä työelämään. Heidän kohdallaan väyläopinnoilla on mahdollisesti kaksi vaikutusta: jatko-opintoihin kannustaminen ja motivointi sekä jatko-opintovalmiuksien kohentaminen. Lukioväylää korkeakoulutukseen pyrkivien osalta haasteet ovat moninaisemmat. Heidän hakutoiveensa saattavat olla epäsuhdassa omien valmiuksien tai osaamisen kanssa tai lukion opintomenestys voi ylipäättään estää jatko-opintoihin pääsyn. Usein potentiaaliset nuoret miehet ovat toiminnallisia ja sosiaalisilta taidoiltaan lahjakkaita, mutta eivät ole aina menestyneet hyvin lukiossa, koska nämä taidot eivät ole aina yksi yhteen ns. kirjallisten taitojen kanssa. Silloin olisi tärkeää vahvistaa näiden nuorten kognitiivisia valmiuksia ja helpottaa koulutukseen pääsyä mm. väyliä avulla. Lisäksi monilla aloilla haasteena on myös koulutukseen pyrkivien alan kannalta vinoutunut sukupuolijakauma.

Oman ryhmänsä muodostavat maahanmuuttajataustaiset nuoret, joiden kulttuuriset, opiskelukielen ja muut opiskeluissa tarvittavat valmiudet eivät ole vielä riittäviä korkeakoulupaikan saamista tai -opinnoista selviämistä varten.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi on arvioinut koulutuspolkujen sujuvuutta useissa arvioinneissa. Viimeisin arvioinnesta, *Liikettä niveliin. Ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun johtavien opintopolkujen ja koulutusasteiden yhteistyön toimivuus* (2016) avaa sitä, miten ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun johtavat opintopolut ja koulutusasteiden yhteistyö toimii. Tehtävää on vielä paljon, vaikka eteenpäinkin on menty. Väyliä eteenpäin -hankkeen haasteita kuvaa hyvin arvioinnin tiivistys:

”Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja ammattikorkeakoulut tekevät ammattikorkeakouluopintoja koskevaan tiedotukseen liittyvää yhteistyötä, mutta nivelvaiheeseen ja uraohjaukseen liittyvä yhteistyö kokonaisuudessaan ei ole runsasta, ja sen kehittämistä pidetään tärkeänä molemmilla koulutusasteilla. Koulutuksen ja opetuksen suunnittelun ja toteutuksen osalta tärkeimpänä pidetään yhteistyötä, joka liittyy ammattikorkeakouluopintojen opiskelun mahdollistamiseen ammatillisen koulutuksen opiskelijoille, aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen, oppimisympäristöjen järjestämiseen sekä koulutuksen markkinointiin. Myös koulutuksen kehittämiseen liittyvä yhteistyö nähdään tärkeänä. Tästä huolimatta koulutukseen

ja opetukseen liittyvä yhteistyö on kokonaisuudessaan vähäistä. Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien välisen yhteistyön vahvistaminen edellyttää strategista tahtotilaa. Hahua yhteistyölle on, mutta selkeät tavoitteet puuttuvat tai ovat heikkoja.” (Hintsanen ym.2016, 2.)

Muun muassa näitä nivelvaiheiden uusia ratkaisuja ja yhteistyön uusia muotoja Väyliä eteenpäin -hankkeessa on tutkittu. On olennaista, että eri koulutuksenjärjestäjien yhteistyötä ja -malleja pystytään kehittämään. Niiden avulla nivelistä – katkoksista – päästään yli. Eteenpäin elämässä.

Humanistisen ammattikorkeakoulun näkökulmasta hanke on vienyt kehitystä ratkaisevasti eteenpäin. Toimivia väyliä on jo useita eri kansanopistojen ja toisen asteen oppilaitosten kanssa ja uusia syntymässä. Väylät myös toimivat. Yhä useammalla ammattikorkeakouluun hakeutuvalla on taustalla opintoja erilaisissa väylissä. Tätä kautta vahvistuu myös opiskelijoiden moninaisuus. Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden polku korkeakoulutukseen on edelleen haasteellinen heidän moninaisten taustojensa ja tilanteidensa vuoksi. Siksi tähän näkökulmaan on jatkossa kiinnitettävä erityistä huomiota, niin Humakissa kuin muissakin korkeakouluissa.

Lähde:

Hintsanen, Veijo & Juntunen, Kari & Kukkonen, Arja & Lamppu, Veli-Matti & Lempinen, Petri & Niinistö-Sivuranta, Susanna & Nordlund-Spiby, Rut & Paloniemi, Jarmo & Rode, Jussi-Pekka & Goman, Jani & Hietala & Risto & Pirinen, Tuula & Seppälä, Hannele 2016. Liikettä niveliin. Ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun johtavien opintopolkujen ja koulutusasteiden yhteistyön toimivuus. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Julkaisut 2:2016

OSA 1: TIETOA – VÄYLÄN MERKKIEN ASETTELU

Outi Mäkelä

VÄYLIÄ ETEENPÄIN -HANKKEEN TAUSTAA JA TAVOITTEET

Väyliä eteenpäin -hanke on opetus- ja kulttuuriministeriön vapaan sivistystyön kehittämisrahoista rahoitettu hanke. Hanke alkoi vuonna 2015 ja päättyi vuoden 2017 lopussa. Hankkeen kokonaisbudjetti oli 90 000 euroa.

Hankkeen taustalla oli huoli nuorten koulutuspolun katkeamisesta koulutusasteiden nivelkohdissa (peruskoulutuksesta toiselle asteelle ja toiselta asteelta korkea-asteelle), mikä nähtiin yhtenä koulutusjärjestelmämme merkittävänä ongelmana. Korkeakoulut pyrkivät vastaamaan toisen nivelvaiheen haasteisiin mm. erilaisilla väyläopinnoilla.

Nivelkohdissa vaikeuksissa olevien nuorten taustat vaihtelevat suuresti, kuten Tapio Huttula kuvaa artikkelissaan *Osaaminen ja osallisuus kansakunnan perustana*. Koulutusjärjestelmän kannalta nivelvaiheiden onnistumisella on suuri merkitys. Tästä syystä Väyliä eteenpäin -hankkeen kartoittamat erilaiset väylät tarjoavatkin tärkeää tietoa ja kokemuksia eri näkökulmista. Väyliä eteenpäin -hankkeen tavoitteena oli mm.

- selvittää erilaisten väylien rakentamiseen ja toteuttamiseen liittyviä toteuttajien rahoitusta koskevia erityiskysymyksiä
- selvittää opiskelijan statukseen ja suoritteiden kirjaamiseen liittyviä erityiskysymyksiä
- vahvistaa opiskelijaksi pyrkivien edellytyksiä pärjätä korkeakoulupinnoissa ja löytää oma alansa
- selvittää väylien vaikutusta ja mahdollisuuksia uudistuneessa opiskelijavalintajärjestelmässä
- luoda erilaisille opiskelijoille uudenlaisia polkuja korkeakoulutukseen
- mahdollistaa erilaisille oppijoille pääsy korkeakoulutukseen
- tiivistää yhteistyötä toisen asteen ja vapaan sivistystyön toimijoiden kanssa sekä
- mallintaa löydetty hyvät käytännöt.

Tavoitteena oli, että hankkeen avulla Humak rakentaa yhdessä yhteistyökumppaneidensa kanssa erilaisia vaihtoehtoisia polkuja, joilla nuoret pääsevät korkeakoulutukseen. Väyliä eteenpäin -hanke toteutettiin toimintatutkimuksen luonteisesti mahdollisimman käytännönläheisesti siten, että erilaisia väyliä suunniteltiin, pilotoitiin ja arvioitiin hankkeen aikana.

Tämän julkaisun artikkeleissa selviää mm. miten väyläopintoja voi rakentaa, syitä siihen, miksi väyläopintoihin hakeudutaan, miten väyläopinnot suorittanut opiskelija menestyy opinnoissaan ja millaisiksi väyläopinnot on koettu.

Julkaisu rakentuu kolmesta osasta. Ensimmäisessä osassa tarjotaan kvantitatiivista ja kvalitatiivista tietoa hankkeen tavoitteisiin liittyen. Toisessa osassa kuvataan käytännön väylien rakentamista ja toteutuneita toimenpiteitä. Kolmannessa osassa ääneen saavat erilaiset väyläopiskelijat.

Ensimmäisen osan artikkeleissa käsitellään mm. seuraavia teemoja:

- väylien rakentaminen
- väylien rakentamiseen liittyvä rahoitus, opintojen kirjaaminen ja opiskelijan status
- opiskelijavalinnat
- opetussuunnitelmatyöskentely
- avoimen AMK:n kautta väyläopinnot suorittaneille AMK-opiskelijoille suunnatun kyselyn tulosten esittely.

Toisen osan artikkeleissa kuvataan erilaisia käytännön toimintaan liittyneitä kokeiluja ja yhteistyömalleja. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutuksen puolelta kuvataan sitä, millaisia toteutuksia rakennettiin Jämsän ammattiopiston ja Kiljavan opiston kanssa. Kulttuurituotannon koulutuksen puolelta kuvataan yhteistyötä Omnian kanssa sekä kerrotaan Paasikivi-Opiston kanssa tavoitellusta koulutusyhteistyöstä. Viittomakielien ja tulkkauksen koulutuksen puolella yhteistyökumppaneita ovat Kuurojen Liiton omistama Kuurojen kansanopisto sekä Pohjois-Savon Opisto.

Humanistisessa ammattikorkeakoulussa hankkeen aikana käynnissä olleen opetussuunnitelmauudistuksen ja toisella asteella käynnissä olleen humanistisen ja kasvatustieteiden perustutkintojen uudistuksen vuoksi päädyttiin siirtämään väyläyhteistyön aloittamista. Yhteistyötä on parempi ryhtyä rakentamaan, kun tutkintojen uudet opetussuunnitelmat on vahvistettu ja päivitetty koulutukset on käynnistetty. Lisäksi teoksen toisessa osassa kerrotaan väyläopiskelijoiden valmennussilmukoista sekä luodaan katsaus maahanmuuttajataustaisten nuorten ammattikorkeakouluopintojen tilanteesta. Teoksen kolmannen osan muodostavat väyläopintoja suorittavien ja suorittaneiden opiskelijoiden väylätarinat.

Väyliä eteenpäin -hankkeen aikana on käynnistynyt toinen väyläopintoihin keskittyvä hanke, Jatkoväylä-hanke, jota rahoittaa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus Euroopan sosiaalirahastosta. Jatkoväyliä-hankkeen tavoitteena on lyhentää kokonaisopiskeluaikaa opintopolulla, joka koostuu ammatillisesta toisen asteen tutkinnoista ja ammattikorkeakoulututkinnosta. Jatkoväyliä-hanketta toteuttaa 11 ammatillisen oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulun valtakunnallinen verkosto. Sen tavoitteena on luoda ja kokeilla koulutuksen tarjoajien yhteistyölle perustuvia toimintamalleja ja pedagogisia ratkaisuja toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun väliseen nivelvaiheeseen. Tästä syystä päätimme jättää Väyliä eteenpäin -hankkeessa käsittelemättä muiden suomalaisten toimijoiden (korkeakoulujen ja toisen asteen) välisiä polkuopintoja ja niiden toimivuutta. (XAMK Kaakkois- Suomen ammattikorkeakoulu 2017.)

Lähde:

Xamk Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu 2017. Jatkoväylä - Sujuvasti ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun. <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/jatkovayla-sujuvasti-ammattillisesta-koulutuksesta-ammattikorkeakouluun/> (Viitattu 13.11.2017.)

Jukka Määttä

OPINTOVÄYLIEN RAKENTAMINEN AVOIMEN AMMATTIKORKEAKOULUN KAUTTA

Opintoväylillä tarkoitetaan ammattikorkeakouluissa niitä opintopolkuja, joita rakennetaan avoimen ammattikorkeakoulun tuomien mahdollisuuksien kautta. Ammattikorkeakouluopintoihin hakeutuville tarjotaan mahdollisuus päästä tutkinto-opiskelijaksi suorittamalla riittävä määrä avoimen ammattikorkeakoulun opintoja ja hakeutumalla erillisvalintojen kautta tutkinto-opiskelijaksi. Tämä on mahdollisuus niille hakijoille, jotka syystä tai toisesta eivät ole päässeet tai hakeutuneet opintoihin yhteisvalinnan kautta tai niille, jotka haluavat jo toisen asteen opintojen tai työn ohessa valmistautua tuleviin korkeakouluopintoihin.

Parhaillaan ammattikorkeakouluissa on meneillään useita kehittämissuunnitelmia vaihtoehtoisten opiskelijavalintojen kehittämiseksi. Jatko-opintoväylähankkeessa (ks. XAMK 2017) tavoitteena on luoda valtakunnalliset suositukset ammatillisen toisen asteen ja ammattikorkeakoulun välistä siirtymää tukevien opintojen ja palveluiden toteuttamiseen. Hankkeen aikana toteutetussa kartoituksessa (ks. Tammlander & Hohentahl 2017) on selvitetty toisen asteen koulutusorganisaatioiden ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä jatkoväylien kehittämisessä.

Valtakunnallinen opiskelijavalintojen kehittämissuunnitelma (<https://wiki.metropolia.fi/pages/viewpage.action?pageId=148899165>) sivuaa myös opintoväylien kehitystyötä, koska opintoväylät on yksi vaihtoehtoinen opiskelijoiden valintamekanismi. Opintoväyliin liittyvä valtakunnallinen kehitystyö ei ole yhteisesti koordinoitua ja sen vuoksi ammattikorkeakoulujen käytännöt eroavat toisistaan myös edellä mainittujen hankkeiden ja niissä tuotettujen selvitysten tulosten perusteella.

Myös terminologian käyttö on vaihtelevaa, sillä esillä keskusteluissa ovat niin opintoväylät, väylät, opintopolku ja jatkoväylät. Yhtenäisen kehittämisen näkökulmasta tarvitaan käsitteiden selkiyttämistä ja harmonisointia. Tässä artikkelissa käytetään termiä opintoväylä, jolla tarkoitetaan niitä opintopolkuja, joiden kautta voi hakeutua ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijaksi.

Yksi merkittävä impulssi opintoväylien kehittämiseen syntyi, kun ammattikorkeakoulujen rahoitusmalliin tuli vuoden 2014 lakiuudistuksen myötä avoimessa ammattikorkeakoulussa suoritettujen opintopisteiden. Tämä rahoitusmallin osauudistus käynnisti avoimen ammattikorkeakouluopintojen kehittämistyön, koska samalla avoimen ammattikorkeakoulun kannattavuus parani huomattavasti. Opintoväylien rakentaminen liittyy myös hallituksen kärkihankkeen tavoitteisiin joustavoittaa ja lyhentää opintopolkuja ja sitä kautta myös nopeuttaa työelämään pääsyä.

Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoilta perittävillä maksuilla on vain marginaalinen merkitys kokonaisrahoitukseen. Suurin taloudellinen kannustin liittyy ns. vastinrahoitukseen, jolla tarkoitetaan ammattikorkeakouluille jyvitettyä rahoitusosuutta suoritettujen opintopisteiden kertymän perusteella. Kasvu on ollut räjähdysmäinen, mikä ilmenee mm. Opetushallituksen Vipusen tilastoista (ks. www.vipunen.fi). Vuodesta 2012 vuoteen 2016 avoimen ammattikorkeakoulun opetuksen opintopisteet ovat nelinkertaistuneet.

Ammattikorkeakoulujen välillä on kasvun suhteen huomattavan suuria eroja. Eräiden ammattikorkeakoulujen, kuten Haaga-Helian avoimen ammattikorkeakoulun opintopisteet ovat jopa kuusinkertaistuneet.

Rahoitusmallin muutos on antanut oppilaitoksille aidon mahdollisuuden kehittää avoimen ammattikorkeakoulun opetusta. Laajentuminen ja opintotarjonnan kasvu on avannut uusia elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia entistä laajemmille asiakaskunnille. Opintoja on ollut aikaisempaa enemmän saatavilla, ja niiden saavutettavuus on ollut helpompaa verkko-opintojen lisääntymisen myötä. Opiskelijoille opinnoista perittävät opintomaksut ovat hyvin edullisia maksupalveluina toteutettavaan täydennyskoulutukseen verrattuna.

Myös työttömillä on mahdollisuus opiskella avoimessa ammattikorkeakoulussa tai avoimessa yliopistossa sivutoimisesti (enintään 5 opintopistettä kuukaudessa) tai päätoimisesti, jos TE-toimisto hyväksyy opinnot osaksi työttömän työllistymissuunnitelmaa (ks. opintopolku.fi).

Avoimen ammattikorkeakoulun laajentuminen ja kehittyminen ovat samalla antaneet impulssin kehittää opintoväyliä, joista on kehityksen myötä tullut yksi opiskelijoiden rekrytointikanava. Alakohtaiset erot ovat kuitenkin huomattavia. Väyliä rakentaminen ei ole uusi asia korkeakouluissa. Yliopistot ovat tarjonneet jo vuosikymmenien ajan avoimen yliopiston opintoja ja myös laajempia opintokokonaisuuksia valituilla aloilla. Noin lukuvuoden opintojen suorittaminen (esim. 60 opintopistettä) on mahdollistanut hakeutumisen varsinaiseksi tutkinto-opiskelijaksi. Avoimen kautta sisään päässeiden opiskelijoiden haasteena voi olla opintojen luonteva rytmittyminen muiden tutkinto-opiskelijoiden opintoihin. Tämä seikka vaatii erityistä huomioita ja opintojen ohjausta. Avointen opintoväylien huolellisella suunnittelulla voidaan parantaa sisään tulevien opiskelijoiden opintojen integrointimahdollisuuksia ja liittymistä muuhun opiskelijajärjelmään ja oppilaitosyhteisöön.

Humak on rakentanut alusta saakka opintoväyliä lähtökohtanaan tarjota opiskelijoille ensimmäisen vuoden opinnot kokonaisuudessaan. Opintoja on voinut suorittaa lähiopetuksena, monimuotoisesti tai verkossa. Yhteistyötä on rakennettu yhteistyöoppilaitosten kanssa siten, että toisen asteen ja/tai kansanopistojen vapaan sivistystyön linjan opiskelijat ovat voineet omien opintojensa ohessa tai niihin sisällytettynä suorittaa ammattikorkeakoulun ensimmäisen vuoden opintoja. Pisimmällä kehitystyössä ollaan nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkintokoulutuksen yhteistyöoppilaitosten, Omnian media-assistentti-koulutuksen sekä eräiden kansanopistojen kanssa.

Monissa ammattikorkeakouluissa on vastaavalaisia toteutuksia. Yksittäisten opintojaksojen tarjoaminen ei vielä muodosta opintoväylää. Humakissa päädyttiin selvittely- ja kokeiluvaiheen jälkeen malliin, jossa ensimmäisen vuoden opintoja tarjotaan kokonaisuudessaan opintoväylän opiskelijoille. Tavoitteena on ollut saada opiskelijat suorittamaan 60 opintopistettä, jotta he voisivat hakea erillisvalinnan kautta tutkinto-opiskelijoiksi ja heidät voitaisiin siirtää suoraan opinnoissaan toiselle vuosikurssille. Kumppaneiden kanssa tehtiin sopimukset, joilla varmistettiin sitoutuminen yhteistyöhön. Sopimuksissa on sovittu suoritettavista opinnoista, ohjauksesta sekä kumppaneiden rooleista: vastuista ja velvollisuuksista. Sopimusten pääajatuksena oli, että Humak järjestää opetuksen ja huolehtii opintojen ohjauksesta. Joissakin tapauksessa on perustettu myös erillisryhmiä laadukkaasti ohjauksen mahdollistamiseksi. Sopimusten kautta on pyritty vastavuoroisuuden periaatteeseen, jolloin kumpikin osapuoli hyötyy aidosti yhteistyöstä.

Ammattikorkeakoulu saa avoimen opintopisteiden mukaisen vastinrahoituksen suoritettujen opintopisteiden perusteella. Ammattikorkeakouluille tämä on aidosti kaikkien tärkein vaikuttava tekijä yhteistyön taloudelliseen kannattavuuteen. Ammattikorkeakoulun on myös mahdollista saada motivoituneita, alaa tuntevia ja tasokkaita opiskelijoita, jos opiskelijat onnistuvat suorittamaan 60 opintopistettä vuodessa ja hakeutuvat ja pääsevät tutkinto-opiskelijoiksi.

Yhteistyökumppanit voivat tarjota mahdollisuuden kyvykkäimmille opiskelijoille vaihtoehtoisen oppimispolun haasteellisimpiin ammattikorkeakouluopintoihin sekä jatko-opinnoista kiinnostuneille opiskelijoille suoran jatko-opintoväylän. Oppilaitokset voivat käyttää mahdollisuutta myös oman koulutuksensa markkinoinnissa, mikä samalla lisää heidän oman koulutuksensa houkuttelevuutta. Yhteistyöoppilaitokset voivat sisällyttää tarveharkintaisesti osan avoimen ammattikorkeakoulun opinnoista opiskelijoiden opintoihin tai avoimen opinnot täydentävät muita opintoja.

Yhteistyöllä ennakoidaan myös ammatillisen toisen asteen uudistusta, jossa opiskelijoille on tulossa opetussuunnitelmiin sisältyvä mahdollisuus suorittaa korkeakouluopintoja. Opiskelija itse hyötyy mahdollisuudesta, koska hän voi punnita väyläopintojen aikana tutkinnon houkuttelevuutta. Päästyään ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijaksi hänen opiskeluaikansa voi lyhentyä jopa vuodella.

Humakille opintoväylien kehittäminen ja avoimen ammattikorkeakoulun laajentuminen on antanut mahdollisuuden vastata paremmin valtakunnalliseen koulutuskysyntään. Laajemmat kokeilut ovat parhaillaan käynnissä, joten niistä saatavia kokemukset ja arvioinnit ovat käytettävissä vasta noin vuoden päästä.

Lähteet:

Opetushallitus & Opetus- ja kulttuuriministeriö. Vipunen. Opetushallinnon tilastopalvelu. Tilastot. <https://vipunen.fi/fi-fi>

Tamlander, Tiia & Hohenthal, Tuula 2017. AMMATILLISESTA KOULUTUKSESTA SUJUVASTI AMMATTIKORKEAKOULUUN. Tilannekartoitus ammatillisen toisen asteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun välisen siirtymävaiheen opintojen ja ohjauksen toteuttamisesta. Xamk kehittää 6. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Mikkeli 2017. <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/125287/URNISBN9789523440128x.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Xamk Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu 2017. Jatkoväylä - Sujuvasti ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun. <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/jatkovayla-sujuvasti-ammattillisesta-koulutuksesta-ammattikorkeakouluun/>

Tarja Nyman & Marika Stam

OPIKELIJAVALINNAT VÄYLÄOPINNOISSA

Väyläopintoja (polkuopinnot) suorittanut henkilö voi hakea ammattikorkeakouluun erillishaun kautta tai yhteishaussa. Polkuopintokriteerit täyttävät opintosuoritukset antavat hakijalle hakukelpoisuuden kyseisen koulutuksen avoimen ammattikorkeakoulun erillishaussa. Yhteishaussa polkuopinnot suorittanut hakija voi saada lisäpisteitä tai osoittaa soveltuvuuttaan hakemiinsa opintoihin.

Esimerkiksi yhteisöpedagogitutkinnon monimuotototeutusten valintakoetulokseen vaikuttaa aiemmin hankittu alalle soveltuva työkokemus ja alasuuntautuneisuutta osoittavat korkeakouluopinnot. Väyläopinnot pisteytetään siis jo osana valintakoetta, ja valituksi tulleilla ne ovat suoraan tutkinnossa hyväksi luettavia opintoja.

Hakija voi tulla valituksi erillisvalinnan kautta, mikäli hän on suorittanut 60 opintopisteen laajuiset Humakin väyläopinnot. Erillisvalintoja järjestetään kaksi kertaa vuodessa, toukokuussa ja marraskuussa. Erillisvalinnassa määritellään aloituspaikat koulutuksittain, alueittain ja toteutusmuodoittain avoimen ammattikorkeakoulun väyläopinnot suorittaneille, siirtohakijoille ja erillistä opinto-oikeutta tutkintonsa loppuunsaattamiseksi hakeville. Väylän kautta hakevien määrä on lisääntynyt. Hakijat valitaan valintahaastattelun perusteella. Tämä on katsottu riittäväksi valintatavaksi, koska väyläopiskelijat ovat jo osoittaneet opiskeluvalmiuksiaan, orientoituneisuuttaan ja motivaatiotaan alalle suorittaessaan ensimmäistä lukuvuotta vastaavan määrän opintoja.

Korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistuksen myötä todistusvalintojen osuutta ollaan lisäämässä huomattavasti. Ylioppilastodistusten pisteytysmallien kehittäminen on osoittautunut jo nyt ammatillisen toisen asteen todistusten yhdenvertaista pisteytystä yksinkertaisemmaksi tehtäväksi.

Näin on erityisesti laaja-alaisten korkeakoulussa edellytettävien opiskeluvalmiuksien osalta. Jotta kaikille hakukelpoisuuden omaaville taataan yhdenvertaiset mahdollisuudet jatko-opintoihin ammattikorkeakoulussa, on perusteltua edistää myös sellaisia ammatillisia väyliä, joissa opiskelijan on mahdollista syventää alalle soveltuvaa osaamistaan jo toisen asteen opintojen aikana.

Esimerkiksi nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijoille suunnattua väylää eli ns. nuva-väylää on kehitetty ja laajennettu joustavoittamaan ja lyhentämään työelämään johtavaa opintopolkua toiselta asteelta ammattikorkeakouluopintoihin. Väyläopinnot antavat uusia mahdollisuuksia myös heille, jotka jäävät yhteishaussa ensikertalaiskiintiöiden vuoksi valitsematta. Lisäksi ne voivat antaa myös kaksoistutkinnon suorittaneille joustavan

mahdollisuuden jatkaa opintojaan ammattikorkeakoulussa, etenkin jos käyttöön otettavat pisteytysmallit eivät suosi heidän osaltaan todistusvalintaa.

Kaikille valituille opiskelijoille tehdään opintojen alussa aiempien soveltuvien opintojen ja työkokemuksen ahointi. Tämä aikaisemmin opitun tunnistaminen ja tunnustaminen tehdään opiskelijan kokoamaan osaamisportfolioon perustuen. Humakissa aiemmin suoritettut väyläopinnot siirtyvät suoraan tutkintoon. Opetussuunnitelmien siirtymissä opintojaksojen ja osaamistavoitteiden vastaavuudet aikaisemman ja uuden opetussuunnitelman välille on määritelty helpottamaan täysimääräistä ahointia.

Tarja Nyman, Sanna Lukkarinen & Annikki Kluuikeri

MITEN VÄYLÄT ON HUOMIOITU UUSISSA OPETUSSUUNNITELMISSA JA TOTEUTUSMUODOISSA

Kuvaamme nyt esimerkkinä, miten väyläopinnot on huomioitu ja suunniteltu toteutuvan yhteisöpedagogi (AMK) tutkinnon uudessa vuonna 2018 voimaan tulevassa opetussuunnitelmassa. Avoimen ammattikorkeakoulun tarjonta on tähän saakka toteutettu aikaan ja paikkaan sitomattomina verkko-opintoina. Niiden tavoitteena on ollut, että väylän suorittanut opiskelija voisi tutkinto-opiskelijaksi päästyään jatkaa opintojaan toista opintovuotta suorittavien tutkinto-opiskelijoiden mukana. Käytännössä opiskelijoiden suoritukset ja muun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT) ovat tarkoittaneet sitä, että opintosuunnitelma voi jatkossa rakentua hyvinkin joustavasti eri vuosikurssien opintotarjonnasta.

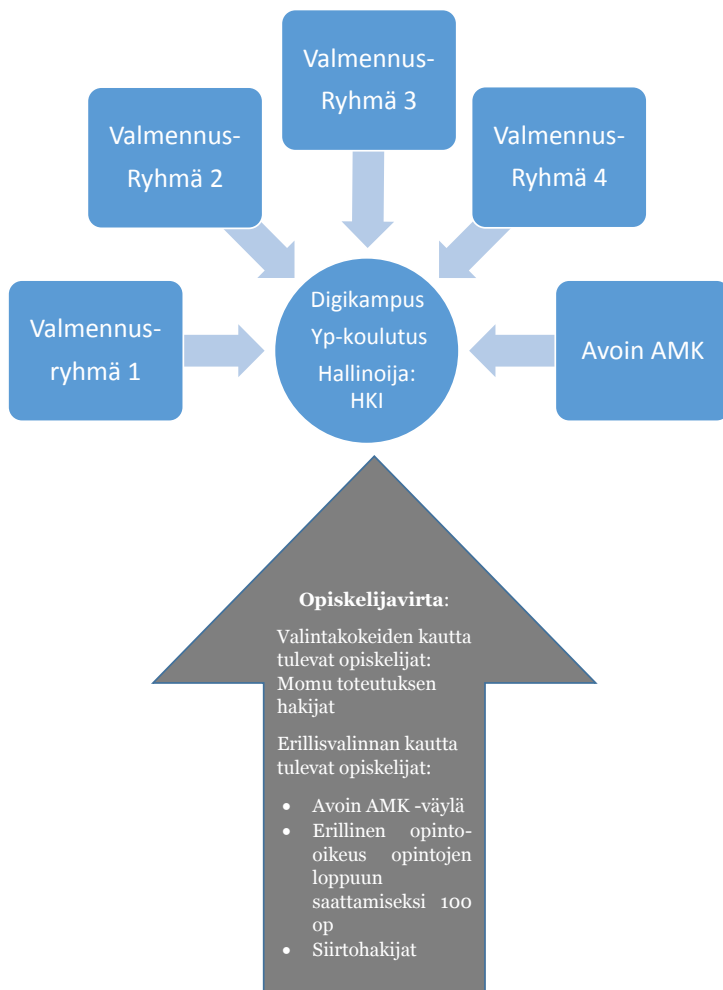
Uutta opetussuunnitelmaa laadittaessa väyläopinnot on suunniteltu niin, että ne muodostavat yhteisen perustan yhteisöpedagogitutkinnon kahteen eri profiiliin: järjestötyö ja nuorisotyö sekä työyhteisöjen kehittäjä. Näin saman väylän suorittanut voi hakeutua jatkamaan opintojaan kummassa tahansa profiilissa. Tarpeen mukaan väyläopiskelijan valintoja ohjataan sen mukaan, kumpaan tutkintovaihtoehtoon hän suunnittelee hakeutuvansa. Täsmällinen väyläopintotarjonta suunnitellaan ja hyväksytään lukuvuosittain siten, että opinnot rakentavat selkeän polun suhteessa tutkinnon kulkuun.

Syksystä 2018 alkaen avoimen väyläopinnot voidaan kiinnittää pitkälti verkkomuotoisena toteutettavaan monimuotototeutukseen. Tavoitteena on, että tutkinto-opiskelijat jaetaan alueellisiin ryhmiin. Alueellisen monimuotoryhmän valmentaja voi näin vastata myös alueen avoimen AMK:n opinnoista. Näin avoimen opiskelija voisi kiinnittyä jo väyläopintoja suorittaessaan monimuotoryhmään siten, että avoimen AMK:n väyläopintoja suorittava ryhmä toimisi tutkintoa suorittavien valmennusryhmien rinnalla. Tässä tapauksessa väyläopinnot toteutuisivat sulautuvana ja pitkälti digitaalisena oppimisprosessina tutkintotavoitteisen monimuotokoulutuksen rinnalla.

Uuden toteutusmuodon konseptissa kiinnittyminen ja opiskelijavirrat on kuvattu seuraavasti:

Tutkinnon opiskelijavirta muodostuu ensisijaisesti hakukohteeseen yhteisvalinnan kautta valituista opiskelijoista. Tämän lisäksi opiskelupaikkoja varataan erillisvalinnan kautta hakeutuvien opiskelijoiden osalta arvioiden hakijan työkokemus ja alasuuntautuneisuus. Opiskelupaikkoja varataan erillisellä oikeudella opintojen loppuun saattamiseksi, siirtohakijoille sekä avoimen ammattikorkeakoulun väyliä suorittaneille opiskelijoille erikseen sovitulla tavalla.

1. Hakukohteeseen yhteisvalinnan kautta valitut monimuoto-opiskelijat
2. Erillishaun kautta valitut opiskelijat (varataan paikkoja):
 - Siirtohakijat
 - Erillisellä opinto-oikeudella opiskelevat (opintojen loppuun saattaminen)
 - Avoin AMK-väylä, erikseen sovitulla tavalla

Kuvio: Digikampuskonsepti 4.10.2017

Mikäli väyläopiskelija valitaan jatkamaan opintojaan erillisvalinnassa, voi hän jatkaa opintoprosessiaan joustavasti alueellisen ryhmän mukana. Lukuvuoden 2018–2019 avoimen tarjonta suunnitellaan suhteessa edellä mainittuun toteutuskonseptiin ja se hyväksytään alkuvuodesta 2018.

Eri yhteistyötahojen kanssa suunnitellut erilliset väyläopinnot kiinnitetään mahdollisuuksien mukaan samaan toteutusmuotoon.

Liisa Martikainen & Outi Mäkelä

VÄYLÄOPINNOT OPINTOJEN EDISTÄJÄNÄ

Väyliä-hankkeessa tehtiin avoimen ammattikorkeakoulun väylän (tai polkuopintojen¹) kautta ammattikorkeakouluun päässeille opiskelijoille taroitettu kysely, jonka tavoitteena oli ensisijaisesti selvittää, miksi väyläopintoihin oli hakeuduttu, millaisiksi kyseiset opinnot oli koettu ja mitkä seikat ovat vaikuttaneet opintojen etenemiseen (mukaan lukien väyläopinnot). Lisäksi haluttiin lisätietoa siitä, miten väyläopintoja voisi tulevaisuudessa kehittää.

Kyselyssä haluttiin myös selvittää erityistarpeisten opiskelijoiden tilannetta ja sitä, millaista tukea opiskelijat olivat opintoihinsa (myös väyläopintojen etenemiseen) yleisesti ottaen saaneet sekä missä määrin AMK-opintoväylä on edistänyt erityistarpeisten opiskelijoiden korkeakouluopintoja. Tässä yhteydessä selvitettiin, millaisia erityispalveluja opiskelijat ovat tarvinneet sekä saaneet - tai mikä on jäänyt saamatta – ja missä määrin he ovat kokeneet oppilaitoksensa esteettömäksi. Tässä artikkelissa raportoidaan kyselyn keskeiset tulokset ja nostetaan esille Väyliä eteenpäin -hankkeen kannalta merkityksellisimmät seikat.

Kyselyn vastaajajoukko

Kysely lähetettiin 23 ammattikorkeakoulun opiskelijalle, joista 19 oppilaitoksen opiskelijaa vastasi kyselyyn (N=317; Taulukko 1). Kysely lähetettiin vastattavaksi kunkin ammattikorkeakoulun yhdyshenkilön kautta sähköpostilinkillä. Osa oppilaitoksista antoi tiedon siitä, kuinka monelle opiskelijalle kysely lähetettiin (ks. Taulukko 1), mutta koska monen oppilaitoksen tiedot ovat tältä osin puutteellisia, vastaajajoukon kokonaislukumäärä ei ole tiedossa.

AMMATTIKORKEAKOULU	lkm (vastaajat)	% (vastaajat)	lkm (mahdollinen vastaajajoukko*)	% (mahdollinen vastaajajoukko)
Metropolia Ammattikorkeakoulu	51	16	310	16
Laurea-ammattikorkeakoulu	39	12	208	19
Lapin ammattikorkeakoulu	32	10	157	20
Savonia- ammattikorkeakoulu	28	9	191	15
Lahden ammattikorkeakoulu	22	7	78	28
Hämeen ammattikorkeakoulu	20	6	123	16
Diakonia- ammattikorkeakoulu	17	5	tieto puuttuu	-
Oulun seudun ammattikorkeakoulu	17	5	101	17
Tampereen ammattikorkeakoulu	17	5	tieto puuttuu	-
Turun ammattikorkeakoulu	15	5	109	14
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (Xamk)	13	4	tieto puuttuu	-
Humanistinen ammattikorkeakoulu	12	4	23	52
Saimaan ammattikorkeakoulu	10	3	81	12
Vaasan ammattikorkeakoulu	10	3	36	28
Arcada Nylands svenska yrk ehögskola	4	1	124	3
Jyväskylän ammattikorkeakoulu	4	1	tieto puuttuu	-
Seinäjoen ammattikorkeakoulu	3	1	23	13
Karelia-ammattikorkeakoulu	2	1	tieto puuttuu	-
Kajaanin ammattikorkeakoulu	1	0,5	tieto puuttuu	-
Centria ammattikorkeakoulu	-	-	-	-
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu	-	-	-	-
Satakunnan ammattikorkeakoulu	-	-	-	-
Yrkeshögskolan Novia	-	-	-	-

Taulukko 1. Vastaajat ammattikorkeakouluittain suhteutettuna mahdolliseen vastaajajoukkoon ja kaikkiin ammattikorkeakoulujen tutkinto-opiskelijoihin

Vastaajajoukon kattavuutta heikentää kuitenkin se, että neljän oppilaitoksen opiskelijoiden vastaukset puuttuvat kokonaan, ja näiden joukossa on myös yksi suurimmista ammattikorkeakouluista, Haaga-Helia. Lisäksi joidenkin ammattikorkeakoulujen vastausmäärät ovat jääneet hyvin vähäisiksi (kuten Karelia-ammattikorkeakoulu ja Kajaanin ammattikorkeakoulu). Vaikka vastaajajoukko ei ole näin ollen täysin edustava, suhteellisen runsaan vastaajamäärän (N=317) perusteella on kuitenkin mahdollista saada tietoa väyläopintoihin liittyvistä oleellisista onnistumisista sekä kehittämiskohteista.

Kyselyyn vastanneista 317 opiskelijasta 75 % oli nais- ja 25 % miesopiskelijoita. Vastaajien ikäjakauma on luettavissa taulukosta 2.

Ikä	Lkm	%
18–24	81	26
25–34	119	38
35–44	66	21
45–54	48	15
55–	3	1

Taulukko 2. Vastaajien ikäjakauma

Kyselyn vastaajiin kuuluu sekä perustutkintoon että ylempään ammattikorkeakoulututkintoon hakeutuneita opiskelijoita, joten vastauksia voidaan molempia tutkintoja ajatellen. Näiden kahden tutkinnon suorittajia ei kuitenkaan ole vastauksista mahdollista eritellä ja tästä syystä vastaajia käsitellään yhtenä kokonaisuutena.

Vastaajia koskevana taustatietona voidaan yleisemmin todeta, että suurin osa opintoihin hakeutuneista (62 %) oli saanut tiedon väyläopinnoista ammattikorkeakoulujen nettisivujen kautta. Toiseksi tärkein tietolähde oli

perhe ja kaverit (23 % sai tiedon tätä kautta). Kaikkein yleisimmin väylän kautta suoritettu opintopistemäärä oli 60 op (n=154, 48 % vastaajista). Kyseinen tulos johtunee siitä, että useat oppilaitokset ovat määritelleet 60 opintopisteen suorittamisen ehdoksi väylän kautta opintoihin hakeutumiseen. Vastanneista 99 % (N=317) oli suorittanut avoimen AMK:n opintonsa suoraan ammattikorkeakoulun opintoina.

Tuloksia

Väyläopinnot korkeakouluun pääsemisen ja opintojen etenemisen edistäjänä

Kyselyyn vastanneilta kysyttiin avoimella kysymyksellä sitä, miksi he olivat hakeutuneet avoimen AMK:n väyläopiskelijoiksi. Kysymykseen ”Miksi hakeuduit avoimen AMK:n väyläopintoihin?” vastattiin 317 kertaa (N=317). Kysymykseen annetut yleisimmät syyt löytyvät taulukosta 3.

Syy	N
Opiskelupaikka ei irronnut yhteishaun kautta	109
Halu saada opiskelupaikka/tutkinto, päästä ammattikorkeakouluun	60
Aiempi koulumenestys osoittautui esteeksi	25
Haku meni ohi	23
Helpompi päästä sisälle ammattikorkeakouluun	20
Elämäntilanne	14
Väli vuoden välttäminen/halu aloittaa opinnot heti	13
Nopea tapa päästä opiskelemaan, jouduttaa opintoja	10
Alan sopivuuden varmistaminen	8
Ei hakukelpoisuutta	8
Alan vaihto	7

Taulukko 3. Syyt avoimen amk:n väyläopintoihin hakeutumiseen

Avoimista vastauksista käy ilmi (Taulukko 3), että monen vastaajan kohdalla opiskelupaikka oli jäänyt yhteishaussa saamatta. Heistä useampi kertoi jääneensä valintakokeissa varasijalle. Avoimen ammattikorkeakoulun väyläopinnot olivat tuntuneet kiinnostavilta siksi, että kyseinen hakija oli kuitenkin motivoitunut opiskeluun ja halukas aloittamaan opintonsa heti. Seuraavasta sitaatista on luettavissa yhden vastaajan tilanteen kuvaus:

”Hain opiskelemaan optometriaa mutta jäin 5 varasijalle. Hain avoimen kautta samoille opinnoille ja opiskelin koko ensimmäisen vuoden avoimena opiskelijana. Tämän jälkeen pystyin jatkamaan opintoja saman ryhmän kanssa päätoimisena opiskelijana.”

Usea vastaaja myös kuvasi, että heikko aiempi koulumenestys oli estänyt pääsyn valintakokeeseen. Tällöin taustalta löytyy monenlaisia syitä, erilaisia oppijoita ja opiskelijoita. Kyseisenlaisesta tilanteesta yksi vastaajista kertoo näin:

”Elin nuoruuteni perheessä, jossa alkoholi ja perheväkivalta kuului päivittäiseen elämään. Koulunkäyntini kärsi perhetilanteeni vuoksi, ja näin ollen todistukseni on huono. Hain yhteishaussa ammattikorkeakouluun, mutta en päässyt edes valintakokeeseen huonon todistuksen vuoksi. Ainut mahdollisuuteni oli siis opiskella avoimen kautta ammattikorkeakouluun, koska silloin kuin minä hain kaikki haut tapahtui ainoastaan todistuksen perusteella. Nykyinen systeemi kun on esivalintakoe, jossa kaikilla samat mahdollisuudet pärjätä on erittäin hyvä ja auttaa myös minun kaltaisiani niin sanottuja epäonnen lapsia pääsemään kouluun.”

Väyläopinnot auttoivat näin ollen isoa joukkoa opiskelijoista itselle mieluisan opiskelupaikan savuttamisessa.

Opiskelijoilta haluttiin lisäksi kartoittaa, millaisia kokemuksia heillä oli väyläopinnoista (Taulukko 4). Väyläopintojen tärkein anti näyttääkin olleen, että niiden kautta polku korkeakouluun oli löytynyt. Lisäksi väylä oli auttanut antamaan realistisen kuvan tutkinto-opinnoista, tutkinto-opintojen suorittaminen on väylän jälkeen ollut sujuvaa ja väyläopinnot ovat ylipäättään kannustaneet hakemaan korkeakouluun. Väyläopintojen osalta vähiten tyytyväisiä oltiin siihen, missä määrin väyläopintojen aikana oli saatu ohjaus- ja neuvontapalvelua, tai tiedottamisen ja tiedonkulun toimivuuteen yleensä. Suorittamista ei myöskään ole koettu joustavaksi eikä toteutusta onnistuneeksi.

Väyläopintoihin liittyvä kokemus	Ka	Hajonta
Väyläopintojen kautta löysin polun korkeakouluun.	2.22	1.62
Tutkinto-opinnot ovat vastanneet avoimen amk:n väyläopintojen antamia odotuksia.	2.34	1.46
Väyläopintojen jälkeen tutkinto-opintojen suorittaminen on ollut sujuvaa.	2.38	1.52
Väyläopinnot kannustivat ja motivoivat hakeutumaan korkea-asteelle.	2.42	1.46
Väyläopinnot vahvistivat opiskelutaitojani.	2.43	1.44
Väyläopinnot kohensivat valmiuksiani hakea opiskelemaan korkea-asteelle.	2.45	1.49
Väyläopintoihin oli helppo ilmoittautua.	2.48	1.37
Väyläopinnot antoivat selkeän kuvan ammattialasta.	2.50	1.43
Väyläopinnot auttoivat minua kiinnittymään opiskelijaryhmään.	2.52	1.62
Väyläopinnot ovat lyhentäneet opintoaikaani.	2.53	1.54
Väyläopinnot auttoivat löytämään oman alan.	2.55	1.46
Väyläopinnot oli toteutettu onnistuneesti.	2.57	1.26
Väyläopintojen suorittaminen oli joustavaa.	2.79	1.29
Väyläopinnoista oli helppo saada tietoa.	2.82	1.20
Väyläopintojen aikana tiedonkulku oli toimivaa.	2.93	1.25
Väyläopintojen aikana tiedottaminen oli hyvää.	2.96	1.24
Väyläopintojen aikana sain hyvää ohjaus- ja neuvontapalvelua (motivointi, ohjaus ja uraohjaus).	2.98	1.34

Taulukko 4. Millaisia kokemuksia väyläopinnoista on saatu? (1=Täysin samaa mieltä...5=Täysin eri mieltä; N=317)

Väyläopintojen jälkeisten tutkinto-opintojen suorittamisen sujuvuudesta kertoo myös, että erikseen asiasta kysyttäessä 34 % vastaajista (N=317) kertoo opintojensa edistyvän tavoiteaikataulua nopeammin ja 59 % kuvaa

niiden edistyvän aikataulun mukaisesti. Ainoastaan 7 % vastaajista on jäänyt opiskeluaikataulustaan jälkeen.

Opiskelijoilta kysyttiin lisäksi tarkemmin kaikista niistä tekijöistä, jotka ovat vaikuttaneet heidän nykyisten tutkinto-opintojensa edistymiseen (Taulukko 5). Kaikkein tärkeimmiksi opintojen etenemiseen vaikuttaneiksi tekijöiksi vastaajat näkivät motivoituneisuuden alalle sekä sitoutuneisuuden opintoihin. Vähiten merkitystä on heidän kokemuksensa mukaan ollut ohjauksella. Myöhemmistä tuloksista käy ilmi, että opiskelijoiden mielestä parempi ohjaus olisi kuitenkin ollut tarpeen.

Tekijä	Ka	Hajonta
Motivoituneisuus alalle	1.27	.47
Sitoutuneisuus opintoihin	1.29	.49
Väyläopinnot	1.48	.57
Tarvitsen tutkinnon ("paperit")	1.57	.53
AHOT (aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen)	1.62	.53
Opiskelijaryhmä	1.67	.55
Opintojen ohjaus	1.77	.59

Taulukko 5. Opintoihin liittyvien tekijöiden vaikutus opintojen etenemiseen (1=nopeuttanut, 2=ei vaikutusta, 3=hidastanut; N=317)

Opiskelijoilta kysyttiin avoimella kysymyksellä erikseen, millaista väyläopintojen etenemistä tukevia toimenpiteitä he olisivat kaivanneet. Tärkein kyseisistä opinnoista puuttuva, mutta tarpeelliseksi koettu toimenpide oli opintojen ohjaus ja tuki (18 vastasi näin; n=99), toiseksi tärkein puuttumaan jäänyt tuki oli riittävä tiedotus (14 vastaajaa) ja kolmanneksi tärkein oli tuutorointi (9 vastaajaa). Avoimissa vastauksissa näistä puutteista todettiin muun muassa:

”Väyläopintojen tutor olisi ihan toimiva ja muutenkin opinto-ohjausta. Ei ole reilua jättää avoimen opiskelijoita lähes oman onnensa nojaan.”

”Ihan aluksi olisi halunnut saada tarkempaa tietoa kaikista sosiaali- ja terveysalan tiedotuskanavista, koska meni monta kuukautta, ennen kuin kuulin opiskelukaverilta ko. reppusivustosta, joka kautta tulee s-postiin tärkeitä kaikki koskevia tiedotteita.”

Muita ongelmalliseksi koettuja puuttuvia tukimuotoja olivat esimerkiksi opintotuen ja opiskeluetuuksien puute (6 vastausta) ja harjoittelun suorittamiseen liittyvät ongelmat väyläopintojen aikana (5 vastausta).

Avoimella kysymyksellä opiskelijoilta kysyttiin, millaisia ehdotuksia heillä olisi AMK-väylää pitkin tulleiden opiskelijoiden opintojen kehittämiseen. Kysymykseen annetut vastaukset mukailevat väyläopintojen etenemiseen liittyviä toimenpidetarpeita: väyläopinnoissa pitäisi ennen kaikkea kehittää tiedotusta ja ohjeistuksia (27 mainintaa; n= 102) sekä opintojen tukea ja ohjausta (18/102). Lisäksi olisi tärkeää kehittää opintojen sujuvuuden mahdollistavia järjestelmiä (14/102) ja opetusta tulisi kehittää enemmän väyläopintoja tukevaksi (13/102).

Tiedotuksen kehittämistarpeesta kertoo esimerkiksi vastaus, jossa perätään:

”[Parempaa] tiedotusta opiskelusta avoimessa ja opiskelijoiden oikeuksista sekä opintojen etenemisestä. Tiedotus ja myös aine opettajien tietämys aiheesta on hyvin vähäistä.”

Opintojen sujuvoittamisen mahdollistavien järjestelmien kehittämiseksi eräs vastaaja ehdottaa, että:

”Ahotoinnin tulee olla paljon nykyistä sujuvampaa. Tutkinnonsuorittajien kanssa suoritettujen samojen kurssien pitäisi siirtyä automaattisesti avoimen puolelta tutkintopuolelle ilman minkäänlaista erillistä hakemusten tekoa ja käsittelyä. Säästäisi kaikkien resursseja.”

Opetuksen kehittämisen liittyvissä vastauksessa puolestaan ehdotetaan:

”Lähiopetuksessa voisi enemmän huomioida kaukaa tulevat opiskelijat, ei esim. lyhyellä varoitusajalla aikataulujen muutoksia. Lisäksi voisi olla enemmän mahdollisuuksia korvata lähiopetusta virtuaalisesti.”

Eräässä vastauksessa myös todetaan aiheellisesti:

”Opettajan tulee olla kiinnostunut siitä, kuka on avoimessa ja huomauttaa aina asioiden käsittelyssä, jos jokin ei koske avoimia.”

”Opintojen yleinen tuki ja erityistarpeisten opiskelijoiden huomioiminen.”

Opiskelijoilta tiedusteltiin myös, millaista tukea he ovat ylipäättään saaneet opintojensa edistämiseksi (ks. Taulukko 6). Yleisimmäksi tukimuodoksi tässä aineistossa nousee opintojen ohjaus/valmennus ja toiseksi yleisimmäksi vertaistuki ja kolmanneksi yleisimmäksi HOPS/HEKS-suunnittelu. Kymmenesosa opiskelijoista kuitenkin kokee, että he eivät ole lainkaan saaneet tukea.

Tukimuoto	Lkm	%
Opintojen ohjaus/valmennus	181	57
Vertaistuki	161	51
HOPS, HEKS	130	41
Tuutorointi	85	27
En ole saanut tukea	29	9
Mukauttaminen/sopeuttaminen	28	9
Vapautukset	20	6
Muu, mikä?	15	5

Taulukko 6. Opintojen etenemiseen saatu tuki

Erityisestä oppimisen/opiskelun tuesta kysyttäessä yleisin saatu tukimuoto oli edelleen opinto-ohjaus/valmennus ja toiseksi yleisin opiskelijaterveydenhuollon palvelut (Taulukko 7). Kuten taulukosta 7 voidaan kuitenkin

nähdä, viidesosa vastaajista totesi, ettei ollut saanut minkäänlaista oppimisen tukea. Esimerkiksi opintopsykologin tai kuraattorin palveluksia oli käyttänyt vain pieni osa vastaajista.

Tukimuoto	Lkm	%
Opinto-ohjaus/valmennus	221	70
En ole saanut mitään tukea.	68	21
Opiskelijaterveydenhuollon palvelut	62	20
Yksilölliset opetus/opiskelujärjestelyt	18	6
Muu, mikä?	13	4
Opintopsykologin palvelut	6	2
Toimivaan kommunikaatioon liittyvät palvelut	4	1
Kuraattoripalvelut	3	1

Taulukko 7. Saatu oppimisen/opiskelun tuki

Niiltä, jotka eivät olleet saaneet oppimisen tukea kysyttiin tähän syytä. Tällöin yleisin vastaus oli se, ettei tukea ole tarvittu (11 vastausta; n=28). Toiseksi suurin vastausryhmä (7/28) oli oppilaitoksen puutteellinen resurssointi väylän kautta opiskelevien opiskelijoiden tukemiseen. Tämä esimerkiksi saattoi tarkoittaa sitä, että kyseiseen tehtävään ei ole nimetty ketään tiettyä henkilöä, eikä perustutkinnon henkilöstö yleisesti ollut ollut perehtynyt väyläopintoihin.

Opintoihin liittyvistä erityispalveluista tiedusteltaessa 91 % (n=290) vastaajista totesi, ettei ollut niitä tarvinnut, 5 % (n=17) kertoi niitä tarvinneensa ja saneensa ja 3 % (n=10) kuvasi, että olisi kyseisiä palveluita tarvinnut, mutta ei ollut saanut. Erikseen asiaa kysyttäessä 26 vastaajaa kertoi olevansa oikeutettu erityispalveluiden saamiseen. Näin ollen 38 % (10/26) niistä opiskelijoista, jota ovat olleet oikeutettuja erityispalveluihin, ei tosiasiallisesti niitä ole saanut. Käytettyjä erityispalveluita olivat esimerkiksi apuvälineet (kuten äänikirjat tai tabletti) tai tukipalvelut (kuten tukiseteli tai psykologiset palvelut).

Oppilaitosten esteettömyyttä kysyttiin vielä kyselyssä erillisellä kysymyksellä. Kaikkein parhaiten näyttäisi toteutuvan liikkumisen esteettömyys, toiseksi parhaiten näkemisen esteettömyys ja kaikkein huonoiten hengittämisen esteettömyys (Taulukko 8).

Esteettömyyden osa-alue	Kyllä (%)	En osaa sanoa (%)	Ei (%)
Esteetön liikkuminen	55	35	10
Esteetön näkeminen	45	46	9
Esteetön kuuleminen	42	48	10
Esteetön hengittäminen	40	42	19

Taulukko 8. Oppilaitoksen esteettömyys

Pohdinta ja johtopäätökset

Tämän kyselyn tulosten mukaan väyläopinnot näyttävät toimivan (tavoitteidensa mukaan) väylänä korkeakouluun potentiaalisille opiskelijoille, joiden pääsykokeiden kautta tutkinto-opintoihin pääsy syystä tai toisesta ei ole onnistunut ja jotka kuitenkin ovat erittäin motivoituneita kyseisen tutkinnon suorittamiseen. Kyseisten opiskelijoiden motivaatio ja sitoutuminen opiskeluun näkyy esimerkiksi siinä, että heidän opintonsa etenevät keskimääräistä joutuisammin. Opintojen nopeutuminen onkin väyläopintojen yksi keskeisistä hyödyistä opiskelupaikan saamisen jälkeen.

Suurimmaksi ongelmaksi väyläopiskelijat kokevat kuitenkin kyseisiin opintoihin liittyvän ohjauksen ja tiedotuksen puutteen. Näyttää siltä, että osassa oppilaitoksia väyläopiskelijoille ei ole nimetty omaa ohjaavaa opettajaa eivätkä tutkinto-opiskelijoita opettavat lehtorit ole tietoisia väyläopiskelun erityispiirteistä. Lisäksi näyttää siltä, että monet väyläopiskelijat jäävät paitsi tärkeästä tiedosta myös sähköisiin tiedotuskanaviin liittyvien ongelmien vuoksi. Yleisesti ottaen sähköiset järjestelmät eivät välttämättä tue opintojen jouhevaa sujumista esimerkiksi AHOT-prosessin suhteen.

On mahdollista, että kyselyyn vastaajiin (eli niihin, jotka ovat väylän kautta päässeet tutkinto-opiskelijoiksi) on valikoitunut opiskelijoita, joilla on ollut vahva kyky itseohjautuvuuteen ja opintojen suorittamiseen puutteellisesta ohjauksesta huolimatta. On kuitenkin myös mahdollista, että joidenkin väyläopiskelijoiden kohdalla kyseisten opintojen loppuun saattaminen ei ole kyseisestä syystä onnistunut.

Lisäksi on huomattava, että tutkinto-opiskelijoiksi päässeiden opiskelijoiden joukossa on henkilöitä, jotka olisivat olleet oikeutettuja erityispalveluihin ja olisivat niitä tarvinneet, mutta jotka eivät kuitenkaan ole kyseisiä palveluita saaneet. Oppilaitosten esteettömyydessä näyttää ylipäättäänkin olevan puutteita erityisesti esteettömän hengityksen osalta. Näyttää siten siltä, että useassa oppilaitoksessa on sisäilmaongelmia, jotka jossain määrin voivat heikentää opintojen loppuun saattamisen mahdollisuutta. Lisäksi ongelmia on edelleen sekä liikkumisen, näkemisen että kuulemisen esteettömyydessä.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että väyläopintojen keskeisin kehittämisen kohde näyttäisi olevan ohjauksen ja tiedotuksen sekä opetusta tukevien palveluiden kehittäminen. Lisäksi erityistarpeita omaaviin opiskelijoihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Olisikin pohdittava, miten opiskelun ja oppimisen tukitoimia voitaisiin kehittää kokonaisvaltaisesti niin heitä kuin kaikkia muitakin opiskelijoita ajatellen.

Alaviite:

¹ Kyseisistä opinnoista voidaan käyttää nimityksiä *väylä- tai polkuopinnot* tai muita mahdollisia nimityksiä. Käsitteet eivät ole vakiintuneita.

OSA 2: TAPAUK- KUNNAT – NAVIGOINTIA VÄYLILLÄ

Outi Mäkelä & Sirpa Lyytinen

KOHTI TULKIN AMK-TUTKINTOA

Viittomakielen ja tulkkauksen toimialalla eletään muutosten aikaa. Kela kilpailutti kuulo- ja puhevammaisten tulkkauspalvelut vuonna 2017. Uudella kilpailutusmallilla, joka astuu voimaan 1.1.2018, on merkittävä vaikutus viittomakielen tulkkausalalla elinkeinon harjoittamisen ja työllistymisen mahdollisuuksiin. Lisäksi Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (Humak) otetaan 1.8.2018 alkaen käyttöön uudet opetussuunnitelmat. Myös toisella asteella on meneillään tutkinnon perusteiden uusiminen.

Sekä Humakin viittomakielen ja tulkkauksen koulutuksessa että toisen asteen viittomakielen ohjauksen perustutkinnossa seurataan tarkasti toimialalla tapahtuneita ja tapahtuvia muutoksia sekä pyritään huomioimaan niitä koulutusten suunnittelua tehtäessä. Koska molemmissa koulutuksissa opetussuunnitelmatyö ajoittui Väyliä eteenpäin -hankkeen kanssa päällekkäin, todettiin tulkkikoulutuksessa melko varhaisessa vaiheessa, että väyläyhteistyötä on hyvä lähteä rakentamaan Omnian (kulttuurituotannon koulutus) ja Jämsän ammattiopiston (yhteisöpedagogin koulutus) kanssa tehdyn yhteistyön mukaisella mallilla myöhemmin. Mallin rakentaminen on helpompaa, kun uuden opetussuunnitelman käytännön toteutuksista on saatu kokemuksia.

Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus on tehnyt vuosia yhteistyötä Kuurojen kansanopiston ja Pohjois-Savon Opiston kanssa. Pohjois-Savon Opisto on vapaan sivistystyön oppilaitos, joka perustettiin vuonna 1895. Opiston alkuvuosina toiminnassa keskityttiin käytännön taitojen, kuten käsitöiden, kotitalouden ja karjanhoidon kehittämiseen sekä yleissivistävien aineiden opiskeluun. Vuosien saatossa yleissivistävien aineiden koulutus on jäänyt vähemmälle ja muutenkin opiston tehtäväkuva on muuttunut.

Nykyisin Pohjois-Savon Opistossa voi opiskella vuoden mittaisilla linjoilla erilaisia tietoja ja taitoja, hankkia ja täydentää peruskoulutaitoja sekä opiskella viittomakielen ohjaajan ammattitutkinnon (Pohjois-Savon opisto 2017). Kuurojen kansanopisto on vuonna 1987 perustettu viittomakielinen oppilaitos, jonka omistaa Kuurojen Liitto. Kuurojen kansanopisto tarjoaa koulutusta viittomakielisille, huonokuuloisille ja kuuleville. (Kuurojen liitto 2017.)

Viittomakielisen ohjauksen perustutkinto on humanistiseen ja kasvatusalaa kuuluva 2. asteen ammatillinen koulutus. Toisella asteella uudistetaan parhaillaan tutkinnon perusteita. 1.8.2018 alkaen tutkintonimike on Kommunikaation ja viittomakielen ohjaaja. Tutkinto on kasvatusta ja ohjausalan perustutkinto, jossa se kuuluu kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen osaamisalaan. Opetushallitus määrää tutkinnon perusteet, jotka muodostuvat tutkinnon rakenteesta, sisällöstä, osaamistavoitteista

44 sekä arvioinnista. Tutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä. Osaamispisteitä ei ole määritelty ajassa kuten opintopisteet ammattikorkeakoulussa (Humakissa yksi opintopiste tarkoittaa 27 tuntia opiskelijan työtä). Tutkinnon osien osaamispisteet määräytyvät sen mukaan, miten vaativasta, kattavasta ja merkittävästä osaamisesta on kyse koko tutkinnon opintopistemäärään ja osaamistavoitteisiin suhteutettuna. (Jäntti, 2017.)

Kuurojen kansanopistossa voi suorittaa Humakin avoimen ammattikorkeakoulun opintoja. Hankkeen yhteydessä haastateltiin Kuurojen kansanopiston virkaa toimittavaa rehtoria Isa Bieseä. Hän kertoi, että Kuurojen kansanopiston viittomakielilinja on perustettu, jotta Humakiin hakeutuvilla opiskelijoilla olisi vahvempi kielitaito tulkin opinnoissa. Humakin opintojen tarjoaminen on taloudellinen riski Kuurojen kansanopistolle, koska se joutuu ostamaan opintokokonaisuuden etukäteen tietämättä toteutuuko se vai ei eli valitsee kukaan opiskelija sitä opintoihinsa. Esimerkiksi Jyväskylän yliopiston kanssa tehtävässä yhteistyössä Kuurojen kansanopisto maksaa vain niiden opiskelijoiden, jotka oikeasti tekevät Jyväskylän yliopiston opintoja, opinnoista. (Biese, 2015.)

Kuurojen kansanopiston Viittomakielilinjan opinnot toimivat uraohjaajana, vahvistavat valintakokeissa pärjäämistä eli toimivat väyläopintoina tulkki AMK -tutkintoon.

Väyliä eteenpäin -hankkeen matkan varrella mietitytti, miten väylä määritellään, mitä kaikkea voi kutsua väyläksi. Voiko väylä olla myös muuta kuin korkea-asteen opintoaikaa lyhentäviä opintoja? Voiko väyläopinnoiksi nimetä opintoja, jotka auttavat löytämään itselleen sopivan alan (työuralle ohjauksen näkökulma)? Voivatko väyläopinnot olla akateemisia valmiuksia vahvistavia opintoja, mikäli esimerkiksi lukion opintomenestys muodostuu esteeksi jatko-opintoihin pääsylle?

Kun asiaa tiedusteltiin opetus- ja kulttuuriministeriön opetusneuvos Annika Bussmanilta, oli vastaus kyllä. Bussmanin (2016) mukaan näitä vaihtoehtoja voidaan ajatella väylänä. Väyläopinnot eivät siis välttämättä tarkoita 60 opintopisteen laajuisia opintoja vaan opintoja, jotka esimerkiksi vahvistavat akateemisia taitoja tai auttavat löytämään sopivan alan.

Seuraavaksi esitellään lyhyesti kaksi mallia, jotka ovat olleet käytössä viittomakielen ja tulkkauksen koulutuksessa. Ne vastaavat hankesuunnitelmassa kirjattuihin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin, joilla voidaan luoda erilaisille opiskelijoille uudenlaisia polkuja korkeakoulutukseen ja mallintaa löydettyjä hyviä käytäntöjä.

Viittomakielen ja tulkkauksen koulutuksessa opiskelee lähes vuosittain ensimmäisen vuosikurssin mukana avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Tämän mallin mukaisesti etenevät opiskelijat suorittavat opintojaan niin sanottuina päiväopintoina osana valintakokeiden kautta sisään tullutta ryhmää. Suoritettuaan ensimmäisen vuoden opinnot (60 opintopistettä) he saavat erillishakuoikeuden. Avoimen ammattikorkeakoulun kautta suoritettut opinnot vahvistavat tutkinto-opiskelijaksi pyrkivien edellytyksiä pärjätä korkeakouluopinnoissa. Ne ovat yksi mahdollinen polku korkeakouluopintoihin sekä auttavat opiskelijaa tunnistamaan, onko kyseinen ala oma ala.

Toinen malli koskee toisen asteen viittomakielen ohjaajan perustutkinnon suorittaneita opiskelijoita, jotka ovat hakeutuneet ja päässet opiskelemaan viittomakielen ja tulkkauksen koulutukseen. Opiskelijoiksi päästyään suoritettua toisen asteen perustutkinnon oppimissisältöjä verrataan tulki AMK -tutkinnon oppimistavoitteisiin. Tällöin tunnistetaan ne opinnot, jotka sisällöltään vastaavat ammattikorkeakoulun opintoja. Tämän myötä voidaan laatia suunnitelma tavoista, joilla toisen asteen opintojen taso (taso 4) nostetaan AMK-opintojen tasolle (taso 6).

Maaliskuun 2017 alussa Suomessa otettiin käyttöön tutkintojen ja osaamiskokonaisuuksien viitekehys, joka perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston suositukseen eurooppalaisesta tutkintojen viitekehyksestä (European Qualifications Framework, EQF), jossa tutkinnot, oppimäärät ja muut osaamiskokonaisuudet sijoittuvat kahdeksalle eri vaativuustasolle (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017). Toisen asteen perustutkinnon suorittaneet opiskelijat täydentävät toisella asteella hankkimaansa osaamista vertailun perusteella määritellyillä tehtävillä ja osoittavat osaamisensa esimerkiksi osaamisportfoliolla ja/tai taidonnäytöillä. Käytännössä ensimmäisen opiskeluvuotensa aikana toiselta asteelta tullut opiskelija täydentää toisen asteen osaamistaan AMK-tasolle ja suorittaa toisen vuoden opintoja. Näin saadaan opiskelijan opintoaikaa lyhennetyksi ja siirtymistä työelämään varhennetuksi.

Lähteet:

Biese, Isa 2015. Henkilökohtainen tiedonanto 4.6.2015.

Bussman, Annika 2016. Henkilökohtainen tiedonanto 7.10.2016

Jäntti, Päivi 2017. Henkilökohtainen tiedonanto. 15.11.2017.

Kuurojen liitto 2017. Kuurojen kansanopisto. <http://www.kuurojenliitto.fi/fi/kuurojenkansanopisto#.WjI2UVVl-Uk>. (Viitattu 21.11.2017.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. Tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehys. <http://minedu.fi/tutkintojen-viitekehys>. (Viitattu 30.11.2017.)

Pohjois-Savon opisto 2017. Pohjois-Savon opisto. www.psko.fi (Viitattu 21.11.2017.)

Johanna Henriksson & Titta Pohjanmäki

MEDIA-ASSISTENTISTA KULTTUURITUOTTAJAKSI – HUMAKIN JA OMNIAN VÄYLÄOPINNOT

Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia tarjoaa elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia ammatillisessa koulutuksessa, täydennyskoulutuksissa, nuorten työpajatoiminnassa, lukio-opinnoissa ja vapaassa sivistystyössä. Omnian toiminta-ajatuksena on rikkoa ammattialojen ja koulutusasteiden välisiä rajoja ja luoda oppimisen uusia avauksia. (Omnia 2017.) Omnia on Humakin keskeinen yhteistyökumppani, joten oli luonnollista lähteä rakentamaan uusia yhteistyön muotoja jo olemassa olevan kumppanuuden rinnalle. Yhteistyön tavoitteena oli luoda väylä Omnian audiovisuaalisen viestinnän perustutkinnosta Humakin kulttuurituotannon AMK-tutkintoon. Tavoitteena oli tarjota avoimen ammattikorkeakoulun opintoja sekä Omnian aikuislukion että ammatillisen puolen opiskelijoille. Väylän avulla mahdollistetaan uudenlainen, vaihtoehtoinen polku korkeakoulutukseen ja nopeutetaan siirtymää jatko-opintoihin toiselta asteelta. Jo tehdyt väyläopinnot myös lyhentävät opiskelijan opintoaikaa tutkinto-opiskelijana ammattikorkeakoulussa.

Työskentelyn perustan loivat opetussuunnitelmien yhteneväisyydet Humakin kulttuurituotannon koulutuksen ja Omnian media-assistenttikoulutuksen välillä. Lisäksi molempia osapuolia koskettavat kulttuurituotantoalan digitalisoitumisen myötä tulevat haasteet alan toimijoiden osaamiselle. Sekä Humakissa että Omniassa oli käynnissä yhteistyön alkaessa opetussuunnitelmien uudistus. Kulttuurituotannon koulutuksen uudessa opetussuunnitelmassa on huomioitu digitalisaation tuomat haasteet toimialalle ja alakohtaisten kompetenssien päivitys. Kulttuurituottajille, joilla on audiovisuaalisen viestinnän pohjakoulutus taustalla, on tulevaisuudessa tilausta alati digitalisoituvassa työelämässä.

Tässä artikkelissa kuvataan yhteistyön pohjalta laadittua väylämallia ja esitetään kehittämisideoita mallinnuksen pohjalta tuleville, uusille toteutuksille. Nykyinen väylämalli on rakennettu vielä Humakin voimassaolevan opetussuunnitelman pohjalta, joten se tulee päivittää uuden opetussuunnitelman mukaiseksi keväällä 2018.

Väylämallin kuvaus

Humakissa on ollut mahdollista suorittaa avoimen ammattikorkeakoulun väyläopinnot kulttuurituotannon koulutuksessa jo vuosien ajan. Väyläopinnot ovat laajuudeltaan 60 opintopistettä ja ne antavat opiskelijalle hakukelpoisuuden AMK-tutkintoon johtaviin opintoihin erillishaussa. Yleisen väylän lisäksi Humak on suunnitellut yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa erillisiä kohdennettuja väylämalleja.

Omnian media-assistenttikoulutukseen luotu väylämalli suunniteltiin kevään 2017 aikana pidetyissä yhteistyötapaamisissa Humakin kulttuurituotannon AMK-tutkinnosta ja Omnian audiovisuaalisen viestinnän tutkinnosta vastaavien kesken. Suunnittelun edetessä tapaamisiin osallistui myös Humakin lehtoreita ja Omnian opinto-ohjaajia. Väylästä luotiin kolme erilaista polkua kulttuurituotannon koulutukseen opiskelijoiden koulutuslinja huomioiden. Väylää on tarjottu ylioppilastutkinnon suorittaneille 1. ja 2. vuoden media-assistenttiopiskelijoille sekä kaksoistutkintoa suorittaville 1. vuoden media-assistenttiopiskelijoille syksystä 2017 lähtien.

Yhteistyöväylässä Omnian audiovisuaalisen viestinnän perustutkinnon opiskelijat suorittavat opintojensa aikana Humakin kulttuurituotannon koulutuksen opintojaksoja avoimen ammattikorkeakoulun kautta. Väylämallissa olevat opinnot ovat pääosin Humakin avoimen ammattikorkeakoulun opintoja, jotka on integroitu kulttuurituotannon monimuotototeutukseen. Nämä opinnot ovat verkossa toteutettavia, mikä mahdollistaa opiskelijoiden joustavan osallistumisen Humakin opintojaksoille.

Osa väylämallin opinnoista on kulttuurituotannon koulutuksen päivä-toteutuksessa tarjottavia opintoja, joihin sisältyy myös lähiopetusta tai harjoittelua. Lisäksi opinnot ovat sellaisia, joista löytyy yhtäläisyyksiä molempien tutkintojen opetussuunnitelmista. Nämä opintojaksot ovat kulttuurituotannon AMK-tutkintoon sisältyvät:

- Mediataidot 5 op
- Kulttuurituotannon käytännöt 10 op (1. tason perusharjoittelu)

Mediataidot ja Kulttuurituotannon käytännöt -opintojaksojen osalta on sovittu erikseen suoritus- ja täydennystavoista AMK-tason opinnoiksi (EQF taso 6) Humakin opintojaksovastaavien ja Omnian AV-tutkinnosta vastaavien kesken. Esimerkiksi Mediataidot-opintojaksoon sisältyy Omnian opiskelijoilla osaamisen näyttö siten, että heidän johdolla tapahtuu muutamia yhteisiä opetuskertoja Humakin opiskelijoiden kanssa niin päivä- kuin monimuotototeutuksessa Mediataidot-opintojaksossa. Nämä opetuspäivät on erikseen sovitettu molempien oppilaitosten opetusaikatauluihin.

Vastaavasti Kulttuurituotannon käytännöt -opintojakso suoritetaan samanaikaisesti audiovisuaalisen viestinnän tutkintoon kuuluvan työharjoittelun kanssa. Tätä varten Humakissa on kartoitettu harjoittelupaikkoja, joihin AV-opiskelijoita voidaan ohjata suorittamaan ensimmäinen kulttuurituotannon opintoihin kuuluva perusharjoittelu ja toisen asteen ammatillisiin opintoihin kuuluva työharjoittelu. Tällöin harjoittelusopimus ja -raportti laaditaan Humakin harjoittelukäytäntöjen mukaan.

Väylään sisältyy pakollisia opintojaksia, joita opiskelijan on suoritettava 25 opintopisteen verran. Nämä opintojaksot ovat kulttuurituotannon koulutuksen ammatillisia perusopintoja ja sellaisia, joissa on yhtäläisyyksiä Omnian media-assistenttikoulutuksen kanssa. Loput 35 opintopistettä opiskelija voi valita vapaasti opintojaksotarjottimelta oman kiinnostuksen mukaan. Lisäksi opiskelijoille on tarjolla väyläopintoja tukevia opintoja kieliopinnoissa.

Väyläopiskelijasta tutkinto-opiskelijaksi

Suoritettuaan väyläopinnot Omnian opiskelija voi hakeutua Humakin tutkinto-opiskelijaksi erillishaun kautta. Erillishaku tarkoittaa kolmea yhteishaun ulkopuolista mahdollisuutta hakeutua Humakin tutkinto-opiskelijaksi:

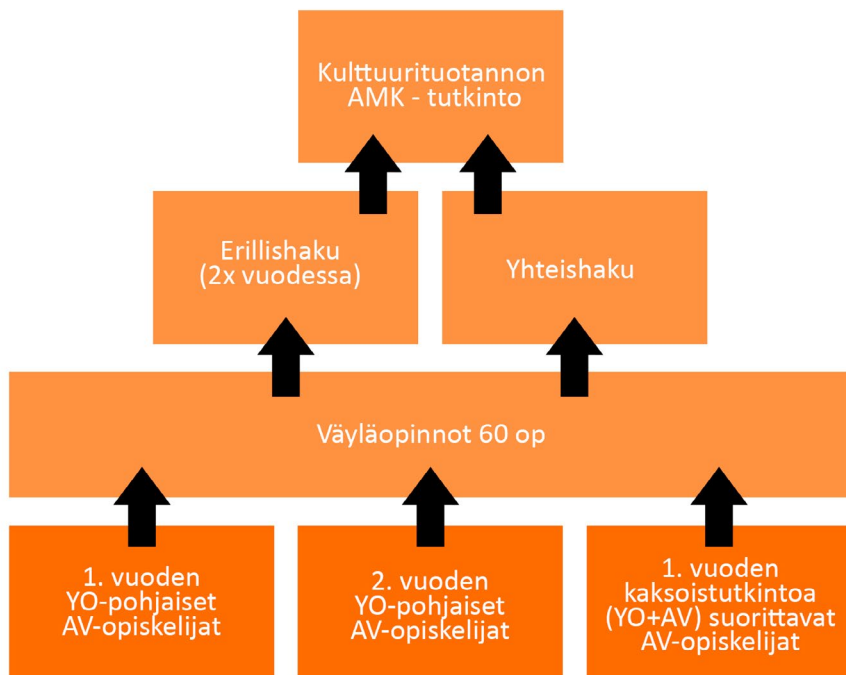
- väyläopinnot 60 op suorittaneet
- siirto-opiskelijat
- erillistä opiskeluoikeutta hakevat opintojensa loppuunsaattajat

Erillishaku järjestetään kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä. Erillishaun lisäksi opiskelija voi hakeutua tutkinto-opiskelijaksi yhteishaun kautta, vaikka väyläopinnot olisivat kesken (ks. Kuvio 1). Suoritetut väyläopinnot luetaan hyväksi kokonaisuudessaan, kun opiskelija on valittu tutkinto-opiskelijaksi kulttuurituotannon koulukseen.

Opintojen ohjaus väylällä

Väyläopiskelijoiden ohjauksen vastuut Humakin ja Omnian kesken on määritelty siten, että Omnia markkinoi väylää omille opiskelijoilleen, ohjaa heitä ilmoittautumaan opintoihin ja vastaa Humakin opintojen integroimisesta omiin tutkintoihin kuuluviin opintoihin. Lisäksi Omnialla on kokonaisvastuu opiskelijoiden ohjauksesta. Humak vastaa opetuksesta, opintojaksokohtaisesta substanssivalmennuksesta ja sen laadusta Humakin opetussuunnitelman mukaisesti. Näiden lisäksi Humak vastaa opiskelijahallinnosta.

Omnian opinto-ohjaajat ovat olleet mukana yhteistyöneuvotteluissa ja heitä on pidetty ajan tasalla väylämallin luomisessa, jotta he osaavat ohjata väylää suorittavia opiskelijoita ja myös markkinoida sitä potentiaalisille uusille aloittaville AV-opiskelijoille. Humakin tutoropiskelijat ovat vierailleet Omnian opiskelijoille suunnatussa väyläopintojen markkinointitilaisuudessa ja kertoneet opiskelusta Humakin kulttuurituotannon koulutuksessa.

Kuvio 1. Väylä media-assistentista kulttuurituotannon koulutukseen.

Syksyllä 2017 väyläopinnot aloitti seitsemän yo-pohjaista 1. ja kaksi 2. vuoden audiovisuaalisen viestinnän opiskelijaa.

Opintojen ohjauksen tueksi on luotu kolme erilaista polkua opiskelijoiden koulutuslinja huomioiden. Poluissa on listattu ne opintojaksot, jotka opiskelijan on mahdollista valita lukuvuonna 2017–2018 ja aikataulutettu ne heidän media-assistenttikoulutukseen sopiviksi. Väylään sisältyvää opintojaksotarjontaa päivitetään lukuvuosittain Humakin opetustarjontatietojen keräämisen myötä siten, että 60 opintopisteen laajuisen väylän suorittaminen mahdollistuu.

Yhteistyösopimus ja rahoitus

Väylämallia varten on luotu yhteistyösopimus Humakin ja Omnian kesken. Siinä on määritelty mm. tarjottavat opinnot mukaan lukien väyläopinnot ja aikuislukiolle avattavat Humakin avoimen ammattikorkeakoulun opinnot kulttuurituotannon, yhteisöpedagogi- ja tulkkauksen koulutuksista. Sopimus pitää myös sisällään osapuolten tehtävät, vastuut ja oikeudet.

Humak on määritellyt yhteistyöväyliin kolmiportaisen hinnoittelupolitiikan:

- Väylän laajuus on 60 op: opinnot ilmaisia yhteistyöoppilaitoksen opiskelijoille ja yhteistyöoppilaitokselle.
- Väylän laajuus 5–30 op (osasuorituspaketti): Yhteistyöoppilaitokselta ei peritä avoimen AMK:n osallistujamaksuja. Maksuja peritään tapauskohtaisesti hallintokuluina.
- Erillinen ryhmä: Peritään avoimen AMK:n osallistujamaksut ja hallintokulut. Laskutusperusteena käytetään Humakin avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijahintaa 15 €/1 op. Opiskelijahinnan lisäksi Humak veloittaa ohjaus-, suunnittelu- ja hallinnointikuluja.

Omnian opiskelijat voivat suorittaa väyläopintoja maksuttomasti Humakin avoimessa ammattikorkeakoulussa niin kauan kuin heillä on opinto-oikeus ammatilliseen koulutukseen Omniassa. Jos väyläopinnot jäävät kesken opiskeluoikeuden päätyttyä ja opiskelija haluaa jatkaa niitä, niin opinnoista peritään avoimen ammattikorkeakoulun opintomaksu.

Kuinka tästä eteenpäin?

– Ajatuksia väylämallin kehittämisestä

Humakin ja Omnian väylämallissa ollaan vielä alkumetreillä eikä kokemuksia tai systemaattista palautetta opiskelijoilta ole vielä kerätty. Väyliä eteenpäin -hankkeen puitteissa tehdyn kyselyn ja Humakin muita väyläopintoja suorittavien opiskelijoiden palautteen mukaan keskeisiä kehittämiskohteita väyläopinnoissa ovat mm. ohjauksen kehittäminen ja ryhmäyttäminen. Voidaan olettaa, että vastaavaa palautetta saadaan myös tästä väylämallista. Lisäksi mallin rakentamisen yhteydessä on tiedostettu tarve toisen asteen opiskelijoiden opiskeluvalmiuksien kehittämiseksi ja yhteisöllisyyden tunteen luomiselle.

Humakin avoimen ammattikorkeakoulun kehittämisryhmässä on todettu tarve vertaistutormallin rakentamiselle. Tällä tarkoitetaan sitä, että Humakin tutorkoulutukseen kannustetaan väylän suorittaneita tutkinto-opiskelijoita, joilla on kokemusta sekä korkea- että ammatillisen asteen opinnoista. Toimivasta tukiverkostosta huolimatta muidenkin ammattikorkeakoulujen kokemusten mukaan ohjaus on kehittämisen kohde sekä ammattikorkeakoulun että toisen asteen oppilaitoksen päässä (Avoimen ammattikorkeakoulun verkostokokous 20.9.2017).

Esimerkiksi viestintä- ja kommunikaatiotaidot voivat luoda haasteita erityisesti verkko-oppimisympäristöissä, jolloin ongelmien kanssa saatetaan jäädä helposti yksin. Esteeksi korkeakouluopinnoille saattaa nousta myös puutteellinen kielitaito, vaikka opinnot olisivat muuten sujuneet hyvin.

Vastaisuudessa Humakin ja Omnian väylämalli on hyvä aloittaa yhteisellä kickoff-tilaisuudella. Mukana tilaisuudessa olisi Humakin ja Omnian opetushenkilöstöä ja kulttuurituotannon koulutuksen tutoropiskelijoita yhteisöllisyyden tunteen luomiseksi. Yhteisöllisyyttä ja verkostoitumisen mahdollisuuksia luodaan myös suunnitteilla olevan väyläopiskelijoiden oman Moodlerooms-alustan avulla. Alusta toimii opiskelijoille opintojen tukikohtana ja tarjoaa keinoja mm. opintojen ohjaukseen (mm. Collaborate Ultra, Skype, ohjauksellisia videoita) ja vertaisohjaukseen, opiskeluvalmiuksien parantamiseen, opintojen suunnitteluun ja aikatauluttamiseen.

Lähteet:

Omnia 2017. Organisaatio. <https://www.omnia.fi/tietoa-omniasta/organisaatio>

Reijo Viitanen

VÄYLÄ **AMMATTIYHDISTYSKOULUTUKSESTA** **AMMATTIKORKEAKOULUUN**

Elinikäisen oppimisen ja koulutuksen merkitys niin yksilön urakehityksen kuin laajemmin työelämän kehittymisen ja kilpailukyvyn kannalta on laajasti tunnustettu. Vaikka Suomi on kansainvälisessä vertailussa kärkipäässä koulutuksellisen tasa-arvon suhteen, saattaa yksilö joissakin tapauksissa jäädä omista valmiuksistaan huolimatta tehtäviin, joissa jatkokoulutuksen tai etenemisen mahdollisuudet ovat rajallisia. Yksi keskeinen koulutusmahdollisuuksia rajoittava tekijä voi olla nuorella iällä alhaiseksi jäänyt koulutustaso ja sitä kautta epävarma työmarkkina-asema.

Yhtenä osana Väyliä eteenpäin -hanketta Humanistinen ammattikorkeakoulu Humak on kehittänyt yhdessä Kiljavan opiston kanssa koulutusväylää henkilöstön edustustehtävissä työpaikkatasolla toimiville. Lähinnä kyse on ollut erilaisten yritysten luottamusmiehistä ja työsuojeluvaltuutetuista, joilla on henkilöstön edustustehtävistä vankkaa kokemusta ja osaamista sekä siihen liittyvää ay-koulutusta. Kaikkia yhdistää kuitenkin suhteellisen alhaiseksi jäänyt koulutustaso ja työskentely ensisijaisesti suorittavan tason työtehtävissä.

Kyseisten henkilöiden kohdalla ei puhuta enää koulutuspolkujen jatkumosta tai nivelpaiheista, vaan mahdollisuudesta tutkintotason korottamiseen, jossa yhtenä mukanaolevana elementtinä on käytännön toiminnan ja siihen liittyvien lyhytkestoisten koulutusten tuottaman osaamisen tunnustaminen ja tunnistaminen. Koulutusrakenteen näkökulmasta kyse on ammattikorkeakoulun sekä ay-koulutusta järjestävän kansanopiston sisällöllisestä yhteistyöstä.

Humakin yhteisöpedagogikoulutuksen uusi monimuotokoulutuksen tutkintoprofiili, jossa keskitytään työyhteisöjen kehittämiseen, tarjosi syksystä 2017 sisällöltään entistä luontevamman väylävaihtoehdon ay-taustaisille opiskelijoille. Kyseisessä työyhteisön kehittäjäkoulutuksessa (TYKE) sisällöllinen painopiste on osallisuuden sekä yhteisöllisten vuorovaikutustaitojen ja kommunikaation vahvistamisessa, kuten muussakin yhteisöpedagogikoulutuksessa. Tämän lisäksi siinä painotetaan HR-osaamista ja yrityksen liiketoiminnan kehittämistarpeiden ymmärtämisestä kumpuavaa monialaista organisaatiokulttuureiden ja työhyvinvoinnin kehittämistä. Osana tutkintoa paneudutaan tietysti myös sääädösperusteisiin työsuhde-, työhyvinvointi- ja yhteistoiminta-asioihin. Muuttuva työelämä ja muutosten hallinta ovat keskeisiä tämän päivän työelämän ja työyhteisöjen osaamishaasteita.

Sisällöllisen jatkuvuuden lisäksi myös opintojen työyhteisön kehittäjäopintojen toteutus monimuotokoulutuksena on tarkoitettu juuri työelämässä oleville aikuisopiskelijoille. Myös tästä näkökulmasta yhteistyö

ja mahdollisuus jatkaa ay-koulutuksesta eteenpäin työn ohessa on tarkoituksenmukainen toimintatapa. Joitakin työyhteisön kehittäjäkoulutuksen opintojaksoja on vuodesta 2017 eteenpäin mukana myös Humakin avoimen ammattikorkeakouluopetuksen tarjonnassa ja yhdessä muun yhteisöpedagogikoulutuksen avoimen AMK:n opetustarjonnan kanssa se antaa mahdollisuuden 60 opintopisteen laajuisten väyläopintopintojen suorittamiseen.

Kiljavan opisto kokosi 12 hengen opiskelijaryhmän, jonka opinnot alkoivat loppukesällä 2017. Kyseisen ryhmän tavoitteena on suorittaa 60 opintopisteen laajuiset väyläopinnot, jonka jälkeen heillä on mahdollisuus osallistua erillisvalintaan ja saada sitä kautta AMK-tutkintokoulutuspaikka työyhteisön kehittäjäopinnoissa.

Ryhmän opetus ja ohjaus on järjestetty yhteistyössä Humakin ja Kiljavan opiston kanssa siten, että kummallakin taholla on oma roolinsa ja vastuunsa. Kiljavan opisto vastaa ensisijaisesti opiskelu- ja oppimisvalmiuksien tukemiseen liittyvistä asioista. Humakin vastuulla on työyhteisön kehittäjäopintojen väyläopintoihin kuuluvien opintojaksojen opettaminen. Ryhmä on kirjattu Humakin avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoiksi varsinaisten väyläopintojen osalta. Kiljavan opiston opiskelu- ja oppimisvalmiuksien tukemiseen liittyvä opetus tapahtuu kansanopistotoimintana.

Käytännössä ryhmän opiskeluun on kuulunut 2–3 lähiopetuspäivää kuu-kaudessa sekä niiden lisäksi erilaisia kirjallisia tehtäviä ja verkossa tapahtuvaa työskentelyä.

Opiskeluvalmiuksien kehittämisen osalta suurimmat tarpeet liittyvät kirjoittamisen ja kirjallisen työskentelyn opettamiseen. Varsinkin tieteellisen tekstin lukeminen ja kirjoittaminen ovat tekijöitä, jotka nostavat kynnystä päästä AMK-opintoihin ja erityisesti opintojen edistyminen voi viivästyä, jos riittäviä perusvalmiuksia ei ole jo opintojen alkuvaiheessa.

Humakin avoimen ammattikorkeakoulun opetus on toteutettu kyseessä olevalle ryhmälle joitakin osin räätälöitynä kokonaisuutena. Aiemman osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on tapahtunut opiskelijoiden laatiman osaamisportfolion perusteella. Erityisesti työsuhteasioihin, yhteistoimintaan ja henkilöstöjohtamiseen liittyvissä asioissa kokeneilla henkilöstön edustajilla on vankka osaamistausta, eikä opetuksessa ole tarvinnut lähteä perusasioista liikkeelle. Myöskään AMK-opetuksessa tarvittava opitun tietotaidon soveltaminen näissä kysymyksissä ei ole vaatinut erityistä panostusta. Väyläopintojen sisällössä on pystytty keskittymään yleiseen työelämän ja toimintaympäristön muutokseen ja sen mukanaan tuomiin paikallisiin työyhteisöhaasteisiin.

Myös avoimen AMK:n opetuksessa on kiinnitetty huomiota kirjallisen työskentelyn valmiuksiin ja niiden kehittämiseen. Tälle kansanopiston kautta saatu opetus on rakentanut hyvää pohjaa. Kirjallisen työskentelyn valmiuksia on käytännössä harjaannutettu myös siten, että valtaosan kirjallisista tehtävistään opiskelijat tekevät paritöinä tai pienryhmissä. Vertaistuki ja sen määrätietoinen käyttäminen sopivat kirjallisten valmiuksien vahvistamiseen tähtäävän opetuksen toimintamalliksi.

Humakin 60 opintopisteen väyläopinnot opiskelijat suorittavat kokonaisuutena siten, että puolet toteutetaan kyseiselle ryhmälle räätälöitynä kokonaisuutena, johon kuuluu myös lähiopetuspäiviä. Toisen puolen he suorittavat verkko-opintoina, jotka heille on osoitettu Humakin avoimen ammattikorkeakoulun yleisestä opetustarjonnasta. Ensimmäisen puolikkaan osalta opiskeluaika joudutaan lähiopetuskäytäntöjen takia rajamaan, mutta toisen puolikkaan osalta opinnot voivat jatkua yhtä lukuvuotta pidempään.

Kiljavan opiston kanssa tehdyn yhteistyön pohjalta voi jo muutaman kuu-kauden kokemuksen perusteella sanoa, että se tarjoaa Humakin työyhteisön kehittäjäkoulutukselle yhden hyvän ja kehittelemisen arvoisen väylä-mahdollisuuden.

Se tarjoaa joillekin kokeneille henkilöstön edustustehtävissä ja ay-koulutuksissa käytännön osaamistaan kehittäneille mahdollisuuden tutkinto-tason kohottamiseen korkeakoulutasolle. Yhteistyön vaatimat järjestelyt ovat enemmän käytännöllisiä kuin periaatteellisia tai koulutusjärjestelmien rakenteisiin liittyviä. Kun yhteistyön osapuolet pitävät opiskelijan edun vaatiman joustavuuden opetusjärjestelyjen ohjenuorana, pystytään erilaisiin käytännön ongelmiin löytämään toimivia ratkaisuja. Viime kädessä kyse on toki myös motivoituneen kohderyhmän löytämisestä, jolla on riittävä intressi ja perusvalmiudet lähteä tavoittelemaan ammattikor-keakoulututkintoa.

Sanna Lukkarinen

NUVA-VÄYLÄ HUMAKIN JA JÄMSÄN AMMATTIOPISTON YHTEISTYÖNÄ

Väyliä eteenpäin -hankkeen alkuaikoina hahmoteltiin Humakin Jyväskylän alueyksikössä Alkio-opiston opiskelijoille suunniteltiin tarjottavaksi joitakin yksittäisiä Humakin avoimen AMK:n yhteisöpedagogikoulutuksen opintojaksoja. Humakin opintojaksojen jo lukkoon lyöty aikataulutus ei näyttänyt kuitenkaan tuolloin yhteensopivalta Alkion lukujärjestyksen kanssa, ja suunnitelmaa ei saatu sen pidemmälle. Seuraavaksi suunniteltiin Alkio-opiston kasvatustieteen opiskelijoille 60 opintopisteen laajuiset väyläopinnot, joissa Alkio-opiston opinnot muodostaisivat 35 opintopisteen kokonaisuuden ja Humakin avoimen AMK:n opinnot 25 opintopisteen laajuisen kokonaisuuden. Tätä väylää markkinoitiin alkavaksi ensimmäisen kerran lukuvuodelle 2017–2018, väylä jäi kuitenkin vielä toteutumatta.

Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajan tutkintoa suorittaville suunnatun väylän eli nuva-väylän syntymisen taustalla on monia eri tekijät. Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja -tutkinnon ja yhteisöpedagogikoulutuksen yhteinen rajapinta on ollut tiedossa ja keskusteluissa jo vuosia. Nuorisoalan koulutusorganisaatiot ovat tehneet monenlaista yhteistyötä aiemminkin. Koulutusten selkeät yhtymäkohdat ja erot ovat jääneet kuitenkin osoittamatta, ja koulutusten sujuva yhteensovittaminen ja sillan rakentaminen toteuttamatta.

Väyliä eteenpäin -hankkeen myötä aktiivinen erilaisten väylämahdollisuuksien miettiminen edisti nopeaa uuden nuva-väylän suunnittelua, kokeilua ja edelleen kehittämistä. Jämsän ammattiopiston (JAO) nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja -koulutuksen väki aktivoitui syksyllä 2015 avaamaan keskustelua yhteistyöstä Humakin kanssa. Tämä heräte hankkeen antaman sysäyksen myötä edesauttoi nuva-väylän syntyyn Humakissa.

Humakin valmentajien kokemusten perusteella nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajien tutkinnosta valmistuneet ja sen jälkeen yhteisöpedagogikoulutuksen aloittaneet kokevat usein turhautumista ensimmäisenä opiskeluvuotenaan. Tämä on lisääntynyt etenkin AHOT-käytäntöjen yleistyttyä. Toimialan työkokemusta omaava opiskelija voi hyväksilukea työkokemuksensa perusteella ensimmäisen tutkintovuoden opintoja. Sen sijaan toisen asteen opintoja suorittanut ja vain työssäoppimalla toimialalta käytännön kokemusta saanut nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja on samassa asemassa kuin opiskelija, jolla ei ole alalta mitään aiempaa kokemusta.

Sisällöllisesti yhteisöpedagogikoulutuksen ensimmäisen tutkintovuoden opintoihin kuuluu muun muassa pedagogiseen osaamiseen ja kasvatukseen liittyviä opintoja, joita nuva-tutkintokin sisältää. Toisen asteen opiskelijalla on takanaan kahdesta kolmeen vuotta ammatillisia opintoja ja korkeakouluopinnot jatkavat tätä polkua vielä kolmella ja puolella vuodelle. Riskinä nuva-tutkinnon suorittaneilla opiskelijoilla on motivaation

lasku heti tutkinto-opiskelun alkuvaiheessa, jos opinnot näyttäytyvät sisällöllisesti lähinnä vanhan kertaamisena. Toisaalta korkeakoulussa vaaditut tekniset opiskelutaidot ja itsenäinen työote saattavat yllättää monet uudet opiskelijat ja muodostua suureksikin haasteeksi opintojen edetessä.

Pian aktiivisen yhteisen keskustelun alettua nuva-väylän suunnittelu käynnistyi joulukuussa 2015 Humakin ja Jämsän ammattiopiston kesken. Suunnittelun tavoitteeksi muodostuivat:

- tunnistaa nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja – ja yhteisöpedagogi- tutkintojen yhteneväisyydet
- rakentaa nuva-opiskelijoiden opinnot AMK-tasoisiksi täydentämällä nuva-opintoja 60 opintopisteen osalta korkeakoulutasoisiksi opinnoiksi, jolloin ne olisivat ahoitavissa korkeakoulututkinnossa
- mahdollistaa nuva-tutkinnon suorittaneen ja Humakiin valitun aloittavan opiskelijan siirtämisen suoraan toisen tutkintovuoden opiskelijaksi.

Opetussuunnitelmista poimittiin yhtymäkohdat ja nostettiin esille ne kohdat ja oppimisen paikat, jotka nuoriso- ja vapaa-ajan tutkinnossa eivät vastanneet ammattikorkeakoulututkinnon tasoa.

Kuva 1: Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajan tutkinnon täydentämisen paikat

Täydentämisen paikkojen löydyttyä tultiin tulokseen, että opinnot rakennettaisiin hyödyntämällä avoimen AMK:n verkko-opintoja ja niiden tehtäviä. Avoimen AMK:n tarjonnasta nuva-väylään sisällytettiin tutkinnon alkuvaiheesta 60 opintopisteen laajuinen kokonaisuus. Opinnot päätettiin integroida nuva-tutkinnon sisään siten, että Humakin opintojaksojen käytäntöön ja työelämään liittyvät tehtävät integroitiin nuva-tutkinnon suorittamiseen. Osaamista syventävät kirjalliset tehtävät laadittiin avoimen AMK:n toteutussuunnitelmien ja ohjeiden mukaisesti.

Kesään 2016 mennessä yhteinen käsitys tulevan lukuvuoden pilotista oli valmis ja kehys opintojen toteutukseen oli rakentunut. Jämsän ammattiopiston ja Humakin väliset tehtävät ja vastuut määriteltiin, ja yhteistyöstä laadittiin yhteistyösopimus.

Pilottivuoden toteutus

Nuva-väylän markkinointiaika jäi melko lyhyeksi, mutta elokuun 2016 loppuun mennessä Jämsän ammattiopiston vastuuopettaja Sanna Anttila oli saanut innostettua neljä opiskelijaa mukaan pilottiin. Humakista opiskelijoiden valmentajana on toiminut lehtori Sanna Lukkarinen. Vaikka ryhmän koko jäi melko vaatimattomaksi, uutta toimintatapaa ja yhteistyön muotoa päätettiin kuitenkin kokeilla.

Ryhmä pieneni vielä ensimmäisen tapaamiskerran jälkeen, kun yksi opiskelijoista ei kokenut olevansa valmis sitoutumaan nuva-opintojensa lisäksi ylimääräistä aikaa vaativiin opintoihin Humakin väyläopinnoissa. Kaikilla opiskelijoilla alkoi nuva-tutkinnon viimeinen lukuvuosi väyläopintojen aloituksen aikaan. Yksi opiskelija oli kolmannen vuoden peruskoulupohjainen opiskelija ja kaksi ylioppilaspohjaista toisen vuoden opiskelijaa.

Jälkikäteen ajateltuna pieni pilottiryhmä oli sittenkin suurta opiskelijaryhmää parempi vaihtoehto. Se mahdollisti opintojen sujuvuuden ja nopeat muutokset toteutuksessa lukuvuoden mittaan. Opintojaksojen ja tehtävien aikataulutusta muokattiin vielä opintojen edetessä, jotta koulutusten yhteen sovittaminen onnistui opiskelijoiden opintojen etenemisen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

Opintojaksojen tavoitteet, sisällöt, materiaalit, tehtävien suoritusohjeet ja palautusalueet keskitettiin yhdeksi väyläkokonaisuudeksi. Alustana käytettiin Humakissa käytössä olevaa monipuolista Moodlerooms-verkkooppimisympäristöä. Opintojaksoilla hyödynnettiin avoimen AMK:n opintojen toteutuksia.

Kuva 2. Väylä-opiskelijat Tuomas Söyrinki, Juulia Peltomaa ja Eveliina Lindstedt ensivierailulla Humakissa elokuussa 2016.

Lukuvuoden aikana tapaamisia järjestettiin kaikkiaan kymmenen kertaa. Suurin osa tapaamisista tapahtui verkon välityksellä Collaborate Ultra -virtuaalihuoneessa. Teknisinä vaatimuksina tapaamisille olivat hyvä internet-yhteys sekä tietokone mikrofonilla ja kameralla varustettuna. Opiskelijat osallistuivat verkkotapaamiseen joko yhteisellä yhteydellä Jaon tiloista tai omilla yhteyksillä kotoaan. Lukuvuoden loppupuolella yksi opiskelija oli nuva-opintoihin liittyen kansainvälisessä vaihdossa Irlannissa ja osallistui opintojen tapaamisiin sieltä. Jaon ohjaava opettaja osallistui tapaamisiin ensitapaamisella, lukuvuoden aikana pari kertaa ja viimeisimmällä tapaamiskerralla kevään päätteeksi. Opettaja ja valmentaja pitivät tarvittaessa tapaamiskertojen välillä yhteyttä viestein ja soittamalla.

Tapaamiset olivat opintojaksoihin orientoivia ja opintojaksoja reflektioivia. Yhdessä valmentajan kanssa käytiin läpi oppimisen tavoitteita ja sisältöjä, ja opiskelijat suunnittelivat miten aikovat opintojakson tehtävät toteuttaa. Toiminnallisiin ja työelämälähtöisiin tehtäviin kytkettiin mahdollisimman paljon nuva-opintoja ja kirjalliset tehtävät syvensivät ja täydensivät osaaamista korkeakouluopintoiksi.

Parituntisissa tapaamisissa keskusteltiin ja työstettiin oppimista suhteessa opintojaksojen tavoitteisiin. Viimeistään yhteisessä reflektoinnissa opiskelijat onnistuivat peilaamaan teorialiedon yhdistämisen käytännön toimin-

taan. Kirjalliset tehtävät osoittautuivat aluksi haasteellisiksi, ja kirjoittamiseen käytettiinkin paljon aikaa väyläopintojen alusta lähtien. Opiskelijat kirjoittivat usein yhdessä ryhmän kanssa, mutta myös yksin, ja saivat palautetta kirjallisesti tehtävänpalautusten yhteydessä sekä suullisesti tapauksissa.

Opiskelijoiden tukena oli etenkin väyläopintojen alkuvaiheessa Jaon opettaja Sanna Anttila. Ohjaavan opettajan vastuulle olimme sopineet Humakin opintojen integroimisen osaksi nuva-opintoja. Osana omaa opetus- ja ohjaustyötään Anttila oli väyläopiskelijoiden mukana projekteissa ja tehtävissä, jotka toteutettiin Jämsän nuva-opintojen yhteydessä. Tärkeää ohjaavan opettajan tuki oli myös aikataulutuksen laatimisessa, motivoimisessa ja yleisessä kannustamisessa ja rohkaisemisessa. Anttila varmisti myös ryhmän käyttöön tietokoneet ja tilavarauksen Jaon luokkatiloihin kahtena päivänä viikossa, jotta opiskelijat saattoivat opiskella yhdessä.

Lukuvuosi eteni jouhevasti, pilottiin osallistuneet opiskelijat olivat erittäin sitoutuneita ja motivoituneita. Viimeisellä tapaamiskerralla he esittelivät ammatillista kehittymistään ja matkaa väyläopiskelijoina. Haasteellisimpina opiskelijat kokivat suuren työmäärän aiheuttaman hämmennyksen; miten, milloin, osaanko, jaksanko. Jaon opettajalta ja Humakin valmentajalta tarvittu ja saatu tuki korostui opintojen alussa, alkuhämmennyksen jälkeen opiskelijat saivat uskoa ja kannustusta myös toisiltaan ryhmässä.

Opiskelijoiden ajatuksiin ja kokemuksiin väyläopiskelusta voi tutustua tämän julkaisun väylätarinoissa. Väylätarinat löytyvät myös YouTubesta.

Opettajan ja valmentajan näkökulmasta tarkasteltuna väyläopintojen opiskelijoiden suurin kehitys tapahtui tiedon tuottamisessa ja kirjoittamisessa. Opiskelijat vahvistivat osaamistaan tiedonhankkijoina, tiedon kokoajina sekä tietoperustan ja käytännön yhteen sovittajina. Väyläopinnot päättyivät toukokuussa, ja opiskelijat valmistuivat nuva-tutkinnosta kesäkuussa 2017. Kaikki kolme opiskelijaa hakivat Humakiin tutkinto-opiskelijoiksi kevään 2017 erillishaussa ja tulivat valituiksi.

Nuva-väylä lukuvuonna 2017–2018

Jo pilotin ensikokemukset vahvistivat käsitystä nuva-väylän mahdollisuuksista tukea siirtymistä toiselta asteelta korkealle asteelle. Seuraavan lukuvuoden väylää markkinoitiin muillekin nuoris- ja vapaa-ajan ohjaaja-koulutusta tarjoaville opistoille. Syksyllä 2017 väylässä on mukana 22 opiskelijaa viidestä eri opistosta.

Ensimmäisen pilottivuoden kokemukset ovat auttaneet rakentamaan mallista jäsentyneemmän ja selkeämmän kokonaisuuden, jonka vaatimukset, toteutus ja tulokset on helpommin osoitettavissa. Suurempi ryhmä asettaa kuitenkin omat haasteensa pääosin verkossa tapahtuvalle oppimisen osoittamiselle.

Oman haasteensa tuovat eri oppilaitosten aikataulut sekä opiskelijoiden väylän suorittamisaika. Osa opiskelijoista tavoittelee väyläopintojen suorittamista yhden lukuvuoden ja osa puolentoista lukuvuoden aikana. Tärkeinä myötävaikuttajina ja opintojen mahdollistajina toimivat opistojen ohjaavat opettajat ja Humakin väylän valmentaja.

Väyläopinnot vaativat kaikilta osapuolilta työaikaa ja halua nähdä ja toimiaakin oman tutun tontin ulkopuolella. Onnistuessaan väylä mahdollistaa yhteistyön syventämisen oppilaitosten välillä ja yhteisen toimialan koulutuksen kehittämisen. Tärkeimmäksi kaikesta nousevat uudet askelmat, joita pitkin opiskelija voi edetä opistosta sujuvasti ammattikorkeakouluun.

Kuva 3: Väylä toiselta asteelta ammattikorkeakouluun

Johanna Henriksson & Titta Pohjanmäki

KUN VÄYLÄ EI VEDÄ – KUVAUS VÄYLÄN SUUNNITTELUSTA PAASIKIVI-OPISTON KANSSA

Humak on valtakunnallinen verkostoammattikorkeakoulu, jolla on toimintaa neljässä monialaisessa alueyksikössä Jyväskylässä, Kuopiossa, Turussa ja pääkaupunkiseudulla. Humakin Turun alueyksikön kampus sijaitsee Paasikivi-Opiston tiloissa Kaksikerran saarella, missä koulutetaan kulttuurituottajia ja yhteisöpedagogeja.

Paasikivi-Opisto on monialainen kansanopisto, joka on erikoistunut visuaalisen kulttuurin ja viestinnän aloille. Esimerkiksi audiovisuaalisen viestinnän perustutkinto ja vapaan sivistystyön alaiset median ja taiteen opintolinjat mahdollistavat monia yhtymäkohtia Humakin kulttuurituotannon koulutuksen kanssa.

Oppilaitoksilla on usean vuoden yhteistyökokemus erilaisten kulttuuritahtumien kuten Nenäpäivätahtuman järjestämisestä. Lisäksi yhteisöpedagogiopiskelijat ovat vetäneet leirejä ja aktivointi-iltoja asuntolan opiskelijoille. Humak on myös tarjonnut vuosien saatossa harjoittelupaikkoja media-assistenttiopiskelijoille Humakin viestinnässä.

Humak ja Paasikivi-Opisto aloittivat väylämallin suunnittelun jo ennen Väyliä eteenpäin -hankkeen alkua, mutta hankkeen käynnistyminen vuonna 2015 mahdollisti entistä suunnitelmallisemman yhteistyön väylän rakentamiseksi. Yhteistyön tavoitteena oli luoda ”Vapaan sivistystyön suuntautumislinja - Kulttuurituotannon suuntaavat opinnot” -väylä AMK-tutkintoon tarjoamalla ensimmäisen vuoden opinnot kulttuurituotannon AMK-tutkinnosta Paasikivi-Opiston median ja taiteen opintolinjojen opiskelijoille, jotka ovat mahdollisesti hakeutumassa jatko-opintoihin Humakiin.

Väylälle ei kuitenkaan useista vuosittaisista yrityksistä huolimatta saatu riittävästi aloittavia opiskelijoita. Tässä artikkelissa kuvataan yhteistyön pohjalta laadittua väylämallia ja pohditaan syitä, miksi opiskelijoita ei hakeutunut väylälle riittävästi hankkeen aikana.

Väylämallin kuvaus

Humakissa on ollut mahdollista suorittaa avoimen ammattikorkeakoulun yleisen väylän lisäksi erillisiä kohdennettuja väyliä, jotka on laadittu yhteistyössä eri oppilaitosten kanssa. Humakin 60 opintopisteen laajuiset yleiset väyläopinnot ja yhteistyöväylät antavat opiskelijalle hakukelpoisuuden AMK-tutkintoon johtaviin opintoihin kaksi kertaa vuodessa järjestettävässä erillishaussa.

Paasikivi-Opiston kanssa suunnitellut väyläopinnot oli suunnattu Humakiin pyrkiville opiskelijoille, jotka haluavat aloittaa korkeakouluopinnot jo opisto-opintojen aikana. Paasikivi-Opistossa on myös paljon korkeakoulutettuja maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita, jotka opiskelevat suomen kieltä vuoden ajan ja opintojen lopussa suorittavat suomen kielen kielitestin. Korkeakoulutasoiset opinnot ja vapaan sivistystyön lainalaiset kansanopisto-opinnot muodostaisivat yhdessä eheän sisällöllisen kokonaisuuden, joka tukee alalle suuntautumista ja valmistaa korkeakouluopintoihin.

Suunnitellun väylän tarkoituksena oli, että opiskelija hakeutuu väyläopintoihin Paasikivi-Opistolle kulttuurituotannon yhteistyöväylälle. Opinnot suunniteltiin kaksivuotiseksi ja niistä oli tarkoitus periä opiston opintomaksu. Lisäksi opinnot olisivat Kelan opintotukeen oikeuttavia. Ensimmäisen pilotoinnin oli tarkoitus alkaa syyskuussa 2014 vähintään kymmenellä opiskelijalla.

Opinnot sisälsivät pääpiirteittäin Humakin kulttuurituotannon koulutuksen 1. lukuvuoden opintoja 60 opintopisteen edestä ja täydentäviä kulttuurialan opintoja Paasikivi-Opiston median ja taiteen kansanopistolinjojen sisällöistä. Näin ollen opiskelijat voisivat siirtyä suoraan 2. vuosikurssille, jos aloittaisivat Humakissa myöhemmin tutkinto-opiskelijoina.

Kaikille pakolliset opinnot 45 op sisälsivät osin Paasikivi-Opiston akkreditoituja*1 opintojaksoja eli opiston toteuttamia Humakin opetussuunnitelman mukaisia opintojaksoja, jotka oli tarkoitus toteuttaa lähiopetuksena ja osin Humakin avoimen ammattikorkeakoulun kautta suoritettavia verkko-opintojaksoja. Pakollisten opintojen lisäksi opiskelijoiden oli mahdollista valita vapaasti 15 opintopisteen verran opintojaksoja oman kiinnostuksensa mukaan opintotarjottimelta, joka sisälsi sekä Paasikivi-Opiston Humakista akkreditoituj opintojaksoja että Humakin avoimen AMK:n tarjoamia verkko-opintojaksoja.

Suunnittelutyössä huomioitiin, että akkreditoidut opinnot asettaisivat tarpeen esimerkiksi Paasikivi-Opiston opettajien perehdyttämiselle Humakin valmennuspedagogiikkaan ja mahdolliselle konsultaatioavulle Humakin lehtoreilta. Humakin ja Paasikivi-Opiston opintojen lisäksi opiskelijoilla oli mahdollisuus suorittaa avoimia yliopisto-opintoja, kuten Median ja viestinnän perusopinnot 25 op ja Luovan kirjoittamisen perusopinnot 25 op.

Tutkinto-opiskelijaksi hakeutuminen

Humakin ja Paasikivi-Opiston yhteistyöväylän suoritettuaan opiskelija olisi voinut hakeutua Humakin tutkinto-opiskelijaksi erillishaun kautta kaksi kertaa vuodessa. Erillishaun lisäksi opiskelija olisi voinut hakeutua tutkinto-opiskelijaksi yhteishaun kautta, vaikka väyläopinnot olisivat olleet kesken. Suoritetut väyläopinnot olisi luettu hyväksi Humakin avoimen AMK:n opintojen ja Paasikivi-Opiston akkreditoitujen opintojen osalta kokonaisuudessaan, kun opiskelija olisi valittu tutkinto-opiskelijaksi kulttuurituotannon koulukseen. Vapaan sivistystyön alaisia median ja taiteen opintolinjojen opintoja ei olisi voitu hyväksilukea, sillä ne eivät vastaa EQF-tasoa 6.

Akkreditointisopimus ja rahoitus

Humakin ja Paasikivi-Opiston väylämallin rakentaminen ei edennyt sopimustasolle, koska väylälle ei hakeutunut riittävästi opiskelijoita, jotta toiminta olisi ollut kannattavaa. Mikäli väylä olisi toteutunut, olisi yhteistyöstä laadittu sekä akkreditointi- että yhteistyösopimukset.

Paasikivi-Opiston opiskelijoille kahden vuoden väyläopinnot sisältyivät opiston opintomaksuihin. Hallinnollisesti opiskelijat olisivat olleet sekä Humakin avoimen AMK:n että Paasikivi-Opiston opiskelijoita. Humak olisi saanut opintopisteet avoimen AMK:n opintojaksojen osalta ja Paasikivi-Opisto akkreditoitujen¹ Humakin opintojaksojen osalta. Paasikivi-Opistolle Humakin avoimen AMK:n opinnot olisivat olleet ilmaisia ja akkreditoitujen opintojaksojen osalta oltaisiin peritty erillinen akkreditointimaksu.

Miksi väylä ei vetänyt?

Useista yrityksistä huolimatta Humakin ja Paasikivi-Opiston yhteistyöväylälle ei hakeutunut riittävästi aloittavia opiskelijoita. Pohdimme seuraavassa syitä, miksi näin kävi.

Selkeä kohderyhmä väyläopinnoille ja kansanopistojen opintolinjoille on yhteishaun ulkopuolelle ilman jatko-opiskelupaikkaa jäävät nuoret. Tässä väylämallissa yksi kohderyhmä oli myös korkeakoulutetut maahanmuuttajataustaiset Paasikivi-Opiston opiskelijat, joille yhdistelmä kulttuurituotannon AMK-opintoja ja vapaan sivistystyön lain alaisia kansanopisto-opintoja muodostaisi väylän suomenkieliseen korkeakoulututkintoon. Täytyy kuitenkin muistaa, että heillä useilla on jo korkeakoulutausta eivätkä

kä välttämättä ole hakeutumassa kulttuurialalle. Väyläopintojen kokonaisuutta voi olla myös vaikea hahmottaa, joten opintojen markkinointiin ja ohjaukseen hakuvaiheessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

Väylämallin kestoksi oli suunniteltu kaksi vuotta, johon sitoutuminen voi olla yhteishaun ulkopuolelle jääneelle nuorelle liikaa. Muita syitä opintojen vähäiselle kiinnostavuudelle saattaa olla myös Paasikivi-Opiston määrittelemä opintomaksu opinnoille ja se tosiasia, että väylä kilpailee Humakin oman yleisen väylän kanssa, joka tulee opiskelijalle edullisemmaksi suorittaa avoimen ammattikorkeakoulun kautta.

Etuna yhteistyöväylässä olisi ollut yhteisöllinen monipuolinen opiskeluympäristö. Väyläopiskelijoille olisi mahdollistunut muilta opiskelijoilta saatu vertaistuki läpi opintojen ja verkostoituminen Humakin tutkinto-opiskelijoihin. Monipuoliset taide- ja mediaopinnot opistossa ja kulttuurituotannon AMK-tason opinnot olisivat muodostaneet yhdessä eheän sisällöllisen kokonaisuuden, joka tukee alalle suuntautumista ja valmentaa korkeakouluopintoihin.

Kahden vuoden opintojen myötä opiskelijalle jäisi aikaa etsiä itseään, tutustua erilaisiin kulttuurialan toimintaympäristöihin ja kehittää opiskeluvalmiuksiaan, jolloin opinnot kulttuurituotannon koulutuksen tutkinto-opiskelijana olisi ollut luontevaa aloittaa. Jatkossa toiveena on aloittaa suunnittelu yhteistyöväylästä uudelleen Paasikivi-Opiston kanssa audiovisuaalisen viestinnän perustutkinnon kytkemisestä Humakin kulttuurituotannon AMK-opintoihin.

Alaviite:

¹ Akkreditoitu opintojakso = Akkreditoiduilla opinnoilla tarkoitetaan Humakin ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman mukaisia opintoja. Opetuksen toteuttamisesta vastaa yhteistyöpisto. Opintojaksot tarjotaan sisällöllisesti sellaisenaan kuin ne ovat Humakin opetussuunnitelmassa ja niiden on vastattava EQF tasoa 6. Opintojen tasosta ja laadusta vastaa Humak. Opintojen arvioinnista vastaa yhteistyöpisto ja se on Humakin arviointikriteerien mukaista. Akkreditoidut opinnot voidaan hyväksilukea täysimääraisesti, jos opiskelija pääsee tutkinto-opiskelijaksi Humakiin. Nämä opintopisteet eivät kirjaudu Humakin avoimen AMK:n opintopisteiksi. Akkreditoiduista opinnoista peritään yhteistyöopistolta erillinen maksu Humakin toimesta.

MONIKULTTUURISEN VAPAAEHTOISTOIMINNAN KOULUTUS

Vapaan sivistystyön kanssa on alettu kehittää myös Humakin strategiaan vahvuusaloihin kiinnittyviä temaattisia väyläopintoja. Esimerkkinä tämän tyyppisestä kehittämistyöstä on kansanopistoyhdistyksen kanssa käynnistetty yhteistyö monikulttuurisen vapaaehtois- ja edustajatyön koulutuksesta. Kokonaisuus voi luontevasti kiinnittyä Humakin väyläopintoihin siten, että vastaavuus yhteisöpedagogitutkinnon opintoihin määritellään osana tutkintoon johtavia väyläopintoja.

Olemme suunnittelemassa lukuvuodelle 2018–2019 pilotoitavaa yhteistyömallia, jossa monikulttuurisen vapaaehtoistyön ja edustajatyön koulutusta (15 op) suorittava voi antaa osaamistaan osoittavan ja kokoavan näytön vastaaviin Humakin yhteisöpedagogitutkinnon opintojaksoihin.

Uuden lukuvuonna 2018 voimaan tulevan yhteisöpedagogitutkinnon opetussuunnitelman opintojaksot, joihin monikulttuurisen vapaaehtois- ja edustajatyö koulutuksen vastaavuus on tunnistettavissa ovat:

- Monimuotoinen yhteiskunta 5 op
- Monikulttuurisuusosaaminen ja kotoutuminen 5 op
- Ihmisoikeudet ja moninaisuuden kohtaaminen 5 op
- Yksilön kasvu ja kehitys 5 op

Suoritusta voidaan täydentää autenttisissa työelämän oppimisympäristöissä siten, että vastaavuus yhteisöpedagogitutkinnon opetussuunnitelman mukaisiin opintoihin ja osaamistavoitteisiin olisi 20 op. Väylän pilotointia koskevat neuvottelut kansanopistojen kanssa ovat meneillään. Tavoitteena on, että pilotointi voidaan käynnistää lukuvuonna 2018–2019.

Sanna Lukkarinen, Titta Pohjanmäki
& Hanna Putkonen-Kankaanpää

VÄYLÄOPISKELIJAN VALMENNUSSILMUKAT

Avoimen AMK:n opintojen periaatteena on, että ne ovat avoimia kaikille pohjakoulutuksesta, iästä ja tavoitteista riippumatta. Humakin kolmessa koulutuksessa periaatetta toteutetaan yhtenäisin lähtökohdin, kuitenkin niin, että jokainen tuo toteutukseen oman mausteensa.

Yhteisöpedagogi- ja kulttuurituottajakoulutuksissa avoimen AMK:n opinnot järjestetään pääosin itsenäisinä verkko-opintoina, jolloin kaikilla on tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua opiskeluun asuinpaikastaan riippumatta. Yhteisöpedagogiopintoja voi suorittaa koko lukuvuoden ajan oman suunnitelman ja aikataulun mukaisesti. Osa kulttuurituotannon avoimen AMK:n opinnoista sisältää myös kampuksilla tai aidoissa oppimisympäristöissä tapahtuvaa opiskelua.

Tulkkiopiskelijoiden koulutuksessa väyläopinnot tarkoittavat integroitumista Humakin ensimmäisen vuoden tulkkiopiskelijoiden ryhmään, ensimmäisen vuoden opintojen tekemistä ja alalle motivoituneisuuden sekä soveltuvuuden pohdintaa. Mikäli avoimen AMK:n opintojakso sisältää aikaan sidottuja tapaamisia verkossa tai kampuksella tai opiskelijalta edellytetään aikaisempaa osaamista, on siitä kerrottu verkkokaupassa opintojaksokuvauksissa. Usein väyläopiskelija aloittaa opinnot tutustumalla Humakiin ja tarjolla oleviin koulutuksiin opiskelemalla jonkun tai joitakin opintojaksoja.

Väyläopintojen suunnittelu ja ilmoittautuminen

Avoimen väylästä kiinnostunut opiskelija löytää paljon tietoa Humakin verkkosivuilta, jonne on koottu informaatio väyläopintoihin hakeutuville. Opiskelija haluaa kuitenkin usein ennen opintoihin ilmoittautumistaan keskustella jonkun kanssa lisää. Tyypillisesti opiskelija soittaa tai laittaa sähköpostia verkkosivuilta löytyville Humakin valmentajille, opintotoimistoon tai hakijapalveluihin. Toistuvina yhteydenottojen aiheina ovat opintoihin ilmoittautumisaika, opintojen suorittamisaika, opintojen hinnoittelu ja maksuaika, mahdollisuus opiskella omaehtoisesti työttömyystuella, aikuiskoulutustuella tai opintotuella, opiskelupaikkojen määrä ja oppimisen menetelmät. Usein kysytään myös opiskelun itsenäisyydestä tai lähiopetuksen määrästä, väyläopintoihin valittavista opinnoista, mahdollisuudesta tulla valituksi erillisvalinnan tai yhteishaun kautta väyläopinnot suoritettuaan jne. Kysymysten kirjo on laaja ja ne koskevat kokonaisvaltaisesti opiskelua. Valmentajilla, opintotoimiston ja hakijapalveluiden henkilöstöllä on ratkaiseva merkitys pitää väyläopiskelua harkitsevan kiinnostustalla ja vastata kattavasti ja nopealla aikataululla mielellään yhden luukun periaatteella.

Väyläopiskelijalla on tällä hetkellä kaksi tapaa valita väyläopinnot kaikissa kolmessa Humakin koulutuksessa. Opiskelija, jolla ei ole toimialasta aiempaa kokemusta, valitsee väyläkriteeristön mukaisia opintoja 60 opintopistettä. Opinnot etenevät Humakin kaikille opiskelijoille tarkoitettujen yhteisten opintojen kautta kulttuurituottajan, yhteisöpedagogin tai tulkin yhteisiin opintoihin. Käytännössä yhteisöpedagogien opinnot koostuvat ensimmäisen lukuvuoden opinnoista ja yhdestä vapaavalintaisesta toisen tutkintovuoden opintojaksosta poissulkien kieliopinnot, joita ei ole tällä hetkellä avoimen AMK:n tarjonnassa. Kulttuurituottaja- ja tulkkikoulutuksessa on mahdollista suorittaa myös kieliopinnot.

Sellainen opiskelija, jolla on jo toimialalta työkokemusta, alan korkeakoulutasoista koulutusta tai muuta sellaista osaamista, jota ahotointi-prosessissa voitaisiin tutkinto-opiskelijalla hyväksilukea, voi valita opintoihinsa sellaisia ensimmäisen ja toisen tutkintovuoden opintojaksoja, joiden sisällöllistä osaamista hänellä ei vielä ole. Tulkkikoulutuksessa muualla opintojaan jo suorittanut väyläopiskelija usein tekee vähemmän kuin 60 opintopistettä ja pyrkii koulutukseen yhteisvalinnan kautta. Mikäli luku-järjestysteknisesti on mahdollista, opiskelija voi valita väyläopinnoikseen myös muita kuin ensimmäisen vuoden opintoja. Opiskelijan jo osaamia kokonaisuuksia ei kannata opiskella uudestaan, paitsi jos opiskelija haluaa päivittää tietoaan ja taitojaan.

Usein opiskelija ottaa yhteyttä Humakin kyseisessä koulutuksessa työskentelevään valmentajaan, ja väyläopinnot suunnitellaan yhdessä. Opiskelija selvittää osaamistaan selventämällä työkokemustaan ja koulutustaan, ja yhdessä valmentajan kanssa opiskelijalle rakennetaan väylä aiempi osaaminen huomioiden. Tällä tavoin opiskelijalla on väylän suoritettuaan ja tutkinto-opiskelijaksi tultuaan mahdollisuus ahotoida sekä aiempi työssä tai muilla korkeakouluopinnoilla hankkimansa osaaminen ja Humakin väyläopinnot.

Sovelletun ja räätälöidyn väylän rakentaminen vaatii aikaa valmentajalta jo ennen väyläopiskelijan opintojen alkua. Jos väyläopiskelija ei suorita väylää loppuun saakka, tai ei tule valituksi myöhemmin tutkinto-opiskelijaksi, valmennukseen ennen opintojen alkua käytetty aika ei hyödytä oppilaitosta tutkintojen valmistumisen näkökulmasta. Yleensä tämä tapa on kuitenkin osoittautunut hyväksi tavaksi motivoida opiskelijoita ja edesauttaa myöhemmin tutkinnon nopeampaa läpimenoaikaa. Opiskelijan tulee joka tapauksessa tutkinto-opiskelijaksi tultuaan anoa hyväksilukuja normaalin ahot-prosessin kautta. Tässä kohtaa pitäisi nykyistä paremmin pystyä hyödyntämään väyläopiskelijan alkuvalmennus ja siitä saatu tietoa opiskelijan valmennuksessa tutkinnon alettua.

Valmennus väyläopintojen aikana

Opiskelijan ilmoittauduttua väyläopintoihin, hän saa sähköpostin, jossa järjestelmiin annettavien tunnusten lisäksi ohjeistetaan yleisesti opintojen alkuun pääsemistä. Yhteisöpedagogi- ja kulttuurituottajakoulutuksen väyläopinnoissa opiskelijat saavat henkilökohtaista tukea ja valmennusta sitä pyytäessä, systemaattista yksityistä valmennusta ei ole järjestetty. Tulkikoulutuksessa valmennus toteutetaan samojen käytäntöjen mukaisesti kuin tutkintoon johtavassa koulutuksessa on. Näin ollen väyläopiskelijat saavat systemaattista valmennusta ja lisäksi henkilökohtaista tukea sitä pyytäessään.

Yhteisöpedagogin väyläopinnot suoritetaan itsenäisesti, verkko-opinnot mahdollistavat etäopiskelun. Tällä hetkellä opintojaksot ovat tarjolla koko lukuvuoden ajan, niihin voi ilmoittautua 1.8.–31.5. välisenä aikana, ja opintojen suoritus aika on syyskuun alusta heinäkuun loppuun saakka.

Käytännössä opintojaksot on suunniteltu ja tehty täysin itsenäisesti suoritettaviksi opinnoiksi. Tähän ratkaisuun päädyttiin muutama vuosi sitten, kun avoimen AMK:n opintojen kysyntä kasvoi, ja Humakin kampusten opiskelijaryhmiin integroituina avoimen AMK:n ryhmäkokoja ei voitu enää kasvattaa. Ratkaisu varmisti myös tasa-arvoisen mahdollisuuden opiskella avoimen AMK:n opintoja mistä päin Suomea tahansa. Opiskelijan tulee siis lähiopetuksen puuttuessa ja koko lukuvuoden mittaisessa suoritusajassa itse aikatauluttaa opinnot ja pitää huoli opintojen etenemisestä. Opintojaksoihin voi liittyä lukuvuoden aikana verkkotapaamisia, jotka eivät kuitenkaan ole pakollisia.

Verkkotapaamisissa käydään yleisesti läpi opintojaksojen sisältöjä ja tehtäviä tai ne ovat olleet yleisesti opiskeluun liittyviä. Verkossa järjestettyjen valmennuksien osallistujamäärä on jäänyt pieneksi, mikä ei ole rohkaissut valmentajia järjestämään muutenkin tiukan aikaresurssin puitteissa valmennuksia säännönmukaisemmin.

Kulttuurituotannon väyläopinnot tulee koostua tietyistä avoimen AMK:n opinnoista, jotka määritellään vuosittain. Väyläopintojen toteutetaan pääsääntöisesti verkon kautta tapahtuvana omatoimisena opiskeluna, mutta valmentajien johdolla. Joissain opintojaksoissa on verkkotapaamisia tai monimuotototeutukseen integroitua lähiopetusta. Tulkikoulutuksessa opintojen suorittaminen pelkästään verkossa ei ole viittomakielen visuaalisuudesta johtuen mahdollista, vaan opiskelijalla on lukujärjestykseen sidottuja tunteja samalla tavalla kuin päiväopiskelijoilla.

Käytännössä kontakti valmentajaan – opintojakson valmentajaan – tai yleisesti opintojen ohjaamisesta vastaavaan valmentajaan on opiskelijan oman aktiivisuuden varassa. Valmentajat viestittelevät uutisviestien muodossa yhteisesti opiskelijoille opintojaksoilla, ja opiskelijat voivat kysyä tai kommentoida opintojaksoihin liittyviä asioita kaikille opintojaksolla oleville opiskelijoille ja valmentajille yhteisellä keskustelufoorumilla tai yksittäisesti viestillä tai sähköpostilla.

Yksittäisten opiskelijoiden kanssa valmennus voi tapahtua puhelimitse, Skypen välityksellä, sähköpostilla tai viestimällä MoodleRoomsissa. Tässä verkko-oppimisympäristössä on myös Collaborate Ultra -webinaaritala, jota voidaan käyttää. Ryhmävalmennukset järjestetäänkin Collaborate Ultra -webinaaritalassa.

Humakin avoimen AMK:n kehittämisryhmässä ja Väyliä eteenpäin -hankkeen työryhmässä on yhteisesti eri koulutusohjelmien kesken pohdittu valmennuksen tarpeita ja kehittämistä ja viety eteenpäin monia valmennukseen liittyviä asioita. Humakin uudistetuilta verkkosivuilta löytyy koottuna eri korkeakoulujen ja hankkeiden valmistelemia ja toteuttamia ohjeita, tehtäviä, materiaaleja ja tilaisuuksia, joiden avulla väyläopiskelija voi valmistaa itseään korkeakouluopintoihin ja kehittää omia opiskelutaitojaan.

Opiskelijaa kehoitetaan myös ilmoittautuessaan opiskelijaksi varaamaan henkilökohtainen ohjausaika valmentajalta. Opiskelijat saavat myös muuttaman kerran lukuvuoden aikana uutiskirjeen, jossa kerrotaan yleisistä opintoihin liittyvistä ja ajankohtaisista asioista.

Lukuvuonna 2017–2018 on avoimen AMK:n tarjontaan lisätty yhteisöpedagogien ja kulttuurituottajien koulutuksissa uusi opintojakso Ammatillaiseksi kehittyminen ja ammatillisen kasvun prosessi 4 op. Siihen kuuluu tutustuminen Humakiin organisaationa ja oppimisympäristönä, opiskelijan oman oppimisen ja opiskelutaitojen arviointi, opintosuunnitelman laatiminen sekä Humakissa opintojen aikana tarvittavien teknisten työkalujen käyttö. Opintojaksoa suositellaan kaikille väyläopiskelijoille, koska sen sisällöt vastaavat monelta osin valmennuksissa esiintyviin teemoihin ja kysymyksiin. Kyseinen opintojakso ei ole tulkkiopiskelijoiden suoritettavissa, koska he tekevät vastaavan opintojakson integroituneina päiväopiskelijoiden opintojaksoon.

Valmennus tulevaisuudessa

Avoimen AMK:n periaatteisiin kuuluu opiskeluoikeus tasapuolisesti kaikille kiinnostuneille. Väyläopinoilla tähdätään kuitenkin päämäärätietoisemmin kohti tutkintoa. Vaikka opiskelupaikka tutkinto-opiskelijana ei ole taattu kaikille väyläopiskelijoille, tulisi tätä ryhmää valmentaa järjestelmällisemmin kuin opintoihin tutustuvaa, yleissivistystä tai vaikka ammatillista täydennyskoulutusta hankkivaa opiskelijaa. Opiskelijoilta saadun palautteen perusteella opintoja ei pitäisi kuitenkaan sitoa tiukkoihin aikatauluihin, koska opiskelijoiden opiskelutahti on monista eri syistä - kuten työstä tai opintojen rahoittamisesta johtuen - erilainen. Väyläopiskelijoiden tausta on myös aiemmasta kokemuksesta johtuen hyvin monipuolista, ja sen myötä väyläopinnot rakentuvat erityisen henkilökohtaisiksi oppimispoluiksi.

Valmennukselle riittää siis haasteita. Kirjallisten ohjeiden lisäksi tarvitaan suullista viestintää ja informaatiota, jota voidaan jakaa audiovisuaalisesti esimerkiksi videoina. Henkilökohtaistamisen ohjeistuksissa voitaisiin opiskelijat myös ottaa paremmin huomioon. Tyypittelemällä opiskelijoita ja heidän tarpeitaan, voidaan laatia ohjevideoita ja tekstejä erilaisille opiskelijoille. Näin luodaan henkilökohtaisempi ote myös muuhun kuin kasvokkain tapahtuvaan valmennukseen, jonka tarve ei varmasti tule häviämään.

**OSA 3:
VÄYLÄ-
TARINOITA
– LOKIKIRJAT
KERTOVAT**

Hanna Putkonen-Kankaanpää ja Ilona Seppänen

ENSIN OPINTOJA HUMAKIN AVOIMESSA AMMATTIKORKEAKOULUSSA, SITTEN TUTKINTO-OPISKELIJANA

Väylätarina opiskelijasta, joka tuli suorittamaan ensimmäisen vuoden opinnot Avoimen ammattikorkeakoulun väyläopintoina ja pääsi sen jälkeen Humakiin opiskelemaan viittomakielen tulkiksi.

Kesäloma. Katson ulos ikkunasta. Sataa. Lomaa on jäljellä kaksi viikkoa. Työuraa on takana kaksikymmentäviisi vuotta, edessä viisitoista. Lapset ovat lentäneet pesästä. Mahdollisuus muutokseen!

Selaan tietokoneella nettisivuja: Opintopolku.fi -> Selaile koulutuksia -> Kielet informaatio ja viestintä -> Tulkkaus -> Viittomakieli.

Olen tavannut kuuroja. Olen tavannut tulkkeja. Miten viehättävältä suomalainen viittomakieli näyttääkään. -> Suomalainen viittomakieli -> Suvi – Suomen viittomakielten verkkosanakirja -> Hyvää päivää.

Miten hienoa olisikaan osata oikeasti viittoa. Miten hienoa olisi keskustella viittomakielisten kanssa ilman tulkkia. Tai miten hienoa olisikaan olla viittomakielen tulkki?

Peräännyn takaisin Opintopolku-sivulle. Haen päivämääriä. Tutustun yhteisvalintaan. Se on jo ohi tältä vuodelta, mutta Avoimen ammattikorkeakoulu ottaa opiskelijoita ilmoittautumisjärjestyksessä. Olikohan vielä paikkoja vapaana, ryhtyisinkö opiskelijaksi? Tuleeko minusta oikeasti viittomakielen tulkki!

Olen siis jo pitkän uran tehnyt aikuinen. Minulla on vakituinen työ. Se on kiinnostava ja olen tyytyväinen siihen, mutta haluaisin saada siihen vähän lisämaustetta, kehittyä ja kehittää työtäni. Toisaalta uusi työkin kiinnostaa.

Näistä lähtökohdista ja näillä ajatuksilla ilmoittauduin väyläopiskelijaksi Humakin tulkkikoulutukseen.

Opinnot alkoivat syksyllä. Ryhdyin opiskelijan rooliin Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijana. Ensimmäisenä päivänä meitä oli monta samassa salissa. Nimeni luettiin listalta. Katselin ympärilleni. Näin nuoria, epäilemättä edellisenä keväänä ylioppilaisiksi kirjoittaneita intoa puhkuvia opiskelijoita. Näin vähän varttuneempiakin ihmisiä, hekin yhtä innokkaina oppimaan uutta.

Opintosihteri antoi opiskelijoille kaupungin joukkoliikenteen alennuslippuhakemuksen oppilaitoksen leimalla varustettuna. Minä en saanut sitä. Samoin opiskelijoille jaettiin opiskelijatodistus VR:n alennuslippuja varten. Minä en saanut sitäkään. Enkä saanut Kelan ateriatukikorttia. Opintososiaaliset edut eivät kuulu millään muotoa avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijalle. Näin ollen en myöskään saanut opintotukea. Sen sijaan, jos olisin työtön, voisin saada työttömyysetuuksia TE-toimistosta. Minun on myös mahdollista saada Koulutusrahaston Aikuiskoulutustukea. Ehkä en siis joudu käyttämään opintoihin kaikkia säästöjäni.

Työnantajaniakin suhtautui opintoihini myönteisesti. Sain luvan olla töissä 60% normaalista työajasta. Se tarkoittaa kolmea työpäivää viikossa, jos keskityn kolmena päivänä opiskeluun ja yksi päivä viikossa jää vielä vapaaksi. Omassa tilanteessani työnantajan apu tuntui vielä suuremmalta, koska voin tehdä töitä myös viikonloppuina, joten pääsin tärkeille kontaktitunneille lähes aina.

Aloitin syksyllä 2016 ensimmäisen vuoden tulkkiopinnot Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Ensimmäisen vuoden opinnot päädyin tekemään avoimen ammattikorkeakoulun opintoina. Olisin toki voinut hakea jo yhteisvalinnassa varsinaiseksi tutkintotavoitteiseksi opiskelijaksi, mutta näin en tehnyt. Halusin olla varma muutamista seikoista. Halusin tutustua ensin alaan. Halusin tietää, mihin opinnot valmistavat ja mihin tulisin valmistumaan. Halusin tietää, riittäisikö mielenkiintoni ja taitoni.

Viittomakielen tulkilta vaaditaan visuaalista hahmotuskykyä. Minulla on sitä, mutta millään testillä ei voi saada selville, onko minulla sitä riittävästi. Pystynkö ymmärtämään näkemääni kieltä? Riittävätkö motoriset taitoni tuottamaan visuaalista kieltä?

Halusin oppia sekä kielen että uuden ammatin, mutta en ehdolla millä hyvänsä. Halusin harrastaa uuden kielen oppimista, mutta jos rahkeeni riittäisivät, voisin hankkia siitä ammatin. Mutta varsinaiseksi opiskelijaksi en siis oikopäätä halunnut. En missään tapauksessa halunnut siihen tilanteeseen, että olisin vienyt jonkun nuoren vastavalmistuneen ylioppilaan opiskelupaikan. Jos olisi käynyt niin ikävästi, että en olisi opinnoissani pärjännyt ja todellakin olisin keskeyttänyt opintoni, olisin kokenut suurta mielipahaa jonkun toisen motivoituneen ja taitavan nuoren vuoksi. Halusin, että jokainen nuori saa opiskelupaikan, ja minä pääsen ensin kokeilemaan ja sitten hakemaan varsinaiseksi opiskelijaksi.

Opintojen ensimmäinen syksy kului hyvin. Opin viittomista, opin ammatillisia asioita, opin englantia ja ruotsia. Lukujärjestykseni oli enemmän ja vähemmän täynnä suositeltuja kontaktitunteja. Itsenäiset tehtävät ja pienryhmälleni annetut tehtävät täyttivät kalenterini hyvinkin tiiviisti. Suoritin opintopisteen toisensa jälkeen samassa tahdissa muiden kanssa.

Tutkailin syksyn aikana myös motivaatiotani. Olinko alallani? Mitä uusilla tiedoillani ja taidoillani saattaisin tehdä? Miten voisin tai voisinko yhdistää aikaisemmin oppimani tähän uuteen?

Alkoi kevät 2017 ja tuli yhteishaun aika. Yhteishaussa avoimen ammattikorkeakoulun minimissään 60 opintopistettä tulevan heinäkuun loppuun mennessä suorittanut väyläopiskelija on oikeutettu osallistumaan erillisvalintaan. Erillisvalinta on määritelty kunkin koulutuksen osalta valintakoe kriteerit täyttäväksi kokeeksi. Sen kriteerit ja koeosiot määritellään vuosittain. Tulkikoulutuksessa olevien väyläopiskelijoiden valintakoe on tietyllä tavalla koko vuoden kestävä. Opiskelijan motivaatiota tarkastellaan jatkuvasti, kielten omaksumista samoin. Soveltuvuutta tulkiksi ja opiskelijaksi on niin ikään tarkasteltu pitkin vuotta ja lopullinen valintakokeen henkilökohtainen haastattelu antaa pisteen i:n päälle. Jos opiskelija on soveltuva alalle, hän pääsee varsinaiseksi opiskelijaksi tutkintoon joltavaan koulutukseen.

Luonnollisesti väyläopiskelija voi hakea oppilaitokseen myös yhteisvalinnassa. Hän voi toimia kuten kuka tahansa hakija. Hänet hyväksytään ensin valintakokeeseen ja sen selvitettyään hän pääsee (jos pääsee) varsinaiseksi opiskelijaksi.

Kummassakin tapauksessa, tulipa opiskelija taloon erillis- tai yhteisvalinnan kautta, hän aloittaa syksyllä opintonsa toisen vuoden opiskelijana. Ensimmäisen vuoden opintoja hänen ei tarvitse suorittaa uudestaan, vaan ne katsotaan oppilaitoksen puolesta hänelle suoritetuiksi aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisprosessin (AHOT-prosessi) myötä.

Minä kiinnostuin ensimmäisen vuoteni aikana alasta. Minä haluan tulkiksi. Minä pääsin koulutukseen! Nyt olen toisen vuoden opiskelija, edistyn hyvää tahtia ja tulen valmistumaan uuteen ammattiini kahden ja puolen vuoden päästä.

Hanna Putkonen-Kankaanpää

AVOIMEN AMMATTIKORKEAKOULUN OPINNOILLA AUKESI TIE MUUHUN VIITTOMAKIELIALAN KOULUTUKSEEN

Väylätarina opiskelijasta, joka tuli suorittamaan ensimmäisen vuoden opinnot Avoimen ammattikorkeakoulun väyläopintoina eikä sen jälkeen päässyt Humakiin mutta pääsi toiseen viittomakielialan koulutukseen.

- Haluan oppia viittomaan, haluan oppia viittomakieltä, sanoi eräs tuntemani opiskelija puhelimesta kesällä, haluan tulkiksi.

Hänellä on toiveita. Hän on motivoitunut. Hänellä on tavoitteita. Hän haluaa oppia suomalaista viittomakieltä. Hän haluaa tulla ammattilaiseksi viittomakielialalle. Hän haluaa tehdä töitä viittomakielellä ja viittomakielen kanssa.

Hänellä on erilaisia mahdollisuuksia. Hän voi opiskella viittomakieltä harrastuksenaan. Hän voi mennä erilaisille lyhytkursseille, joita järjestävät esimerkiksi kansalais- ja työväenopistot. Yleistäen voi sanoa, että kurssit kestävät vuoden ja opintoja järjestetään kerran viikossa kaksi tuntia kerrallaan. Vuoden aikana tunteja kertyy siis noin viisikymmentä. Seuraavana vuonna opiskelua voi jatkaa, parhaassa tapauksessa jatkokurssilla. Kieltä oppii sadassa tunnissa, mutta se ei vielä riitä loistavaksi osaajaksi. Jos sata tuntia muuttaa kahdeksan tunnin työpäiviksi, määrä tarkoittaa noin kahden ja puolen viikon työtä.

Toinen mahdollisuus on osallistua Kuurojen kansanopiston järjestämälle intensiivikurssille, jonne voi osallistua useammankin kerran halutessaan. Ne ovat tehokkaita ja ajallisestikin pitkiä kielikursseja. Pisimmillään ne ovat kokopäiväopiskelua useita kuukausia: jopa koko lukuvuoden kestäviä. Opetuksesta vastaa pitkälti natiivi viittomakielinen henkilö, ja monet kansanopiston käyneet suomenkieliset henkilöt ovatkin oppineet opintojensa aikana varsin hyviksi viittojiksi ja viittomakielisen kulttuurin tuntijoiksi. Vuoden aikana monelle opiskelijalle on syttynyt rakkaus, into ja palo viittomakieleen. He haluavat jatkaa.

Seuraava askel viittomakielen maailmaan on jo usein ammatillisesti värittynyt. Henkilö osaa viittoa jonkin verran, ja nyt hän haluaa ammatin osaamistaan tukemaan. On siis aika pohtia vakavasti, mihin suuntautua ja mitä haluaa tehdä. Yksi vaihtoehto on siirtyä suorittamaan Kuopioon, Rovaniemelle tai Turkuun viittomakielisen ohjauksen perustutkintoa. Tutkinon suorittaminen kestää noin kolme vuotta.

Toinen vaihtoehto on hakeutua yliopistomaailmaan. Jyväskylän yliopistossa voi opiskella Viittomakielen asiantuntijan kandidaatti- ja

maisteriohjelmassa. Opiskelija valmistuu ensin kandidaatiksi noin kolmen vuoden opintojen myötä ja lopulta filosofian maisteriksi opiskeltuaan yhteensä siis noin viisi vuotta. Valmistuttuaan henkilö voi toimia erilaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät työtehtävissä kielen, viestinnän ja kulttuurin osaamista.

Korkeakoulumaailmassa on yliopistokoulutuksen vaihtoehtona ryhtyä suorittamaan ammattikorkeakoulututkintoa: Tulkki AMK. Tulkki toimii työssään kahden erikielisen henkilön välillä mahdollistamassa heidän keskinäisen kommunikaationsa. Tässä tapauksessa lähtökohteisesti toinen on kuuro viittomakielinen ja toinen suomenkielinen henkilö. Tulkin kielitaidosta riippuen puhekieli voi olla myös jokin muu kuin suomen kieli. Opintoja voi suorittaa Humanistisessa ammattikorkeakoulussa Helsingissä ja Kuopiossa sekä Turussa Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Opinnot ovat 240 opintopisteen laajuiset ja kestävät noin neljä vuotta.

Humanistiseen ammattikorkeakoulun opiskelijavalinta tehdään keväisin yhteisvalinnan perusteella. Ensin hakija täyttää hakulomakkeen. Seuraavaksi hän tekee ennakkotehtävän ja sen hyväksytysti tehneet pääsevät edelleen valintakokeeseen. Valintakokeen tehtävänä on löytää alalle sopivat opiskelijat ja myös avata hakijoille usein eksoottista ja outoa alaa. Alan tunteminen, tavoitteen kirkastaminen ja motivaation herääminen tukevat neljän vuoden opintoihin ryhtymistä. Nykyinen valintakokeen tärkein tehtävä onkin löytää opiskelijoista ne, joilla on positiivinen suhtautuminen erilaisiin kulttuureihin, joilla on kyky omaksua visuaalista kieltä ja joilla on reipas ote elämään ja maailmaan. Valintakokeet muuttuvat vuosittain.

Valintakokeesta on saatava tietty vuosittain päätetty pistemäärä tulla lukseen valituksi koulutukseen. Mutta koe ei aina syystä tai toisesta suju niin kuin sen toivoisi. On olemassa hakijoita, jotka ovat hyvin motivoituneita opiskelemaan, mutta jotka esimerkiksi liiallisen jännittämisen vuoksi epäonnistuvat. Tai on hakijoita, jotka eivät pääse valintakokeeseen, tai on hakijoita, jotka eivät sovellu valitsijoiden mielestä alalle.

Mutta jos hakija on vahvasti sitä mieltä, että viittomakieliala ja tulkkaus ovat hänen omaansa, voi hän osoittaa olevansa oikeassa. Hän voi tulla opiskelemaan kieltä ja tulkkausta Humakiin avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijana. Hän voi ilmoittautua väyläopiskelijaksi ja suorittaa 60 opintopisteen kokonaisuuden tutkintoon johtavassa koulutuksessa olevien opiskelijoiden kanssa.

Tulkikoulutuksessa tavallisin vaihtoehto on suorittaa ensimmäisen vuoden opinnot lukujärjestyksen mukaan erottautumatta mitenkään muusta ryhmästä.

Koko tuo väyläopintojen vuosi on opiskelijalle valintakoetta. Sen aikana hän itse tarkkailee ja pohtii motivoituneisuuttaan ja haluaan pysyä alalla. Toisaalta myös lehtorit näkevät hänen taitonsa ja kykynsä kehittyä, paremmin kuin lyhyen valintakokeen aikana.

Keväällä opiskelijan on aika miettiä tilannettaan. Hän voi hakea koulutukseen jälleen yhteisvalinnassa. Toisaalta hän voi hakea koulutukseen myös erillisvalinnassa, tai jopa molemmissa. Yhteisvalinnassa opiskelija osallistuu kaikkiin samoihin kokeen osiin kuin edellisenä vuonna. Erillisvalinnan kokeeseen kuuluu motivaatiokirjeen kirjoittaminen ja haastattelu.

Sekä yhteisvalinnassa että erillisvalinnassa hakijan on osallistuttava haastatteluun, eli soveltuvuuskokeeseen. Siinä punnitaan, onko hakijalla sellaisia ominaisuuksia, joita tulkki tarvitsee.

Aivan yhtä mahdollista on, että opiskelija huomaa väyläopintojen aikana, ettei hänellä ole tulkkille välttämättömiä ominaisuuksia. Vuoden aikana opiskelija saa paljon tietoa alasta, oppii viittomaan, tutustuu kulttuuriin ja tulkin ammatillisiin taitoihin. Silloin opiskelijan taidot vievät hänet muualle ja alan muihin tehtäviin.

Väyläopintojen vuosi ei siis ole mennyt hukkaan. Opiskelijan ajatus alasta on vahvistunut. Hän on löytänyt itsestään uusia puolia. Hän on suunnannut ajatuksensa kohti uutta ammattia. Hän voi hakea muihin oppilaitoksiin ja yhdistää oppimansa tuleviin tehtäviinsä. Esimerkiksi lähihoitajalle on tärkeää osata viittoa ja opettaja voi jatkokouluttaa itseään puhevammaisten lasten viittovaksi opettajaksi. Suoritetut englannin ja ruotsin opinnot luetaan hyväksi useimmilla aloilla, kuten myös viittomakielen osaaminen alan yliopisto-opinnoissa.

Lukeminen kannattaa aina, opiskelu kannattaa aina. Jos vaihtoehtonasi on tavoitteeton välivuosi sormia pyöritellen, kannattaa harkita avoimen ammattikorkeakoulun väyläopintojen suoritushetkeä.

Artikkelin alussa esittelemäni opiskelija haki Humakiin ensimmäisen vuoden väylä-opintojen jälkeen. Hän ei tullut valituksi. Hän oli

*kuitenkin edelleen varma alasta ja motivaatiostaan. Hän haki samassa yhteisvalinnassa myös toiseen alan koulutukseen. Hän pääsi sinne. Kun tapasin hänet noin vuoden jälkeen, hän hymyili ja kertoi nykyisistä opinnoistaan. Hänen opintonsa Humakissa ja sen myötä karttunut osaaminen tunnustettiin oppilaitoksen ahot-menettelyssä. Hänen opintoaikansa lyheni ja hän pääsee valmistumaan ammat-
tiinsa. Unelma viittomisesta toteutui!*

Hanna Putkonen-Kankaanpää ja Johanna Eskelinen

KUUROJEN KANSANOPISTON VIITTOMAKIELILINJALTA VAUHTIA HUMAKIN VIITTOMAKIELEN JA TULKKAUKSEN KOULUTUKSEEN

Väylätarina opiskelijasta, joka aloitti viittomakieli- ja tulkkausalan opintonsa väyläopintoina Kuurojen kansanopistossa, kiinnostui ja pääsi sen jälkeen Humakiin opiskelemaan viittomakielen tulkiksi.

Miltähän ammattikorkeakoulutasoinen opiskelu tuntuu? Olisiko tulkkaus minun juttuni? Opinko viittomakieltä?

Menin siis ja ilmoittauduin opiskelijaksi Kuurojen kansanopistoon, joka on yleissivistävää opiskelua mahdollistava oppilaitos, kuten kansanopistot ovat. Kuurojen kansanopisto ilmoittaa opintotarjonnastaan muun muassa verkkosivuillaan. Sivuilta on löydettävissä erilaisia lyhytkursseja, mutta myös erilaisia kuuleville tarkoitettuja pidempiäkin linjoja. Tällaisia ovat tällä hetkellä toteutettavat Viittomakielen linja ja Viittomakielen intensiivikurssi. Molempien kurssien yhtenä tavoitteena on lisätä mahdollisuuksia päästä opiskelemaan, esimerkiksi tulkiksi Humanistiseen ammattikorkeakouluun. Lyhempi koulutus kestää kaksi kuukautta ja pidempi kahdeksan kuukautta. Opiskelu on päiväopiskelua ja sijoittuu pääsääntöisesti arkipäiviin.

Humakissa nyt neljättä vuottaan opiskeleva Johanna Eskelinen tarttui mahdollisuuteen ja ilmoittautui opiskelemaan Kuurojen kansanopistoon viittomakielen linjalle, joka kesti kahdeksan kuukautta, yhden lukuvuoden. Hän ei hakenut suoraan yhteisvalinnassa tulkkikoulutukseen, koska hän halusi saada ensin makua ja kokemusta AMK-tason opiskelusta ja tutustua viittomakieli- ja tulkkausalaan. Johanna ei myöskään halunnut hakea suoraan Humakiin ja mahdollisesti tullessaan valituksi siirtää opiskeluaan vuodella, koska tällöin hän olisi vienyt paikan joltain toiselta opiskelijalta. (Tämä mahdollisuus on nykyisin poistunut.) Johanna päätti ensin rauhassa kokeilla miltä viittomakieli ja AMK-tasoinen opiskelu kansanopiston puolella tuntuu.

*Johanna halusi siis tutustua alaan, halusi oppia viittomakieltä ja halusi kokeilla AMK-opintoja. Hän ei ole aivan vastavalmistuneena ylioppilaana lähtenyt opiskelemaan, vaan omaa jo joitakin elettyjä vuosia ja kunnioitettavan kokoisen lapsiluvun. Ammattikorkeakoulun teoriaopinnot ja niihin liittyvät raporttien ja esseiden kirjoittamiset ja kaikenlaiset pohdinnat mietityttivät Johannaa kovasti. Olisivatko opiskelutaidot vielä hallussa, olivatko vaatimukset yhä samanlaisia kuin ennen, tietokoneetkin olivat lyöneet itsensä joksikin sinikan-
tisten vihkojen asemaan.*

Kuurojen kansanopistossa pystyi pääsemään kiinni kieleen ja kaikki muutkin Johannan itselleen asettamat tavoitteet oli mahdollista

saavuttaa. Kuurot natiivit suomalaisen viittomakielen ammattilaiset opettivat kuulevia suomenkielisiä opiskelijoita a:sta lähtien. Siellä oppi visuaalista hahmottamista ja sai tajun siitä, että pystyy sekä tuottamaan että ymmärtämään suomalaista viittomakieltä.

Samalla Johanna oppi tuntemaan viittomakielistä kulttuuria ja viittomakielisten historiaa. Ja yhtenä tärkeimpänä asiana oli myös tutustuminen ammattikorkeakoulutasoiisiin opintoihin. Opintojen alettua Johanna ilmoittautui Kuurojen kansanopistossa olevaan mahdollisuuteen suorittaa kolme eri Humanistisen ammattikorkeakoulun opintojaksoa: Johdatus suomalaiseen viittomakieleen 1 (5 op), Suomalainen viittomakieli ja vuorovaikutus 1 (5 op) sekä Kuurojen historia ja kulttuuri (5 op). Ohjeet ja tiedot Johanna sai Kuurojen kansanopistosta, ja samat tiedot löytyivät helposti myös Humakin verkkosivuilta.

Kuurojen kansanopistossa on siis mahdollista sen omien opintojen lisäksi suorittaa Humanistisen ammattikorkeakoulun opintojaksoja samoilla tavoitteilla ja sisällöillä kuin Humakissa suoritetaan. Opetukselle asetettavat laatuksiteerit ovat Humakin määrittelemät, samoin arviointikriteerit. Tämä takasi, että opiskelija voi todella testata valmiuksiaan ammattikorkeakoulussa vaadittavaan opiskeluun.

Johanna opiskeli vuoden ajan Kuurojen kansanopistossa. Hän oppi kiel-tä, kulttuuria ja ammattikorkeakoulumaista opiskelua. Vuoden aikana hän suoritti yhteensä 15 tulkikoulutukseen kuuluvaa opintopistettä ja keväällä hän haki yhteisvalinnassa Humakin tulkikoulutukseen. Hän osallistui samaan valintakokeeseen kaikkien muiden kanssa. Menneestä vuodesta oli iloa ja hyötyä lähes kaikissa kokeen osioissa. Erityisesti se näkyi visuaalisen kielen omaksumiskykyä mittaavissa tehtävissä ja motivaatiota testaavassa haastattelussa. Hän toi esille pontevasti edellisen kansanopistovuotensa ja sen, että hän todella koki olevansa motivoitu-nut opiskelemaan tulkiksi – ja että se oli mahdollista.

Valintakokeet eivät lopulta edes jännittäneet kovin paljoa, koska Johanna tiesi, missä oli ja mihin koulutus johtaisi. Rauhallinen ote näkyi kokeen vastaanottajillekin positiivisena tulkille sopivana ominaisuutena.

Johanna sai heinäkuussa postia. Hänet oli hyväksytty Humanisti-seen ammattikorkeakouluun pääkaupunkiseudun kampukselle. Kir-jeen tuoman ilon ja riemun määrää on vaikea kuvata. Nyt oli edessä arjen organisointi. Perheen äiti lähtisi opiskelemaan!

Syyskuussa opintojen alettua heti ensimmäisellä viikolla opintoihin orientoivilla tunneilla selvitettiin aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen periaatteita, eli ahotointia. Sen mukaan opiskelijan ei tarvitse opiskella osaamaansa asiaa uudelleen. Sen sijaan hänen on pystyttävä osoittamaan osaamisensa eli todentamaan taitonsa ensin osaamisportfoliolla ja myöhemmin hänelle määritellyllä näytöllä. Johannalla oli olemassa Kuurojen kansanopistosta saatu opiskelutodistus, jossa oli eriteltynä hänen suorittamansa kolme Humakin opintojaksoa. Johanna kirjoitti määrämuotoisen ahot-hakemuksen ja liitti hakemukseen todistuksensa. Hänen ei tarvinnut suorittaa erillistä näyttöä, koska aiemmat opinnot olivat Humakin vaatimusten mukaiset. AHOT-periaatteiden ja -päätöksen mukaisesti hänen opintonsa ahotoitiin sellaisenaan.

Kun opiskelija saa ahotointiinsa myönteisen päätöksen, hänen opintorekisteriinsä tulee merkintä suorituksista. Nämä suoritukset kasvattavat suoritettujen opintojen määrää, mutta eivät anna hänelle pisteitä, jotka Kela hyväksyisi opintotuen perusteeksi. Näin ollen Johannankin oli tässä tilanteessa mietittävä, nostaako hän Kelan opintotukea ja jos nostaa, riittävätkö hänen tulevat suorituksensa Kelan vaatimaan määrään asti.

Johanna ahotoi kaikki kolme suorittamaansa opintojaksoa. Se tarkoitti käytännössä sitä, että hänen ensimmäisen Humak-lukukautensa 36 opintopisteestä Johanna kutistui 10 kymmenellä opintopisteellä ja toisen lukukauden 33 opintopisteestä väheni 5. Näin ollen hänen opiskelu-urakkansa pieneni ensimmäisen lukuvuoden aikana 69 opintopisteestä 54 opintopisteeseen. Helpotusta siis syntyi ja helpotusta tuli myös kotiin ja perheelle.

Huolimatta osaamisestaan ja ahotoinnistaan Johanna päätti käydä ensimmäisen syksyn suomalaisen viittomakielen kontaktitunneilla. Hyvin monet tulkkiopiskelijat aloittavat opintonsa ensimmäisenä syksynä ilman minkäänlaista viittomakielen osaamista. Viittomakielen oppimisprosessin mukaisesti sitä omaksutaan aluksi hyvin vaivattomasti ja vauhdilla. Jokaisella tunnilla opitaan kymmeniä viittomia, eikä niiden mieleen painaminen ole ollenkaan tuskallista. Johanna kävi kontaktitunneilla, mutta ei tehnyt esimerkiksi kotitehtäviä tai tenttiä. Hän halusi pitää yllä taitoaan ja varmistaa sen, että hän oppii samat asiat, mitä opetetaan muillekin. Johanna pystyi myös auttamaan niitä, joille omaksuminen tuotti vaikeuksia. Opettajahan ei pysty näkemään samaan aikaan kaikkien viittomista. Johannan osaamisesta oli hyötyä siis muillekin kuin vain hänelle itselleen.

Ahotointia voi käyttää myös opintojen erilaiseen järjestelyyn. Opiskelija, joka ahotoi tietyn opintojakson, saa siltä osin vapaata. Samalle ajalle hän voi sijoittaa jotain muuta opiskelua. Hän voi jopa nopeuttaa valmistumistaan. Tosin Tulkki AMK -tutkinnon kohdalla se ei ole niin mahdollista kuin muiden kohdalla, koska tarjonta on suhteellisen rajallista ja seuraavaksi opetettava perustuu aiemmin opittuun. Lukujärjestyksestä on tästä syystä hyvin pitkälti noudatettava. Johanna huomasi myös, että aina on olemassa jotain, mitä voi oppia tai jotain, mitä ei ole oppinut vielä. Opintojen järjestelemissä on henkilökohtaisen etenemisen kannalta viisautta. Omien tarpeiden ja tavoitteiden määrittely on tärkeää. Yksi osaa yhtä, toinen toista. Johanna osasi suomalaista viittomakieltä ja hänelle ahointi antoi aikaa muulle, muun muassa AMK-opintojen kannalta ensiarvoisen tärkeään tietoteknisten taitojen parempaan haltuunottoon.

Hanna Putkonen-Kankaanpää

HUMAKIN AVOIMEEN AMMATTIKORKEAKOULUUN VÄYLÄ-OPINTOIHIN

Opiskelija, joka ei huomannut hakea yhteisvalinnassa.
Opiskelija, joka ei päässyt valintakokeeseen.

- Miten tässä näin kävi!

Talvi ja kevät. Ylioppilaskirjoitukset ja ahdistus. Mikä minusta tulee? Pääsenkö ylioppilaaksi? Jaksanko? Enkä todellakaan ehdi miettiä, mihin ammattiin lukion jälkeen ryhtyisin.

Minusta tuli ylioppilas. Jaksoin loppuun asti. Juhlat juhlittiin ja hups! Mihin olinkaan hakenut? Sain valintakoeakutsuja. Laurea: Tulisiko minusta sairaanhoitaja? Tätini on töissä sairaalassa. Hämeen ammattikorkeakoulu: Tulisiko minusta sosionomi? Veljeni opiskelee parhaillaan siellä. Turun yliopisto: Tulisiko minusta opettaja?

Olin tehnyt yhteishaun vauhdilla. Keskittymättä. Olin pakon edessä täyttänyt yhteisvalinnan sähköisen lomakkeen. Näinhän minun on tehtävä. Vaikka lukion aikana selkiytyy moni asia, on kuitenkin tosiasia se, että loppuelämää varten tehtävät päätökset tuntuivat suurilta. On hyvin vaikea tietää, mitä haluan tehdä vielä kymmenen vuoden, saati kolmenkymmenen vuoden kuluttua. Vaikka tiedän, että nykymaailmassa kouluttautuminen, lisäkouluttautuminen ja ammatin vaihtaminenkin ovat aivan mahdollisia ja jopa suotavia tilaisuuksia elämän eri vaiheisiin.

Niinpä hain yhteisvalinnassa kolmeen eri kouluun, sillä alle 25-vuotiaana se on minulle käytännössä pakollista. Listasin hakuun kevein perustein sellaisia aloja ja kouluja, jotka tuntuivat minusta jollain tavalla miellyttäviltä, ehkä jopa mahdollisilta. Motiivini oli lähinnä se, että jos en saisi opiskelupaikkaa, minulla olisi mahdollisuus saada työttömyysetuutta. Sinusta, hyvä lukija, tämä tuntuu ehkä köykäiseltä perusteelta, mutta omassa elämäntilanteessani se ei ollut sitä.

Kesällä oli sitten aika saada tulokset. Odotin tietoa malttamattomana. Päivä toisensa jälkeen tarkistin postin. Kunnes eräänä päivän sain tiedon: En ole saanut opiskelupaikkaa. Luin viestin moneen kertaan. Ja yllätyin reaktiostani. En murtunut. Minusta ei tulisi ainakaan vielä sairaanhoitajaa, sosionomia tai opettajaa. Itse asiassa olin iloinen, ettei minun tarvinnut lähteä opiskelemaan sellaista, mistä en ollut varma.

Ystäväni lukion samalta luokalta iloitsivat kukin pääsystään eri ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Joku alkoi pohtia omien siipien kokeilua. Joku etsi asuntoa opiskelupaikkakunnalta. Yksi osti auton,

että pääsee kulkemaan kotoa kontaktijaksoille. Hiukan haikeana katselin kavereitani.

Yhtenä iltana laiturilla aloin sitten selata tablettiani. Kävin lukemassa Opintopolku-sivustoa. Motivaationi oli selvästi nyt parempi kuin keväällä. Nyt minulla oli aikaa pohtia osaamistani, taitojani ja tuntejani. Suurimpana syynä intooni oli varmasti halu ottaa seuraava askel elämässä.

Pysähdyin eri ammattien kohdalle. Etsin tietoja niistä. Mietin itseäni, olisiko minusta tuohon – tai tuohon. Olenko nähnyt tuon ammatin edustajaa jossain? Pystyisinkö? Haluaisinko? Voisinko? Tein ammatinvalintatestejäkin. Kolmantena vaihtoehtona testi ehdotti minulle, että ryhtyisin viittomakielen tulkiksi. Toden totta, olen aina pitänyt ilmaisutaidosta ja kirjoitankin ihan mielelläni. Keskittymiskykyni on parantunut ja joustava olen ollut aina!

Mutta yhteisvalinta oli jo ohi ja edessäni olisi pitkä talvi. Tarvitsin tekemistä. Ajatuksissani ryhdyin miettimään, miten järkevästi käyttäisin vuoteni. Voisin tehdä töitä. Voisin yrittää päästä tekemään töitä paikalliseen pikaruokalaan. Tuumasta siis toimeen. Hain työtä ja sain. Työnantaja antoi minun valita työaikani ja viikoittaisen työtuntimääräni. Ja hän lupasi vielä, että voimme keskustella kuukausittain, miten haluaisin työtäni tehdä. Olin onneni (melkein) kukkuloilla.

Jossain takaraivossani minua vaivasi ajatus ammatinvalintatestistäni. Mikä oli viittomakielen tulkki? Mitä tuollainen ammattilainen tekee? Olisiko minusta oikeasti siihen? Mitä voisin tehdä ennen seuraavaa yhteisvalintaa? Totta puhuakseni, minua harmitti se, että kaverit lähtivät innoissaan opiskelemaan, että minulta tavallaan hukkuisi vuosi ja että en ollut keväällä pystynyt keskittymään hakuun.

Selasin taas nettiä. Kävin katsomassa, missä tulkiksi voi valmistua. Mitä voisin tehdä sen eteen, että tulisin seuraavana kesänä valituksi? Ja päädyin Humanistisen ammattikorkeakoulun sivuille. Löysin tietoa avoimen ammattikorkeakoulun väylä-opinnoista. Enkä ollut uskoa silmiäni, kun tekstiä tavatessani ymmärsin, että voin päästä opiskelemaan samoja opintoja kuin ne, jotka ovat hakeneet yhteisvalinnassa ja tulleet valintakokeessa hyväksytyiksi päiväopiskelijoiksi.

Ainoa, mitä minun piti tehdä, oli opintojen ostaminen verkkokaupasta mahdollisimman nopeasti kaupan avautumisen jälkeen. Paikkoa oli määrätty määrä ja ne täytettiin ilmoittautumisjärjestyksessä.

Lähdin siis kapuamaan kohti tavoitettani. Tutustuin väyläopintojen periaatteisiin. Selvitin, että en tulisi saamaan minkäänlaisia opintososiaalisia etuja. Ruokailuni kampuksella tulisi maksamaan normaalin lounaan hinnan – Kela ei tukisi minua. Enkä saisi opiskelijahintaisia matkoja kotoa kampukselle. Enkä myöskään saisi Kelan opintotukea.

Mutta minulla oli työni. Onneksi työnantajani oli myötämielinen opiskelulle. Onneksi sain iltavuoroja ja niitäkin minulle sopivan määrän. Onneksi sain vielä asua kotona. Opintojen rahoitus oli siis kunnossa.

Humakin avoimen ammattikorkeakoulun verkkokauppa aukeni. Ostin itselleni verkkosivuilla määritellyt opintojaksot. Seuraavana päivänä sain postia opintosihteeriltä. Viestissä kerrottiin, että olin suorittanut ostot ihan oikein ja että minä tulisin opiskelemaan muiden ensimmäisen vuoden opiskelijoiden kanssa. Sain omat oppilaitosjärjestelmän tunnukseni. Ja sain tietää opintojeni ohjaajan nimen. Häntä kutsutaan Humakissa valmentajaksi.

Näin minäkin aloitin ystäväieni iloksi saman opiskelijaelämän heidän kanssaan. Juttelimme tulevaisuudesta, ammasteista, työurista, perheistä, kissoista, koirista, kanoista. Mitä kaikkea sitä mahtuukaan aikuiselämään!

Syksyllä ensimmäisen kontaktipäivän alkaessa ajoin kampukselle. Tapasin parikymmentä samanlaista untuvikkoa. Tutustuimme toisiimme. Olin jännittänyt, erotunko jollain tavalla oman opiskelustatukseni vuoksi, kohdeltaisiinko minua toisella tavalla. Sain kuitenkin huokaista, olin opiskelija muiden joukossa. Tekisin samat opinnot samalla tavalla muiden kanssa. Minulla tosin oli se etu, että jos en soveltuisikaan alalle, minun olisi helppoa jättää opinnot kesken ja tehdä uusi ammatinvalintatesti.

Nyt kuitenkin olen onneni kukkulalla. Haluan valmistua ja saada Tulkki (AMK) -tutkinnon. Haluan tehdä opintoja oppiakseni. Haluan hakea varsinaiseksi opiskelijaksi Humakiin sekä yhteisvalinnassa että erillishaussa. Haluan varmistaa, että ensi syksynä olen opiskelijana ja valmistun samassa ajassa muiden vuosikurssini opiskelijoiden kanssa.

Sanna Lukkarinen

TYÖN OHELLA KAKSI TUTKINTOA

– Arja Marjonen valmistuu yhteisöpedagogiksi kolmessa vuodessa

Arja Marjonen työskenteli joitakin vuosia sitten Uuraisten kunnan työllistämispalveluissa sosiaalisen työllistämisen parissa ja huomasi haluavansa jatkossakin tehdä ihmisläheistä työtä. Taustalla Arjalla oli taloushallinnon koulutus ja sen alan työkokemusta. Arja pohti sosionomin tutkintoa ja haki-kin tutkintokoulutukseen kaksi kertaa, jolloin opiskelupaikka jäi saamatta.

Asia jäi hautumaan, ja toisessa työpaikassa ollessaan Laukaan kunnan palveluksessa Arja jäi uudelleen miettimään, mistä voisi hankkia pätevyyden työhön, jota halusi tehdä jatkossakin. Arja vieraili Humakin kotisivuilla ja kiinnostui Humakin avoimen AMK:n opinnoista yhteisöpedagogikoulutuksessa. Mahdollisuus opiskella avoimen AMK:n opiskelijana yksi opintojakso kerrallaan innosti Arjaa aloittamaan opinnot, koska Arja ei tuolla hetkellä halunnut sitoutua opiskelijaksi koko lukuvuodeksi tai edes lukukaudeksi. Joidenkin itseä kiinnostavien opintojaksojen opiskelu tuntui palvelevan sen hetkistä elämän- ja työtilannetta. Määräaikaisten työsuhteiden jatkumisesta ei ollut varmuutta, eikä Arja ollut aivan varma haluaisiko opiskella sosionomin tutkinnon vai ei.

Yhteisöpedagogin tutkinto ei ollut aluksi ajatuksena, kun Arja aloitti opinnot Humakin avoimen AMK:n opiskelijana syksyllä 2014. Arja halusi opiskella työn ohessa niitä asioita, joiden uskoi antavan eväitä ryhmien ohjaamiseen. Työ oli hyvin itsenäistä, ja Arja koki, ettei hänellä ollut tarpeeksi työkaluja ja teoretietoa vaatimaan ohjaamistyöhön. Ensimmäiset avoimesta AMK:sta valitut opinnot olivatkin ohjaamiseen liittyviä opintojaksoja. Tällöin Arja ei vielä ilmoittautunut väyläopiskelijaksi, vaan tavoitteena oli saada tukea ja valmiuksia työhön.

Arjan opinnot lähtivät reippaasti käyntiin, Arja sai tehtävistään hyvää palautetta ja hyviä arvosanoja. Kun hän huomasi osaavansa, opiskelun nälkä kasvoi. Arja oli erittäin motivoitunut ja itseohjautuva opiskelija. Tutustuminen ammattialaan omaan tahtiin ja itsenäinen opiskelutapa innostivat Arjaa jatkamaan.

Jo puolen vuoden kuluttua, muutaman viiden opintopisteen laajuisen opintojakson opiskeltuaan ja onnistuneita oppimiskokemuksia saatuaan, Arja huomasi haluavansa jatkaa päämäärätietoisemmin ja suorittaa yhteisöpedagogin tutkinnon. Tässä vaiheessa Arja alkoi miettiä väylämahdollisuutta ja otti yhteyttä väyläsuunnittelussa auttavaan lehtoriin. Arjalle tehtiin väyläopintoihin suunnitelma kevästä 2015 alkaen. Työpaikkansa myötävaikutuksella Arja aloitti myös nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajan tutkinto-opinnot syksyllä 2015 ja suoritti ne työn ohella yhden lukuvuoden aikana.

Humakin väyläopinnot jäivät tästä syystä puoleksi vuodeksi sivuun, mutta kevätlukukaudella 2016 Arja suoritti sekä nuva-opintoja että Humakin väyläopintoja. Arjan mukaan kevät oli raskas, mutta tiedostettu muuttaman kuukauden rajallinen aika ja toukokuinen nuva-tutkinnon valmistuminen näkyi selkeänä päämääränä ja auttoi jaksamaan opinnoissa.

Syksyllä 2016 Arja oli jäänyt työttömäksi ja nuva-tutkinto oli suoritettu. Myös Humakiin Arja oli suorittanut kaikkiaan jo 70 opintopistettä. Arja alkoi selvittää opiskeluoikeuttaan työttömänä työnhakijana. Vaikka asia ei ollut ratkennut syksyn mittaan, Arja haki erillishaussa tutkinto-opiskelijaksi marraskuussa 2016 ja tuli valituksi 2017 vuoden alusta lähtien Kuopion alueyksikön monimuotoryhmään. Joulukuussa TE-palveluista ilmoitettiin, että Arjalle oli myönnetty opiskeluoikeutta kaksi vuotta.

Marraskuussa 2017 käytettyään opiskeluoikeutta vajaan vuoden, Arja jättää opinnäytetyönsä tarkastettavaksi. Hän valmistui joulukuussa yhteisöpedagogiksi. Arja on tällä hetkellä harjoittelija-nimikkeellä töissä Puustelin työkylässä, osatyökykyisten henkilöiden työllistämiseen keskittyneessä työkeskuksessa ohjaamistehtävissä. Lähitulevaisuudessa selviää, onko Arjalla mahdollisuus jatkaa siellä työntekijänä.

Aikuisena, työkokemuksen kautta vankkaa osaamista hankkineena ohjaajana Arja sanoi tarvinneensa pätevyyspaperin. Opinnot antoivat erityisesti eväitä pedagogiseen osaamiseen, kasvatukseen, kehityksen tukemiseen sekä ryhmädynamiikan oppeihin. Arjaa palveli itsenäinen opiskelutapa, jossa hänellä oli mahdollisuus itse rakentaa kokonaisuus, peilata tehtävissä lukemaansa ja oppimaansa omiin kokemuksiin. Arja myös luotti Humakin valmentajien kokemukseen ja osaamiseen. Hän sai mielestään sopivasti ohjausta ja palautetta opintojen edistymisestä ja osaamisensa tasosta.

Arjan haaveena on tulevaisuudessa saada harjoittelupaikasta työpaikka. Hän toivoo, että työnkuva tulee jatkossakin liittymään vaativaan ohjaukseen. Opiskelu kiinnostaa edelleen. Suunnitelmissa on mahdollisesti vielä kehitysvamma-alan ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto sekä jos-sain vaiheessa myöhemmin myös yhteisöpedagogin ylempi AMK-tutkinto.

Sanna Lukkarinen, Eveliina Lindstedt & Tuomas Söyrinki

NUVA-VÄYLÄ

– Minä matkalla ammattilaiseksi

NUVA-VÄYLÄ

– Minä matkalla ammattilaiseksi/Eveliina Lindstedt

<https://www.youtube.com/watch?v=RA1TR4ZfY6k>

NUVA-VÄYLÄ

– Minä matkalla ammattilaiseksi/Tuomas Söyrinki

https://www.youtube.com/watch?v=OypV2rDS_s

Outi Mäkelä

VÄYLÄ VIE JA VÄYLÄ TUO

Itäväylä, Koillisväylä, uittoväylä, liikenneväylä, golfkentän väylä. Synonyymeja sanalle väylä ovat mm. ura, reitti, tie, kulkuväylä ja laivareitti. Suomisanakirja kertoo, että väylä voi olla purjehduskelpoiseksi todettu ja merkitty alusten kulkureitti, laivaliikenteelle jäähän murrettu reitti, satamaan ruopattu väylä ja väyliä ovatkaupunkeihin johtavat tiet. Tietotekniikassa väylä on alijärjestelmä, joka siirtää tietoa tai virtaa tietokoneen osille tietokoneen sisällä tai koneiden välillä (Wikipedia.). Väylä-käsite on rantautunut myös oppilaitoskäyttöön.

Tietyöt ovat käyneet autoilijoille tutuiksi. Jäänmurtajat lähtevät talvisin liikenteeseen pitääkseen laivaväylät avoimina. Maa routii. Meri myrskyää. Seisot ruuhkassa. Tie on liukas tai sitä on suolattu – riskinsä molemmissa. Voit joko suistua tieltä tai suola ruostuttaa auton rakenteita ja pahimmassa tapauksessa pilaa pohjavesiä. Niin maalla, vesillä kuin oppilaitoksissakin väylät vaativat työtä: väyliä pitää suunnitella huolellisesti, rakentaa ammattitaidolla ja pitää jatkuvasti kunnossa.

Väylien rakentaminen ja ylläpito vaativat aikaa, osaamista ja yhteistyötä. Väyläopinnoilla pyritään mm. vahvistamaan opiskelijaksi pyrkivien edellytyksiä pärjätä korkeakouluopinnoissa, löytämään oma ala, luomaan erilaisille opiskelijoille uudenlaisia polkuja korkeakoulutuksen ja lyhentää kokonaisopiskeluaikaa. Kaikkien näiden tavoitteiden toteutuminen vaatii yhteistyötä. Kun tutustuu eri oppilaitosten verkkosivujen väyläopintoja käsitteleviin osioihin tai Jatkoväyliä -hankkeen verkkosivuihin, havaitsee yhteistyön olevan keskeinen väyliin liittyvä vastaantuleva asia. Yhteistyötä tehdään mm. oppilaitosten sisällä ja välillä, työelämän edustajien kanssa ja väyläopiskelijoiden kanssa.

Väyläopintoja on tarjolla runsaasti. Kun väylä on saatu valmiiksi, työ ei lopu, vaan siirrytään suunnittelu ja rakentamisvaiheesta toteutus- ja ylläpitovaiheeseen. Väyliä eteenpäin -hankkeen aikana toteutettiin avoimen ammattikorkeakoulun väylän kautta ammattikorkeakouluun tulleille opiskelijoille suunnattu kysely, jonka vastauksia purettiin artikkelissa Väyläopinnot opintojen edistäjänä. Kyselyn vastaajajoukko yllätti positiivisesti. Saimme kyselyyn 317 vastausta. Kyselyssä kysyttiin avoimella kysymyksellä, mitä avoimen AMK:n väyläopinnoissa tulisi erityisesti kehittää ja mihin avoimen AMK:n väyläopinnoissa oltiin erityisen tyytyväisiä. Saatuja vastauksia voi käyttää apuna väyläopintojen toteutus- ja ylläpitotyössä.

Avoimen AMK:n väyläopintojen kehittämiseen liittyviä vastauksia saatiin 185 vastaajalta. Seuraavassa taulukossa on esitelty yhdeksän eniten mainintoja saanutta kehittämiskohdetta:

Kehittämisen kohde	N	%
Tiedottaminen, viestintä, tiedon kulku ja ohjeiden selkeys	50	27 %
Opintojen ohjaus (neuvonta, opiskelutekniikan ohjaus, yhteydenpito opiskelijoihin, avoimen amk:n omat tuutorit)	21	11 %
Opintoihin liittyvät edut ja tuet (ruokaetu, opintokortti, opintotuki, opiskelijaterveydenhuolto, officepaketit, yms. ohjelmat)	18	9,7 %
Mahdollisuus suorittaa harjoittelua/harjoittelupaikan järjestyminen	12	6,5 %
Laajempi opintotarjonta ja enemmän joustoa, vaihtoehtoja opintojen suorittamiseen, esim. opintojen laajuus, opintojen suorittamisnopeus	12	6,5 %
Siirtymävaihe väyläopiskelijasta tutkinto-opiskelijaksi	10	5,4 %
Väyläopiskelijoista (avoimen amk:n) ja opinnoista tiedottaminen talon sisällä	10	5,4 %
Tasaveroinen kohtelu tutkinto-opiskelijoiden kanssa	10	5,4 %
Väyläopintojen markkinointi	7	3,5 %

Eniten kehittämistarpeita mainittu seikka liittyy aiheeseen tiedottaminen, viestintä, tiedon kulku ja ohjeiden selkeys. Yhdessä avoimessa vastauksessa todettiin esimerkiksi seuraavaa:

”Tiedonkulkua ja tiedottamista. Tuntui, että välillä oli vaikea tietää mistä tietoa saa, saatu tieto oli puutteellista tai tietoa ei tullut ollenkaan, sillä sinua ei oltu lisätty sähköpostilistalle.”

Tiedonkulku ja viestintä ovat haastavia lajeja. Sisällöllinen selkeys, ajoitus, informaation kohdentaminen jne. tulee suunnitella huolellisesti. Tämä tulos tulee 19 ammattikorkeakoulun opiskelijoilta, joten voi olla, että joissain oppilaitoksissa tiedottamiseen liittyvät asiat on ratkaistu onnistuneesti ja toisaalla tiedottamiseen liittyvät asiat vielä haastavat. Olivatpa oppilaitoskohtaiset tilanteet millaisia hyvänsä, tiedottamisen ja viestinnän selkeys on asia, johon tulee kiinnittää jatkuvasti huomioita.

Opintojen ohjauksessa näki 11 % vastaajista kehittämistarvetta. Vastauksissa nimettiin mm. neuvonta, opiskelutekniikan ohjaus ja yhteydenpito opiskelijoihin kehittämistä vaativiksi kohteiksi. Lisäksi muutamissa vastauksissa toivottiin avoimelle AMK:lle omia tuutoreita. Ohjauksen tarve

vaihtelee opintojen eri vaiheissa. Väyläopintokokonaisuuden loppuvaiheen ohjaustarpeeseen liittyen yksi vastaajista kommentoi seuraavaa: ”Opinto-ohjausta olisi hyvä saada, jos opiskelija haluaa ja tavoitteena on siirtyä tutkinto-opiskelijaksi väylän kautta.” Opintoihin liittyvät edut ja tuet nostattivat tunteita. Vastauksissa (9,7 %) toivottiin mm. oikeutta ruokaetuun, opintokorttiin, opintotukeen ja opiskelijaterveydenhuoltoon. ”*Samat oikeudet ja sama rahoitus,*” -ajatus nousi esille useammassa vastauksessa.

Väyläopiskelijoissa on taustaltaan erilaisia opiskelijoita. Osa väyläopiskelijoista opiskelee päätoimisesti ja osa esimerkiksi oman työn ohella. Erilaiset taustat asettavat opiskelijat erilaiseen asemaan. Seuraava avoimista vastauksista nostettu kommentti kuvastaa hyvin kokopäiväopiskelijana väyläopintoja tekevän opiskelijan tilannetta:

”Siihen aikaan kun tein väyläopinnot, mitkä olivat täysopiskelijan aikataulut, niin en saanut mitään tukia. Ilman vanhempien apua se olisi ollut aika mahdotonta suorittaa. Minun avoimen opinnot tein täys-opiskelijoiden kanssa. Eli toivottavasti seuraavat saavat oikeuden opiskelijan alennuksiin ja opiskelijatukeen. Voi olla, että se on jo mahdollista, mutta minun aikana en saanut tukia.”

Se, ettei opiskelijoilla ollut avoimen opiskelijoina mahdollisuus suorittaa harjoittelua aiheutti harmia (6,5 %).

”Olen nyt tutkinto-opiskelijana ja se, että en saanut suorittaa yhtä harjoittelua avoimen vuoteni aikana vaikeutti myöhempiä opintojani. Aikataulu on opiskeluissani muutenkin tiukka, joten yhden harjoittelun johonkin väliin tunkeminen on vaikeaa.”

Harjoittelun osalta kertyneiden vastausten perusteella oppilaitoksilla on erilaisia käytänteitä harjoitteluiden suorittamisen suhteen. Joissain oppilaitoksissa harjoittelua on ollut mahdollista tehdä osana avoimen AMK:n opintoja.

Reilut kuusi prosenttia vastaajista toivoi laajempaa opintotarjontaa ja enemmän joustoa, vaihtoehtoja opintojen suorittamiseen. Kommenteissa mainittiin sekä opintojen laajuus että opintojen suoritusnopeus. ”*Useita kursseja tai suorituksia ei voinut suorittaa avoimessa joka hankaloitti opintopisteiden ja suorituksien saamista sekä opintojen etenemistä.*”

Vastaajajoukko on pieni, eikä kehittämistarve koske kaikkia 19 oppilaitosta. Tällaisen ”esteen” olemassaolo on kuitenkin hyvä tiedostaa ja mahdollisuuksien mukaan purkaa.

Vastaajista 5,4 % oli kokenut haasteita siirtymävaiheessa väyläopiskelijasta tutkinto-opiskelijaksi. Joissain tapauksissa ongelmia oli aiheuttanut tekniikka ja muutamassa tapauksessa ahotointiin liittyvä byrokratia harmitti. Harmia kuvattiin mm. seuraavasti:

”Siirtymistä tutkinto-opiskelijaksi. Tekniikka ei toiminut ja kaikki tunnukset ja oikeudet meni uusiksi ja takkusivat, muuten siirtymien oli joustavaa.”

”Kun siirryt avoimen opiskelijasta tutkinto opiskelijaksi kaikki suorittamasi opintopoistheet voisivat siirtyä suoraan, ettei tarvitsisi erikseen ahotoida kaikkea.”

Avoimen AMK:n väyläopiskelijoista ja opinnoista talon sisällä tiedottaminen on hyvä pitää mielessä. Kymmenen vastaajaa (5,4 %) otti kantaa tähän aiheeseen, ongelma ei siis vaikuta erityisen massiiviselta, mutta vähäinkin epävikeys tässä asiassa on pienillä teoilla helposti korjattavissa. Vastauksissa mm. todettiin, että pitäisi lisätä opettajien tietoisuutta siitä, miten avoimen kanssa toimitaan.

Muutamissa vastauksissa nousi esille väyläopiskelijoiden kohtelu. Kymmenen vastaajaa (5,4 %) koki, ettei ollut tullut tasaveroisesti kohdelluksi tutkinto-opiskelijoiden kanssa. Tämä on asia, johon on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota, jotta vastaisuudessa tällaisilta kokemuksilta vältyttäisiin. Vastauksissa todettiin mm. seuraavaa:

”Joskus tuntui, ettei avoimen opiskelijat ole yhtä ”tärkeitä” kuin muut opiskelijat. Ehkä sekin oli opettajakohtaista.”

Väyläopintojen markkinointi sai vastauksissa vain seitsemän mainintaa (3,5 %). Pidän tämän asian esille nostamista kuitenkin tärkeänä, koska kyselyssä esille nousseissa erityisen tyytyväisyyden aiheissa nousi esille väyläopintojen merkitys koulutukseen pääsyn mahdollistajan. Koska koulutukseen pääsyn mahdollistaminen ja mahdollistuminen on yksi väyläopintojen keskeisiä tavoitteita, on tämän mahdollisuuden markkinoinnin esille nostaminen mielestäni tärkeää, jotta tieto väyläopinnoista tavoittaisi mahdollisimman monen potentiaalisen väyläopiskelijan.

”YAMK-opintojen suorittamisesta avoimen väylän kautta voisi tiedottaa laajemminkin. Näin entistä useampi voisi kokeilla sopivatko YAMK-opinnot juuri itselle.”

Avoimen AMK-väylän kautta ammattikorkeakouluun tulleille opiskelijoille suunnatussa kyselyssä kysyttiin avoimella kysymyksellä myös, mihin avoimen AMK:n väyläopinnoissa oltiin erityisen tyytyväisiä. Kysymykseen vastasi 209 vastaajaa. Nostan tässä esille kahdeksan eniten mainintoja saanutta tyytyväisyyden aiheita. Näiden aiheiden esille tuominen toimii toivottavasti hyviä käytänteitä levittävänä ja väyläopintoja kehittävä tekona.

Erityisen tyytyväisyyden aiheita	N	%
Opiskeltiin samoja asioita samassa ryhmässä tutkinto-opiskelijoiden kanssa (ei erottunut joukosta)	57	27 %
Opetukseen sekä koulun ja opettajien toimintaan	29	14 %
Opintoihin liittyen saatuun tukeen	27	13 %
Väyläopinnot on mahdollisuus	25	12 %
Ryhmään kuuluminen oli helppoa	21	10 %
Tasa-arvoinen kohtelu tutkinto-opiskelijoiden kanssa	20	9,6 %
Mahdollisuus opiskella niitä asioita mitä halusi, omassa tahdissa, vapaus valita	8	3,8 %
Selkeä opintopaketti suunnitelmiseen, ilmoittautumiseen ja aikatauluineen	6	2,9 %

Se, ettei erotu joukosta, saa opiskella samoja asioita samassa ryhmässä tutkinto-opiskelijoiden kanssa, koettiin erityisen tärkeäksi. 27 % vastaajista toi esille erityisen kiitoksen aiheena tämä seikan.

”Sain kulkea ryhmän mukana, joten tunsin yhteekuuluvuutta jonnekin ja sain opiskella oikeasti samoja kursseja kuin muutkin ”oikeat” opiskelijat.”

”Sai kulkea samaa ”matkaa” tutkinto-opiskelijoiden kanssa.”

Tämä malli sopii erityisesti niille väyläopiskelijoille, jotka suorittavat väyläopintoja kokopäiväopintoina. Eri taustoista tulevilla opinnoilla on erilaisia tarpeita. Toiset kokevat ryhmässä kulkemisen tärkeänä, toiset taas kaipaavat opinnoilta joustoa ja mahdollisuutta edetä omassa tahdissa.

14 % vastaajista toi kommentissaan esille tyytyväisyytensä opetukseen sekä koulun ja opettajien toimintaan. Vastausten sisällöt vaihtelivat ja niissä nousivat esille mm. hyvät opettajat, henkilökunta, joustavuus, sujuvuus, kannustus, opetuksen laatu, motivointi, koulutussisällöt, opetustarjonta ja sen monipuolisuus.

”Opettajien ammattitaitoon. Opettajat olivat oikeasti itsekkin kiinnostuneita opetettavista asioista.”

Opintoihin liittyvän tuen saantiin, opinto-ohjaukseen otettiin kantaa sekä kehittämiskohteissa että erityisen tyytyväisyyden aiheissa. Kehittämiskohteissa opintojen-ohjaus mainittiin 21 kertaa (11 %). Opintoihin saatuun tukeen (ohjaus, neuvonta, palvelut, yhteistyö, tuki ja tuutorointi) liittyen tyytyväisiä oli 13 % vastaajista.

”Avoimen väylän opinto-ohjausta sai, kun osasi pyytää ja silloin se oli ystävällistä, tehokasta ja asiantuntevaa. Jos jokin asia ei ollut selvillä, se selvitettiin.”

Väyläopinnot ovat mahdollisuus. Tätä tukevat 25 vastaajan (12 %) kommentit. Väyläopinnot ovat tarkoittaneet pääsyä opiskelemaan ja pääsyä toivealalle. Tämä vastaus erityisen tyytyväisyyden aiheisiin kertoo siitä, että väyläopinnoilla on merkitystä. Seuraavat sitaatit kiteyttää monen vastaajan ajatukset:

”Päisin opiskelemaan haaveammattiani.”

”Päisin kouluun. Sain mahdollisuuden. Ja kohta hyvän ammatin.”

Ei pelkästään se, että sai opiskella samoja opintoja samassa ryhmässä vaan myös se, että kuului ryhmään, koettiin tärkeäksi. Ryhmäytyminen ja ryhmähenki olivat 10 %:ssa vastauksia esille noussut asia. Jotkut pitivät siitä, että väyläopintoja oli mahdollista suorittaa monimuotoisesti, itsenäisesti ja verkossa, hyvänä asiana, mutta ryhmään kuuluminen koetaan myös tärkeäksi. Eräs vastaaja kuvaa tyytyväisyyttään seuraavin sanoin: *”Siihen, että olin osa ryhmää, en ulkopuolinen avoimen opiskelija.”*

Kehittämisen kohteista kysyttäessä 10 % vastaajista koki, ettei ollut tullut tasa-arvoisesti kohdelluksi tutkinto-opiskelijoiden kanssa. Erityisen tyytyväisyyden aiheita lukiessa ilahdutti, että toisenlaisiakin kokemuksia oli. 20 vastaajaa (9,6 %) kiitteli sitä, että oli tullut tasa-arvoisesti kohdelluksi tutkinto-opiskelijoiden kanssa.

”Siihen, ettei polkuopintojen kautta opiskelevia eritelty mitenkään erikseen vaan opiskeltiin saman lailla ja samantarvoisesti kuin kaikki muutkin koulussa.”

Laajempaa opintotarjontaa ja enemmän joustoa, vaihtoehtoja toivoi 12 % vastaajista ja samanaikaisesti 8 vastaajaa (3,8 %) kiitteli sitä, että oli ollut mahdollisuus opiskella niitä asioita mitä halusi, omassa tahdissa, oli ollut

vapaus valita. Vastaukset kertovat, että eri oppilaitoksissa tilanteet vaihtelevat. Tämä on asia, jota on varmasti mahdollista kehittää.

”Siitä, että sain suorittaa pakollisten opintojaksojen lisäksi joustavasti niin paljon valinnaisia opintojaksoja, kuin ehdin.”

Viimeisenä esille nostettavista kiitoksenaiheista tulevat selkeät opintopaketit suunnitelmiseen, ilmoittautumiseen ja aikatauluineen. Mainintoja tähän liittyen tuli vain kuudelta (2,9 %) vastaajalta. Tämä on hyvä käytäntö, jota olisi varmasti mahdollista levittää yleisemminkin. Muutama vastaaja kuvasi kokemuksiaan näin:

”Ilmoittautumisen kurseille oli opettaja hoitanut, ja opiskelu oli sen vuoksi sressittömämpää.”

”Polkuopiskelijoiden ei tarvinnut huolehtia kurseille ilmoittautumisesta, vaan ne tehtiin keskitetysti meidän puolesta suunnitellun polun mukaan.”

Väylä vie ja väylä tuo mm. ihmisiä, tietoa, virtaa, tavaroita ja osaamista. Liikenneviraston sivuilla kerrotaan merenkulkuun liittyvistä väyläkorteista. Ne pitävät sisällään väylänkäyttäjälle tarkoitettua informaatiota. Niissä kerrotaan satamista, satamiin johtavista meriväylistä ja kauppamerenkulun pääväylistä. Ne sisältävät tietoa väylien mitoituksista, navigoitavuudesta, mahdollisista liikennesuosituksista ja -rajoituksista sekä liikennepalveluista. Niissä on myös piirroksuvia väylistä ja satamista. Kuvista käy mm. ilmi pääpiirteissään väylän linjaukset ja merkinnät, väyläalue ja laituripaikat. (Liikennevirasto 2017.)

Väyläkortit ovat tärkeä työkalu ammattimerenkulussa, jotta laivat, ihmiset ja tavarat pääsevät turvallisesti ja aikataulussa määränpäähensä. Tällaisia väyläkortteja rakennetaan ja tulee rakentaa myös väyläopintoihin, jotta väyläopiskelijat pääsevät tavoittelevansa satamaan, löytävät oikean laituripaikan turvallisesti ja toivotussa aikataulussa. Jotta väyläopinnot vievät ja tuovat onnistuneesti, tulee väyläopintoja kehittää jatkuvasti. Tämän artikkelin tarkoituksena oli tuoda esille avoimen ammattikorkeakoulun väylän kautta ammattikorkeakouluun tulleeille opiskelijoille suunnatusta kyselystä nousseita hyvän väylän merkkejä ja paljastaa pinnan alla piileviä karikkoja. Matka uusilla väylillä jatkuu!

Lähteet:

Liikennevirasto 2017. Väyläkortit. <https://www.liikennevirasto.fi/ammattimeren->

[kulku/liikkuminen-vesivaylilla/vaylakortit#.Wi56o7Nl91s](#) (Viitattu 12.12.2017.)
<https://www.suomisanakirja.fi/väylä>
<https://fi.wikipedia.org/wiki/Väylä>

VÄYLIÄ ETEENPÄIN! Uusia suuntia ja väyliä toiselta asteelta korkea-asteelle -julkaisu kokoaa yhteen Väyliä eteenpäin -hankkeessa kerättyä tietoa ja kokemuksia väyläopintojen rakentamisesta.

Julkaisu koostuu kolmesta osasta ja siinä edetään väylän merkkien asettelusta väylillä navigointiin ja lopulta lokikirjojen välittämiin kertomuksiin. Ensimmäisessä osassa taustoitetaan hankkeen yhteiskunnallista kontekstia, hankkeen tavoitteita sekä tarkastellaan yleensä opintoväyliä rakentamista ammattikorkeakouluissa. Toisessa osassa kirjoittajat avaavat eri koulutuksiin rakennettuja väyliä, väyläopiskelijoiden valmennussilmukoita ja opiskelijavalinnan erilaisia mahdollisuuksia. Lisäksi tarkastellaan avoimen ammattikorkeakoulun väylän kautta ammattikorkeakouluun päässeille opiskelijoille tehdyn kyselyn keskeisiä tuloksia.

Julkaisun kolmannessa osassa kokemuksiaan avaavat väylällä opiskelleet. Näissä väylätarinoissa kiteytyy hyvin, miten moninaiset tekijät voivat olla väyläopiskelun taustalla. Oppiminen, ammatillinen kasvu, valmentajilta saatu ohjaus, vertaistuki ja innostus alaan nousevat esille monissa väylätarinoissa esille. Väyliä rakentaminen ja ylläpitäminen vaativat aikaa, osaamista ja yhteistyötä. On uskallettava kokeilla, katsoa uusiin suuntiin ja tarkasteltava avautuvaa horisonttia avoimin mielin.

ISBN 978-952-456-283-6 (verkkojulkaisu)

ISSN 2343-0664 (painettu)

ISSN 2343-0672 (verkkojulkaisu)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 44

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö